

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Patrik Šimonek

**Pravicový extremismus a jeho důsledky v rovině
právní za nacismu a dnes**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

Katedra: Katedra politologie a sociologie (22-KPS)

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. srpna 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 224 173 znaků včetně mezer.

Patrik Šimonek

V Praze dne 1.8.2021

Poděkování

Chtěl bych tímto v první řadě poděkovat vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Janovi Koskovi, Ph.D., za jeho užitečné připomínky a za to, že svůj drahocenný čas věnoval zdokonalování mé práce.

V druhé řadě bych chtěl poděkovat své rodině a své partnerce za podporu a trpělivost při psaní diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	6
1	Obecná charakteristika základních pojmů souvisejících s pravicovým extremismem 9
1.1	Extremismus a radikalismus 9
1.2	Rasismus, rasistický stát a eugenika 11
1.3	Antisemitismus 14
1.4	Národ, národní duch a národní řeč..... 17
1.4.1	Duch národa (Volksgeist) a národní řeč / J. G. Herder..... 18
1.4.2	Duch národa v podání Hegela 19
1.4.3	Národ a vlastenecký odkaz J. G. Herdera / Johann G. Fichte..... 20
2	Vzestup německého kmenového nacionalismu 22
2.1	Vznik pangermanismu 22
2.2	Židovský nacionalismus a sionismus..... 23
2.3	Počátky německého nacismu a antisemitismus v programu NSDAP..... 25
2.4	Mein Kampf..... 27
2.5	Protokoly sionských mudrců..... 28
3	První projevy nacistické ideologie v právní rovině 30
3.1	Zákon na obnovení úřednictva z povolání jako stavu..... 31
3.2	Zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu 32
4	Panská rasa dle německé rasové nauky / Hans Günther 34
5	Norimberské zákony 37
5.1	Zákon o říšské vlajce (Reichsflaggengesetz) 37
5.2	Zákon o říšském občanství..... 38
5.2.1	První nařízení k zákonu o říšském občanství..... 39
5.2.2	Druhé nařízení k zákonu o říšském občanství 39
5.2.3	Třetí nařízení k zákonu o říšském občanství..... 40
5.2.4	Čtvrté nařízení k zákonu o říšském občanství 40
5.3	Zákon o ochraně německé krve a německé cti 40
5.4	Zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu..... 42
6	Odraz nacistické ideologie v protektorátním právu 45
6.1	Protizidovská nařízení v protektorátu Čechy a Morava..... 47
6.1.1	Postoj protektorátní vlády vůči protizidovským předpisům 47
6.1.2	Omezení styku Židů s nežidovskými obyvateli 49
6.1.3	Označování příslušníků židovského původu..... 50

6.2	Rasová nezpůsobilost protektorátního obyvatelstva aneb řešení české otázky	51
7	Zhodnocení důsledků vlivu pravicového extremismu na nacistické právo	54
8	Pravicový extremismus v současné době.....	58
8.1	Pravicový populismus	58
8.2	Neofašismus	59
8.3	Neonacismus	61
8.4	Symbols současné krajní pravice.....	62
8.5	Přestává být antisemitismus výsadou krajní pravice?.....	63
9	Současný český pravicový extremismus.....	66
9.1	Český pravicový extremismus a návaznost na německý nacionální socialismus	68
10	Konflikt pravicového extremismu a práva.....	74
10.1	Obranyschopná demokracie jako reakce na pravicový extremismus	76
10.2	Omezení svobody projevu jako nástroj bránící se demokracie.....	78
10.3	Pravicový extremismus a právo shromažďovací a sdružovací	80
11	Závěr	87
12	Seznam použitých zdrojů	90
12.1	Seznam použité literatury.....	90
12.2	Seznam použitých internetových zdrojů	93
12.3	Seznam použitých právních předpisů	99
12.4	Seznam použité judikatury	100
12.5	Seznam ostatních zdrojů	101
	Abstrakt a klíčová slova v českém jazyce	102
	Abstrakt a klíčová slova v anglickém jazyce	103

Úvod

Koncem 18. století, a především pak ve století 19., dochází vlivem odbojového protinapoleonského ducha u národů k prvním rozmachům nacionalistických myšlenek. Sílicí vlna nacionalismu je markantně ovlivněna vědeckými poznatky v oblasti přírodních věd, k jejichž zkoumání v období osvícenství ve velké míře dochází. Aplikace přírodních zákonitostí na společenské jevy se ve světle nových poznatků jeví jako logické a opodstatněné – stejně jako je tomu v přírodě, tak i v lidské společnosti lze najít jednotlivce schopnější, předurčené k vedení ostatních, a osoby předurčené spíše k poslušnému následování, potažmo k servilitě. Vývoj antropologie, ve spojení s aplikací darwinismu na společnost, vedl ke vzniku ideji o státu řízeném na základě vůdcovského principu (Charvát, 2007, s. 63).

Nacionalismus, který dodnes představuje základní ideologii pro krajně pravicový extremismus, ovšem nevznikl jako pomyslná totalitní ideologie zla omezující práva a svobody jednotlivce, které zaručuje demokratické státní zřízení, nýbrž jakožto ideologie odporu vůči okupačním silám tehdejší napoleonské Francie. Nacionalismus byl ideologií reagující na myšlenky francouzského filozofa Jeana-Jacquesa Rousseaua, z jehož pojetí demokracie a suverenity lidu vycházel. V kontrastu s monarchistickým způsobem vládnutí, který byl do té doby vnímán jako jediný možný, se jednalo o revoluční ideu, a to především ve svém pojetí národa jakožto národa pracujícího lidu. Národ nově nepředstavoval osobu panovníka ve smyslu ludvíkovského „Stát jsem já“, ale ani vyšší vrstvy tehdejší vládnoucí části společnosti. Národem v nacionalistickém pojetí byl tzv. třetí stav, tedy lid pracující (Charvát, 2007, s. 29–31).

Definovat národ je velice obtížný úkol, neboť jeho pojetí je velkou mírou ovlivněno subjektivním pohledem daného filozofa, jeho politickými názory, nebo jeho národní příslušností. S ohledem na proměnlivost pojmu při zohlednění subjektivních pohledů není nikterak překvapivé, že v odborné literatuře lze najít více možných definic pojmu národ. Zjednodušeně řečeno bychom mohli tvrdit, že národ je společenství lidí, žijících na společném území, sdílejících společný jazyk, původ, společné mravy, zvyky, zákony, společnou minulost a společné náboženství. Výše zmíněné prvky napomáhají určit národ z objektivního hlediska, ke konkrétním závěrům lze ale dojít pouze při zohlednění jak prvků objektivních (společný jazyk, společné zákony apod.), tak prvků subjektivních, jež reflektují filosofův pohled na svět (Bastl et al., 2011, s. 203–204). Za národ tak považujeme skupinu lidí, které spojuje společná řeč, historie, kultura, území a mezi kterými pozorujeme jistou míru sounáležitosti a národního cítění.

Pojetí národa se mění také při zohlednění množiny lidí, kterou pod pojem národ můžeme zohlednit. Přístup exkluzivní, tj. přístup vylučující, připouští, aby se příslušníkem národa stal

pouze člověk na základě předem určeného biologického determinantu. Oproti tomu stojí pojetí inkluzivní, tj. otevřené – zde by se příslušníkem národa mohl stát kdokoliv, kdo splnil podmínky pro udělení občanství (Charvát, 2007, s. 32–33). Jak ale uvádí Charvát (tamtéž), při pluralitě původu jednotlivých příslušníků národa, ke kterému by došlo při uplatnění inkluzivního pojetí, dostatečně nesplývají „*jazykové, kulturní a etnické hranice*“. Není proto náhodou, že mezi extremisty převládá spíše exkluzivní přístup, kdy je příslušnost k národu spojena nejčastěji s příslušností k rase. Exkluzivní pojetí tak nepovažuje za příslušníky národa osoby odlišného etnického původu, popřípadě osoby jiné než požadované či příbuzné krve.

Původní nacionalismus, jejímž cílem bylo se semknout vůči společnému okupantovi, ale postupem času měnil svou podobu – od původního liberálního pojetí, přes významný vliv konzervatismu v průběhu 19. století, až po šovinistické, antisemitistické a rasistické pojetí u fašistů a nacistů v první polovině století 20. Právě v první polovině 20. století ukazují nacionalistické politické strany a nacionalistická hnutí svou hrůznou tvář – spojení militantního charakteru ideologie s přesvědčením o národní výjimečnosti se více než jindy promítá v právních rádech některých evropských států. Nacionalismus měl významný vliv i na Jaro národů a formování národních států, není však sporu o tom, že pravicově extremistické myšlenky dosáhly vrcholu právě v období po první světové válce (Charvát, 2007, s. 35–36).

Za nacismu se v právu pravicově extremistické ideje promítají v nejextrémnější a dalo by se říct že z tohoto hlediska i nejčistší podobě – v roce 1935 se v německém právním řádu zakotvují obecně nejznámější zákony postavené na exkluzivním pojetí nacionalismu. Norimberské zákony, značně ovlivněné soudobou rasovou antropologií, vyloučily na základě biologického determinantu z ideologického pohledu nevhodné obyvatele z politického a sociálního života. Pravicově extrémní ideologie neměla v žádném jiném období takový vliv na legislativu, jako tomu bylo právě za nacismu. Cílem této práce je tak komparace důsledků pravicově extremistické ideologie v právu, a to v období, kdy byl pravicový extremismus národním světonázorem, s dobou současnou, kdy je pravicový extremismus spíše politickým undergroundem a jeho promítnutí v právu spočívá zejména v rovině represivní.

V práci se tak zaměřím nejen na legislativu třetí říše, ale blíže i na vyhlášky platné v Protektorátu Čechy a Morava, neboť v této době se legislativa třetí říše aplikovala i na našem území, a proto by komparace, ve které by absentovala zmínka o předpisech třetí říše platných na našem území, nebyla dle mého názoru kompletní. Nebylo by ovšem možné věnovat se pravicově extremistické legislativě bez objasnění základních myšlenkových stavebních kamenů, na kterých tyto předpisy stojí. Součástí této práce proto bude i charakteristika pravicového extremismu a jeho základních myšlenek.

Byť se může zdát, že komparace období třetí říše a současnosti ve vztahu k právu je na první pohled zvláštní, při bližším studiu současné pravicově extremistické scény lze zpozorovat, že postuláty třetí říše jsou dodnes mezi extremisty obecně přijímány a propagovány. Zůstává však otázkou, do jaké míry je současná pravicově extremistická politická scéna ovlivněna idejemi třetí říše, do jaké míry se shodují, popřípadě v čem se současné pojetí liší.

1 Obecná charakteristika základních pojmů souvisejících s pravicovým extremismem

V této kapitole se zaměřím na vymezení základních pojmů, jež úzce souvisí s nacismem, ale i s moderním pravicovým extremismem. Nebude se však jednat o nejširší a nejpodrobnější rozbor terminologie, ale spíše o stručnější popis stěžejních pojmů nutných pro orientaci v dalších kapitolách této práce. Zastávám totiž názor, že pro správné pochopení rasistických zákonů třetí říše, jímž je část této práce věnována, je zprvu nutné alespoň nastínit základní myšlenky a teorie, z kterých tyto zákony vychází.

1.1 Extremismus a radikalismus

Pojem extremismus je značně nejednoznačný, neboť neexistuje jednotná definice tohoto pojmu, definici extremismu bychom nenašli ani v právním řádu České republiky, Ministerstvo vnitra České republiky rozumí pod pojem extremismus *„vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku“* (MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, Odbor bezpečnostní politiky, 2010). Charvát pod za extremismus označuje politické postoje, které jsou v pravolevém politickém spektru vzdálené nejdále od středové osy a přiznává, že za extremismus jsou často považovány ideologie a aktivity, jejíž cílem je boj se stávajícím demokratickým zřízením a následné nahrazení demokratického zřízení zřízením totalitním (Charvát, 2007, s. 9).

Pojetí extremismu definované Ministerstvem vnitra České republiky však Charvát považuje za problematické, a to především kvůli vázanosti definice extremismu na ústavní zřízení, které je stejně jako společenské uspořádání proměnlivé v čase. Sám pak extremismus definuje obecně jako *„jakékoli snažení, které směřuje proti stávajícímu politickému zřízení“* (tamtéž, s. 12–13). Dnes bychom mohli za extremistu označit člověka usilujícího o nastolení absolutistické monarchie, oproti tomu v době vlády Habsburků by za extremistu byl považován člověk usilující o zřízení demokratického právního státu.

Vyjdeme-li z pravolevého politického spektra, můžeme rozlišit základní varianty extremismu, tedy extremismus levicový na straně jedné a extremismus pravicový na straně druhé. Levicový extremismus (typicky anarchismus, či komunismus) prosazuje dva základní principy, které se snaží protlačit do všech oblastí lidského života, tj. princip rovnosti a princip individuální svobody. Podle míry realizace těchto principů pak rozlišujeme dvě hlavní varianty levicového extremismu – komunismus, kdy je princip individuální svobody potlačen ve prospěch principu

rovnosti, a anarchismus, kdy se vlivem nadřazení principu individuální svobody považuje jakákoliv forma státní moci za represivní. (Mareš, 2003, s. 22) Extremismus pravicový, stojící na opačném pólu pravolevé osy, můžeme rozdělit na dvě základní varianty, a to na fašismus a nacismus.

Obě varianty sdílí myšlenky totalitního státu řízeného na základě vůdcovského principu, šovinismu a expanzivního nacionalismu. Obě varianty spojuje rovněž společný ideologický základ, kterým je spojení nacionalistických, antidemokratických a antikomunistických myšlenek.

Fašismus a nacismus jsou pojmy, které se dnes často zaměňují, za což může současný širší výklad pojmu fašismus, který lze vnímat buď pouze jako italský fašismus 30. let 20. století, nebo také jako německý nacionální socialismus, anebo i jako ideologii zastřešující všechny autoritativní formy vlády založené na vůdcovském principu (Charvát, 2007, s. 67).

V ideálním pravolevém politickém spektru bychom našli pouze výše uvedené varianty extremismu, realita ale často není černobílá a mezi pravicovým a levicovým extremismem není vždy jednoduché najít rozdělující hranici. Pravicový a levicový extremismus tak již nemusí nutně představovat protipóly na rovné ose. Pro svou názorovou podobnost se jako vhodnější zobrazení extremismu jeví kruh, ve kterém jsou levicové i pravicové extremistické názorové proudy spíše blízkými sousedy v kruhové ose nežli protipóly na rovné ose. Někteří autoři ze stejného důvodu pracují se zobrazením ve tvaru podkovy, kdy se konce (póly), představující levicový a pravicový extremismus, vůči sobě přibližují (Mareš, 2003, s. 45). Jiní autoři za ideální zobrazení považují kombinaci dvou trojúhelníků, kde základní trojúhelník tvoří umírněné strany a strany extremistické tvoří trojúhelník, v jehož středu se nachází trojúhelník umírněných stran. Nad vrcholy umírněného trojúhelníku se tedy nachází vrcholy extremistického trojúhelníku – nad vrcholem konzervatismu leží fašismus, nad vrcholem socialismu zas komunismus apod. Vznikne tak jakýsi trojúhelník v trojúhelníku (Charvát, 2007, s. 17).

Rozlišujeme však i další formy extremismu – extremismus politický, ekologický, náboženský, nebo národnostní. Především v médiích se pak lze často setkat s pojmem radikalismus, jež je používán jakožto synonymum pro pojem extremismus, například článek s názvem „*Pravicoví radikálové jsou méně aktivní než dřív, začali cílit na muslimy*“ (Třeček, 2014). Pojem radikalismus však není odpovídající pojmu extremismus – radikalismus totiž představuje pomyslný mezičlánek mezi extremismem a demokracií. Oproti extremistům radikálové nezavrhnou současný demokratický režim a jeho základní hodnoty, i přestože extremisty i radikály společně spojuje výrazná nespokojenost se současným politickým uspořádáním. Přestože radikalismus podle Mareše na rozdíl od extremismu spadá do ústavně konformního spektra demokratického uspořádání, hranice mezi těmito dvěma pojmy je natolik tenká, že je mnohdy vhodnější používat

pojmy ultrapravice a ultralevice (popřípadě jejich synonyma – krajní pravice a krajní levice), které v sobě zahrnují zároveň radikalismus i extremismus (Mareš, 2003, s. 33–34).

Někdy je v souvislosti s pravicovým extremismem zmiňován nacionalismus, i když stejně jako u pojmu národ, i vnímání pojmu nacionalismus závisí na pohledu jednotlivého autora a jeho pojetí nemusí být vždy negativní. Za nacionalismus může být označována i pochopitelná láska ke své zemi, ke své kultuře a historii, odpovídající dle mého názoru spíše pojmu vlastenectví. Proto také nelze hovořit o přímé vazbě pravicového extremismu a nacionalismu, vše závisí na přijatelné míře lásky k vlastnímu národu v konkrétní zemi, neboť tato míra je v každém státě vnímána odlišně. U nacionalismu láska k vlastnímu národu překračuje tuto ospravedlnitelnou míru a činí z vlastního národa absolutno. Národ je pro pravicový extremismus modlou, důkazem budiž heslo „*Nic než národ!*“ používané českou krajní pravici. Pro nacionalismus je charakteristická především bezmezná oddanost jedince národu a nepřátelský postoj vůči ostatním národům vedoucí až ke xenofobii a šovinismu. Typickým rysem pravicového extremismu je nejen popírání základní rovnosti lidí, ale i nacionalismus rozšířený o ideologii solidarity mezi potomky dávných kmenů, zde pak hovoříme o pangermanismu či panslavismu (Mareš, 2003, s. 59–60). Popírání rovnosti je založeno na přesvědčení o existenci vyšších a nižších národů či ras, což se ovšem netýká jen německého nacismu, rasismus bychom mohli najít už u osvícenských myslitelů.

1.2 Rasismus, rasistický stát a eugenika

A. Giddens rasismus stručně (ale výstižně) definuje jako: „*Tvrzení o nadřazenosti nebo podřazenosti určité populace, které se opírá o její fyzické vlastnosti. Rasismus je specifickou formou předsudku.*“ (Giddens, 1999, s. 552). S výše uvedenou definicí nelze než souhlasit, neboť rasismus je založen nikoliv na vědeckých, nebo historických faktech, ale na stereotypizaci určitých skupin lidí, kterým jsou pak na základě předsudků přisuzovány osobnostní rysy. Za rasistickou označujeme ideologii, která v důsledku takto zjištěných odlišností dovozuje nadřazenost jedné rasy nad ostatními a vytváří tak hierarchii. Někteří autoři v minulosti rozlišovali v rámci jedné hlavní rasy dohromady dokonce více jak několik desítek rasových subtypů, zatímco dnes je na rasu často pohlíženo jako na sociální konstrukt.

V případě, kdy je explicitně rasistická ideologie pojata jako státní světonázor, vzniká rasistický režim, který se za pomoci legislativy snaží dosáhnout rasové čistoty a úplné segregace rasově nevhodného obyvatelstva. Za účelem zachování rasové čistoty obyvatel právní předpisy rasistického režimu zakazují mezirasová manželství a mezirasové styky rasově vyhovujících

a nevyhovujících občanů. Občanská práva rasově nevyhovujících občanů jsou omezena nebo úplně vyloučena. Přestože je rasistický stát formálně demokratickým státem, rasově nevyhovující občané ztrácí volební práva a sami nemohou kandidovat na jakoukoliv veřejnou funkci. Za jakékoliv porušení povinností stanovených rasovými zákony jsou recipienti právních norem zpravidla trestněprávně sankcionováni (Fredrickson, 2002, s. 101). Výše uvedený popis přesně odpovídá situaci v Německu za účinnosti Norimberských zákonů, kterým se budu věnovat v další části této práce.

Ačkoliv je v současnosti rasismus často přičítán nacistické ideologii, v Evropě byl rasismus přítomen dávno před vznikem NSDAP. Kořeny moderního rasismu můžeme hledat v 18. století, kdy ve Francii sílil zájem o poznání cizích kultur. Prvním autorem, který národ rozděloval na různé národy byl francouzský hrabě Henri de Boulainvilliers, jenž z politických důvodů rozlišoval francouzský národ na národ Galů, považovaných za domorodý národ obývající území Francie dávno před příchodem druhého národa, a národ Franků. Frankové germánského původu si podle názoru hraběte de Boulainvilliers domorodé Galy keltského původu podmanili a vnutili jim své zákony. Právo vládnout domorodým Galům podle hraběte de Boulainvilliers příslušelo germánským Frankům jakožto silnějšímu národu (Arendt, 2013, s. 249–251). Není nikterak překvapivé, že tehdejší aristokracie byla považována za germánské Franky, a i přestože hrabě de Boulainvilliers nerozlišoval národy dle rasového determinantu, jeho pojetí nadřazenosti rasy nebo národa založené na historickém podmanění přetrvalo a bylo zneužito nacistickou ideologií k proklamaci nadřazenosti árijského národa a odmítání pacifismu. Právo vládnout podmaněnému národu přitom nenáleží pouze vládnoucí vrstvě daného státu, ale plyne všem, kteří svým původem náleží k vládnoucímu národu nebo vládnoucí rase.

Základy moderního „vědeckého“ rasismu nacházíme v polovině 19. století, kdy francouzský šlechtic Arthur de Gobineau ve svém díle *Essai sur l'Inégalité des Races Humaines* (Esej o nerovnosti lidských ras) v roce 1853 položil základní kámen pro všechny rasové teorie. De Gobineau převzal myšlenky de Boulainvillierse a ve značně pesimistickém duchu předpovídal dekadenci nejdříve francouzského státu, pak celé západní civilizace a následně zvěstoval i konec lidstva. Úpadek civilizovaného světa přitom přisuzoval úpadku vznešené rasy, jejíž krev degenerovala po každém mísení s rasou méněcennou. Ve svém eseji de Gobineau rozlišuje tři rasy – žlutou, černou a bílou, v rámci které vyzdvihuje národ, jež nazývá národem árijským. Jednotlivým rasám ve svém eseji de Gobineau přisuzuje různé duševní schopnosti, přičemž mezi všemi národy je právě árijský národ předurčen k vládnutí. Podle de Gobineaua byl árijský národ vznešený, národ přinášející civilizaci, oplývající dědičnou inteligencí, krásou a fyzickou silou. Byly to zkrátka *„národy hodné úcty, byli to lidé hodní pocty, pozornosti a pravděpodobně,*

domyslíme-li si ten pojem, byli to muži, kteří, když jim náležitá pocta nebyla vzdána, dovedli se jí domoci“ (Gobineau, 1942, s. 265). Árijce de Gobineau (1942, s. 268) popisoval jako jedince bílé a růžové pleti, nejčastěji s plavou barvou vlasů a vousů, s dlouhými pažemi, širokým čelem, sjednoceným obočím a vynikajícím nosem. Postupným míšením své krve s krví černého plemene ale postupem času přicházejí Árijci o své rozumové, praktické a vladařské schopnosti, jakož i o fyzickou sílu a činorodost.

Hrabě de Gobineau ve své práci převzal myšlenky hraběte de Boulainvillierse a myšlenka o árijské nadřazenosti Germánů tak byla paradoxně přijímána dříve ve Francii, než tomu bylo v sousedním Německu. Evropský rasismus byl však v té době ještě v počátcích své existence a nezažíval takový rozmach, jaký zažíval po první světové válce. Nejednalo se samozřejmě o fenomén ryze francouzský, na francouzský rasismus navázali angličtí myslitelé, jmenovitě Robert Knox se svým dílem „*The Races of Men*“ z roku 1850 a ve spojení se sociálním darwinismem pak Houston Stewart Chamberlain s dílem „*The Foundations of the Nineteenth Century*“ z roku 1899.

V 19. století panovala mezi Evropany značná nervozita způsobená fyzickými odlišnostmi ras a samotná existence ras byla zdůvodňována výskytem různých vývojových stupňů lidského plemene. Darwinovy objevy se začaly aplikovat na rasové teorie a rozdíl mezi člověkem a zvířetem byl přikládán postupnému vývoji z primátů. Jednotlivé rasy pak byly považovány za jednotlivé stupně tohoto vývoje. Zde je nutné zmínit další základní darwinistickou teorii, teorii o přežití pouze nejsilnějších a nejvyvinutějších druhů. Aby krev nejsilnějších druhů nedegenerovala, bylo podle rasových teorií nutné v rámci jejich existence zachovat její kvalitu a lidské plemeno tímto způsobem „vyšlechtit“ (Arendt, 2013, s. 268–270).

Tím vznikla eugenika – věda, jejímž cílem bylo cílevědomé šlechtění lidského plemene za účelem zachování civilizovaného národa. V Německu a Evropě se eugenika stala známá spíše pod pojmem „rasová hygiena“, spočívající v dodržování rasové čistoty, tedy v zamezení míchání krve rasově kvalitních obyvatel s krví osob rasově podřadných. Její zakladatel, anglický myslitel Francis Galton, se nechal inspirovat Darwinovým a Spencerovým evolucionismem a hlásal, že celý národ lze přeměnit v „přirozenou aristokracii“ díky znalosti zákonů dědičnosti (Kosek, 2011, s. 136–137). Galton, příbuzný Charlese Darwina, eugeniku definoval jako „*studium vlivů, které ve společenském životě mohou zlepšit nebo zhoršit plemenné vlastnosti příštích generací, ať po stránce tělesné či duševní*“ (Klíma, 1942, s. 182). Charles Darwin se obával, že by péče o slabé a nemohoucí mohla vést k úpadku lidstva, doufal proto, aby jednoho dne počet sňatků nemohoucích reguloval zákon. Galton myšlenky svého příbuzného dále rozvíjel a uvažoval o

zlepšování lidského genofondu tělesným a duševním cvičením, potlačováním špatných sklonů a samozřejmě i o omezení sňatků mezi duševně nemocnými. Galton byl přesvědčen, že pokud se budou jeho radami řídit následující generace, lidstvo dosáhne pokroku a přemění se postupně v již zmíněnou „přirozenou aristokracii“ (Rádl et al., 2006, s. 243).

Eugenika byla na začátku 20. století odpovědí na zachování národa po kulturní a rasové stránce a její úspěch se promítl nejen v Evropě, ale i v USA, kde byly přijaty sterilizační zákony umožňující sterilizovat osoby trpící vrozenou formou mentálního postižení. Tyto sterilizační zákony měly na svědomí okolo 60 tisíc nucených sterilizací (Kaelber, 2012). Pro doplnění uvádím citaci z rozhodnutí, týkající se jednoho z těchto sterilizačních zákonů, ve kterém se Nejvyšší soud Spojených států amerických vyjádřil takto: *„It is better for all the world, if instead of waiting to execute degenerate offspring for crime, or to let them starve for their imbecility, society can prevent those who are manifestly unfit from continuing their kind“* (U.S. Supreme Court, 1927). Z výše uvedeného je zřejmé, že eugenika byla ve 20. letech 20. století považována za natolik důležitý zájem společnosti, že ospravedlňoval tak závažný zásah do práv jednotlivce, jakým je zásah do tělesné integrity. Americké zákony sklidily na mezinárodním poli eugeniky úspěch – dokonce takový, že se staly podnětem pro německé sterilizační zákony, které byly přijaty v roce 1933 (Farber, 2008).

1.3 Antisemitismus

Antisemitismus by bylo možné podřadit po předešlou podkapitolu, jakožto specifickou formu rasismu namířenou proti Židům žijícím v diaspoře, tj. v rozptýlení mimo Zemi izraelskou, anebo proti Židům v této zemi žijícím (Mešťan, 2017). Antisemitismus bychom v Evropě mohli nalézt dříve než jakékoliv jiné formy rasismu, do osvícenství se však jednalo o nepřátelský postoj založený zejména na příslušnosti k náboženské obci. Náboženství Židů bylo důvodem pro diskriminaci Židů již v roce 1555, kdy papež Pavel IV papežskou bulou uzákonil židovské restrikce, kterými nařídil uzavření židovské čtvrti přes noc a mimo jiné i povinnost nosit židovskou nášivku na jejich oblečení (JEWISH VIRTUAL LIBRARY, 2008). Pavel IV rozhodně nebyl prvním papežem, který zaváděl restrikce namířené vůči židovskému národu. Již v 13. století zavedl vrchní představitel papežského státu, papež Inocenc III., opatření s cílem odlišit židovskou populaci od populace křesťanské. Důvodem k zavedení restrikcí byla obava z případného styku nekřesťanských, tj. židovských a muslimských obyvatel, s křesťany, což Inocenc III. vnímal jako těžký hřích. Křesťanská krev měla zůstat čistá a každý správný křesťan se měl styku s nekřesťanem

vyvarovat. Aby se hříšníci nemohli vymlouvat na neznalost nekřesťanského původu jednoho z nich, zavedl papež nekřesťanům povinnost se odlišit. Pro účely této práce je důležitý také způsob, jakým k odlišení mělo dojít, tj. přišitím žlutého a na oděvu dobře viditelného kolečka (Kosek, 2011, s. 244–245). Původní antisemitismus, o kterém by se v tomto kontextu dalo hovořit spíše jako o antijudaismu, představoval nepřátelský postoj pramenící z odlišnosti náboženského vyznání, jeho podoba se ale postupem času změnila spíše v pojetí rasové. Charvát (2007, s. 44) proto rozlišuje antisemitismus trojího druhu: antisemitismus náboženský, rasový a tzv. nový antisemitismus.

Jak je již uvedeno v kapitole popisující rasismus, i antisemitismus má kořeny v obecně sdíleném předsudku. Židé byli po staletí uvrženi na okraj společnosti kvůli svému náboženství, následkem čehož si osvojili schopnosti s křesťanským náboženstvím neslučitelné. Poskytování úvěrů a více jak několik set let podnikání v oblasti bankovníctví dalo vzniknout stereotypu židovského bankéře. V 17. století se Židé dostávali na pomyslné výsluní, když dosahovali vlivných funkcí po boku tehdejší aristokracie. Se vznikem národních států se na tomto výsluní udrželo jen malé množství dvorních Židů, přestože tato bohatá vrstva židovstva byla od zbylé židovské komunity izolována. V očích národa však i nadále přetrvával předobraz Žida jako bohatého bankéře. Provozování bankovních služeb bylo samozřejmě považováno tehdejší převážně křesťanskou společností jako nečestné povolání a tato společnost neměla pochyb o tom, jakými službami dosáhli tehdejší privilegovaní Židé na šlechtické tituly (Arendt, 2013, s. 61–68). Některé rody privilegovaných Židů se staly natolik známé, že jejich jméno lze dodnes spatřit v článkách pojednávajících o všemožných konspiračních teoriích souvisejících s údajnou celosvětovou nadvládou židovstva. Mezi všemi významnými rody vyniká výrazně jedno jméno německých židovských finančníků, tj. jméno rodu Rothschild.

Konspirační teorie spojující vlivné rody židovských finančníků se snahou o světovou nadvládu nejsou přitom žádné novum, za jednu z nejstarších (ne-li nejstarší) konspirační teorii je považován dokument s názvem Protokoly sionských mudrců (v ruském originále Протоколы сионских мудрецов). Ačkoliv byla pravost Protokolů mnohokrát zpochybňována, staly se prostředkem pro propagandistické vykreslení světového židovstva jako národa usilujícího o nadvládu nad árijským světem. Úspěch protokolů rozvířil antisemitistické myšlenky ve 20. letech 20. století a celosvětové židovstvo bylo na základě Protokolů obviňováno z porážky Ruska v rusko-japonské válce, za rozpoutání ruské říjnové revoluce, a nakonec i za neúspěch Německa v první světové válce (Ludvíková, 2014). Jedním z těch, u kterých rozvířily Protokoly antisemitistické myšlenky, byl i A. Hitler, když v roce 1925 napsal: „*Jak dalece je existence tohoto národa založena na nepřetržité lži, je možno nedostižným způsobem spatřit na Protokolech sionistických mudrců, které*

jsou Židy tak nenáviděny, jak do světa bez přestání naříkavě vykřikuje Frankfurter Zeitung, což je samozřejmě nejlepším důkazem o jejich pravosti.“ (Hitler, 2016, s. 235). Nacisté se domnívali, že byli prvním národem, který prohlédl závoj lži šířených mezinárodním židovstvem, a budou také prvním národem, který převezme židovskou nadvládu nad světem. Blud o světovládě jednoho vyvoleného národa má svůj původ v Protokolech sionských mudrců, ovšem nacisté, považující Protokoly za pravé, věřili, že tuto židovskou světovládu svrhnou a nahradí ji světovládou Germánů (Arendt, 2013, s. 496).

Současně s šířením prvních konspiračních teorií a rozvojem biologického rasismu v polovině 19. století začínal náboženský antisemitismus ustupovat ve prospěch antisemitismu rasového. Přestávalo tak být možné, aby se občan židovského původu vyhnul diskriminaci přijetím jiného vyznání, Židé začali být považováni za samostatnou rasovou skupinu (Charvát, 2007, s. 45). Otec moderního rasismu Arthur de Gobineau tvrdil, že nejenže židovský národ neměl nikdy svou vlastní civilizaci a pouze vždy převzal prvky civilizací árijských, ale také že Židé samotní jsou na nejnižším stupni civilizace plemene, neboť jejich krev byla „*pokálena svazky s černými*“ (Gobineau, 1942, s. 212–213).

Se vzestupem rasového antisemitismu se setkáváme s aférami, kdy jsou příslušníci židovského národa obviňováni z rituálních vražd, čarodějnictví, popřípadě špionáže ve prospěch cizí mocnosti. Nejznámějším případem je nejspíše Dreyfusova aféra, kdy byl francouzský voják židovského původu obviněn ze špionáže, a na našem území aféra známá jako Hilsneriáda, tj. soudní procesy týkající se vraždy Anežky Hružové, ze které byl obviněn mladík židovského původu – Leopold Hilsner. Ačkoliv nebylo spáchání údajné rituální vraždy L. Hilsnerovi nikdy nade vši pochybnost prokázáno, byl židovský mladík pravomocně odsouzen. Za jeho omilostnění se tehdy, tedy na začátku 20. století, přimluvilo mnoho významných osob, a tak mu byl trest zmírněn nejdříve z trestu smrti na doživotí a o pár let později byl propuštěn na základě amnestie. A i přestože od vraždy Anežky Hružové uplynulo již více než sto let, mezi příslušníky české krajní pravice je i v současné době symbolem boje proti celosvětovému židovstvu (Národní sjednocení, 2018).

„Anežka je symbol. Řekne více, než stohy papírů a spousty slov. Je to symbol, kterému každý rozumí. I po těch více než stu letech.“

(Bartoš, 2014, s. 65)

Současné pojetí tzv. nového antisemitismu se nehlásí k rasovému pojetí jako na počátku 20. století, neboť to je ze zřejmých důvodů tabuizováno. Svou nenávist k židovskému národu tak současní

antisemité schovávají za politické přesvědčení spočívající v kritice militantní a možná až imperialistické politiky státu Izrael. Tím však netvrdím, že jakákoliv kritika izraelské politiky je moderní formou antisemitismu, pouze je nutné nejdříve zjistit, zda dotyčný člověk na základě důkladnější analýzy jen nesouhlasí se současnou politikou židovského státu, anebo zda je jádrem tohoto přesvědčení nenávisť k židovskému národu, potažmo k židovskému imperialismu, tedy tzv. antisionismu. Nový antisemitismus má tak dvě formy, kdy jednu představuje antisionismus a druhou popírání holocaustu. Charakteristické pro nový antisemitismus je jeho skrytý charakter (noví antisemité se za antisemity většinou nepovažují), matoucí je rovněž fakt, že noví antisemité názorově nepatří vždy nutně ke krajní pravici (Charvát, 2007, s. 47–48). Obhájce antisionismu bychom totiž mohli najít i v řadách krajní levice.

1.4 Národ, národní duch a národní řeč

Dovolím si navázat na úvodní část této práce a zdůraznit, že pojem národ je pojmem značně abstraktním a neurčitým, zároveň je ale základním pojmem pro každou krajně pravicovou politickou stranu a pro každé krajně pravicové hnutí. Slovo národ v sobě skrývá určitou míru hrdosti k jazyku, historii, ale také ke kultuře, která nás odlišuje od jiných etnik. Hrdost ke své vlastní národní identitě nelze nikomu vyčítat, na stranu druhou přemíra takové hrdosti může zapříčinit zhoubné dělení na „my“ a „oni“.

„Pojem národ je v evropském politickém myšlení chápán ve dvojitým smyslu. Prvním je jeho chápání ve významu občanského stavu, příslušnosti ke státu (Emmanuel-Joseph Sieyès), druhým je pak jeho chápání ve významu etnickém (Johann Gottlieb Fichte).“

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2002 sp. zn.: 11 Zp 31/2001)

Pojem národ u krajní pravice zaujímá čestné místo, i proto jej můžeme najít i v názvech krajně pravicových stran. Národ je možné chápat buď jako příslušnost ke státu na základě státního občanství podle pojetí významného filosofa francouzské revoluce uvedeného výše, anebo jako příslušnost v etnickém pojetí. Pro pravicové extremisty pojem národ označuje *„historicky vzniklou a dlouhodobě utvářenou společnost lidí, která se zformovala na základě blízkých podmínek a nesčetného množství okolností“*, a to ve spojení se společně obývaným, geograficky vymezeným územím, společným jazykem, se společnými tradicemi a se společnou historickou a dějinnou pamětí (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2002 sp. zn.: 11 Zp 31/2001). U krajní pravice

se tedy setkáme zpravidla s pojetím národa definovaným tak, jak jej chápal německý filosof Johann Gottlieb Fichte – tím je pokrevně spřízněný lid, jež spojují tradice a jedna společná řeč. V moderním pojetí národa by měl mít možnost patřit k občanskému stavu každý občan státu splňující podmínky dle zákona – zásadní podmínku zde představuje především znalost národní řeči, protože právě národní řeč je hlavním sjednocujícím prvkem národa. Řeč je používána při každé komunikaci v lidském společenství, její důležitost pro vývoj národa proto vnímali již filosofové v 18. století.

Národ je však vnímán i jako duchovní princip, který je utvářen v první řadě vzpomínkami na společnou minulost a v druhé řadě společnou vůlí, či společným přáním, utvářet budoucnost a na tuto společnou minulost navázat. Za národ bychom poté označili skupinu lidí sdílející společnou minulost, ale i budoucnost, tj. skupinu, kterou pojí pouto dějin – včetně okamžiků radosti, zármutku a utrpení. Uvedeme-li jako příklad Švýcarsko, nemohli bychom tvrdit, že jazyk či řeč je jediným zásadním znakem národa. Právě Švýcarsko, uznávající celkem čtyři úřední jazyky, je důkazem toho, že nad společným jazykem, rasou, či náboženstvím ční především vůle příslušníků národa společně utvářet dějiny (Renan, 2004, s. 24–35). Švýcarsko bylo po několik staletí křižovatkou mezi germánskou a románskou kulturou, charakterizovat tak národ pouze na jazykovém, rasovém a kulturním základě by zde nebylo možné. Stejně jako u mnoha jiných národů, tak i na území Švýcarska se střetly různé kultury a usadili lidé různých ras, mluvící odlišnými jazyky a vyznávající různá náboženství. Renan (2004, s. 33) proto uzavírá: „*Sdílet slávu minulosti, společnou vůli v přítomnosti, mít za sebou velké věci a chtít dosáhnout dalších, to jsou základní podmínky existence národa.*“.

1.4.1 Duch národa (Volksgeist) a národní řeč / J. G. Herder

Fichte navázal na teorii dějin, se kterou dříve pracoval Johann Gottfried Herder ve svém díle „*Auch eine Philosophie der Geschichte*“ (Jiná filosofie dějin) – zde tento německý teolog a filosof poprvé použil termín „*Volksgeist*“. Duch národa je podle Herdera vnitřní charakter lidu, jenž vyplývá na povrch ve formě kultury a umění. Každý národ má ale svého vlastního ducha (tj. vlastní *Volksgeist*) a svůj vlastní specifický charakter, kterým se národy od sebe navzájem odlišují (Graham, 2018). Herder ve svém díle oslavuje odlišnost a rozmanitost jednotlivých kultur – v jeho očích je každá kultura svým způsobem dokonalá, leč odlišná. Duch národa se přímo odráží v jazyce, literatuře, ale především v poezii každého národa. Co však může za tyto odlišnosti? Podle Herdera jsou všechny řeči postaveny na stejném základě, na jedné abecedě, neboť na Zemi

žije jedno lidské pokolení rozdělené do jednotlivých menších plemen. Příčinou odlišností kultur, respektive obyčejů a řeči, spatřuje ve vzájemné rodové a národní nenávisti ve spojení se soustavným vývojem za přispění každého člověka tvořícího národ. Každý příslušník národa přebírá řeč svého národa a v průběhu života sám přispívá do této pokladnice myšlenek. Mezi příslušníky jednotlivých kmenových rodů, a později národů, vzniká národní cítění, pýcha a hrdost směřovaná dovnitř, na vlastní národ. V kontrastu s hrdostí k vlastnímu národu vzniká i přesně opačný pohled směřující vně, na národy cizí. Označujíc navzájem sebe za cizáky a barbary, nechtěly mít jednotlivé národy navzájem nic společného. Z kmenové (potažmo rodové) zášti vznikly tímto způsobem odlišné zvyky, odlišné kultury a odlišné řeči (Herder, 2006, s. 86–94).

Nedozírný vliv na ducha národa a vznik jednotlivých národních celků připisuje Herder i poezii, o které píše jako o prvním a nejučinnějším prostředku zušlechťování mravů člověka a občana. Básně a písně, uchovávající věčné svědectví o mravech a osudech předků, formovaly svým vlivem první zákony. Poezie podle Herdera zrcadlí samotný národ, jsou z ní poznat nejen tužby národa, ale i jeho vady a přednosti. Zde je namístě připomenout, že ve vztahu k této práci bychom známky antisemitismu hledali v díle J. G. Herdera marně, právě naopak – sám jejich básnické umění považoval za božské (Herder, 2006, s. 207–215). Tím si však netroufám tvrdit, že by Herder vyzdvihoval židovské básníky oproti ostatním. Podle Herdera srovnávat básníky není jednoduché, protože srovnání je z velké míry ovlivněno subjektivním pohledem daného jednotlivce, každý člověk má svůj vlastní ideál dokonalosti. Řečeno slovy Herdera: „*Vzdělaný člověk v sobě nosí jak svůj ideál dokonalosti, tak míru, podle které ji měří a nerad ji vyměňuje za míru cizí.*“ (Herder, 2006, s. 259). Ve svém díle však vyčítá německému národu, že si dostatečně necení vlastních básníků, což shledává za zásadní chybu při výchově mládeže, v širších souvislostech dále i jako zásadní chybu při zušlechťování národního vkusu. Lásku k vlastnímu národu, včetně lásky k vlastním básníkům, nelze dle Herdera nikomu vyčítat, každý z nás je se svým národem svázán poutem jazyka, myšlení a potřeb (Herder, 2006, s. 259–260).

Zde uvedené myšlenky se staly základním kamenem německého nacionalismu 19. a 20. století, a to i přesto, že Herder zastával názor, že láska k vlastnímu národu nesmí být zaslepující, protože v takovém případě by nebylo možné poznávat to dobré pocházející od ostatních národů.

1.4.2 Duch národa v podání Hegela

Pojem duch národa nebyl vlastní pouze myšlenkám J. G. Herdera, na jeho pojetí navázali i další filosofové. Fenomémem ducha se zabývá i Georg Hegel ve svém díle „Fenomenologie ducha“,

v němž ducha pojímá nejen jako ducha národa, ale i jako ducha dějin, ducha naší doby a světoducha. Jeho duch není duchem kolektivního vědomí, se kterým se můžeme setkat v díle Émila Durkheima, Hegel považuje ducha za ideu odtrženou od života, entitu existující nezávisle na jednání člověka, kterou si lze pouze uvědomit. Jednotlivec nejedná na základě své osobní vůle, ale je pouhým nástrojem ducha, který se poznáním probouzí, vyvíjí a skrze jednotlivce tvoří dějiny. Pro nás je důležité Hegelovo pojetí státu, ve kterém jednotlivec představuje pouze nevýznamné ozubené kolečko v hodinách dějin. Stejně tak i národy jsou pouhým nástrojem ducha, umožňující jeho pokrok a dosažení ultimátního cíle, jímž je dokonale organizovaná lidská společnost s dokonalou vědou a dokonalým náboženstvím. Pro Hegelovo pojetí státu je charakteristická bezbřehá víra ve stát představující absolutno a minimální odpovědnost jednotlivce (Rádl, 2020, s. 311–318). Stát je podle Hegela totiž „substanciální vůle“, objektivním duchem a vědomou realizací ducha v reálném světě. Stát je účelem sám pro sebe, je sám o sobě a pro sebe mravní celek (Hegel, 1992, s. 279).

1.4.3 Národ a vlastenecký odkaz J. G. Herdera / Johann G. Fichte

Německý filosof J. G. Fichte byl zprvu vášnivým obhájcem principů Velké francouzské revoluce, vlivem přirozeného odporu vůči francouzským okupantům a Napoleonovi se v něm ale probudilo fanatické vlastenectví. Fichte ve své práci navázal na vlastenectví Herderovo, svým způsobem jeho myšlení ale odporuje, protože u Fichteho právě spatřujeme zaslepenou lásku ke svému národu. Národní řeč vnímal Fichte jako tmel národa, zaručující příslušníkům národa porozumění a pokrok. Fichte považoval německý jazyk za jazyk původní, protože se vyvíjel ze staré germánštiny. Stejně tak národ německý je na evropském území národem původním, oproti tomu jiné evropské národy jsou ve svých zemích přistěhovalci a jejich jazyky jsou slepeninou více řečí nepůvodních přistěhovaleckých národů. Pro Fichteho byla společná řeč, ale i společný způsob myšlení oddělujícím znakem od ostatních národů (Rádl, 2020, s. 292–294).

Poté, co francouzská vojska obsadila v roce 1808 Berlín, vyzýval Fichte ve svých „Řečech k německému národu“ k boji s francouzským okupantem. Fichte prohlašuje, že německý národ má v rámci Evropy mimořádné poslání – německý národ má ostatním státům předávat svou kulturu a řídit jejich osudy. K naplnění tohoto poslání je ovšem nejdříve nutné německý národ po kulturní a politické stránce sjednotit. Ovlivněn Machiavelliho Vladařem volá Fichte po silném vladaři, který pevnou rukou narovná již dávno zkažené masy. Židy žijící v diaspoře vnímá Fichte jako cizí prvek, stát uvnitř státu, mající neblahý vliv na ostatní občany. Tento židovský stát ve

státu považuje za významnou překážku všeobecného pokroku. Židé nejsou přívrženci lásky a spravedlnosti, jejich Bůh je vůči člověku nepřátelský, hlásá Fichte. Německý myslitel viděl pouze jedinou možnost, jak by bylo možné Židům zajistit lidská a občanská práva, a to tehdy, pakliže by jim byla dobytá jejich země zaslíbená a všichni by byli do této země posláni. Svým způsobem bychom tak mohli Fichteho považovat za předchůdce sionistů (Kosek, 2017, s. 108–109). V jeho Řečech bychom však jen stěží našli snahu o záchranu židovstva před útlakem a diskriminací.

Vzhledem k tomu, že demokracii považoval J. G. Fichte za úpadkové společenské uspořádání, jež musí být překonáno jedině státní kázní, nemůžeme se divit, že ve spojení s výše uvedeným se jeho ideje staly základem pro fašismus, kmenový nacionalismus a pangermanismus.

2 Vzestup německého kmenového nacionalismu

Původ moderního nacionalismu bychom mohli spatřovat v romantismu, a to především ve snaze prozkoumat kořeny svého národa, neboť „*člověka činí člověkem jeho kořeny*“. Toto pojetí člověka bylo naprosto odlišné od pojetí všeobecně uznávaného před velkou francouzskou revolucí, a tedy, že „*člověka činí člověkem jeho status*“. Nové národní státy byly definovány jako spolky lidí se společnými kořeny, v důsledku čehož bylo upuštěno od systému společenských statusů a usilovalo se o návrat ke kořenům. Silná touha po hledání vlastních kořenů a historických počátků národa byla doprovázena odmítáním kosmopolitismu a usilovnou snahou o návrat k hodnotám časů dávno minulých (Gellner, 2003, s. 91). Osvícenské úsilí o stejnorodost bylo reflektováno snahou se za každou cenu odlišit. Osvícenské ideje ve spojení s hledáním historických kořenů národa daly vzniknout nacionalismu, který u každého z těchto národů vyzdvihoval na piedestal jeho „*kolektivní duši*“ (Volksseele). Jinakost a svéráznost duše národa je považována za něco dokonalého a právo by mělo přirozenost jedinečného národního ducha zrcadlit – právní systém každého národního státu by měl být součástí jeho kultury. Osvícenský universalismus tak nakonec probudil vlnu národního partikularismu, a nakonec i evropský nacionalismus (Kosek, 2011, s. 153–160). Německo a jeho nacionalismus nebylo výjimkou, skloubil se zde nacionalismus evropských národů a pangermanistický nárok na vyvolenost národa, důsledkem bylo rozdělení světa „*na dvě poloviny – na sebe a všechny ostatní*“ (Arendt, 2013, s. 356).

2.1 Vznik pangermanismu

Zklamání tužby národů, které nedosáhly národních států, v druhé polovině 19. století napomohly položit základní kámen pangermanismu, tedy ideji sjednocení celé střední Evropy pod nadvládou jednoho sjednoceného germánského národa. Kmenový nacionalismus byl na přelomu 19. a 20. století přítomen v mnoha státech Evropy, například na našem území se vlivem několika set let trvajícího odporu vůči rakouské nadvládě vyskytoval ve formě slovanské vzájemnosti (panslavismus). V 80. letech 19. století vystoupily tyto myšlenky ze stínů a myšlenky panslavismu a pangermanismu nebyly již ničím novým. Jak panslavisté, tak stoupenci pangermanismu, měli jediný cíl – rozbití Rakouska-Uherska. Pro stoupence těchto pan-hnutí neexistovalo vyššího cíle, Rakousko-Uhersko stálo v cestě sjednocení všech Slovanů do stejné míry, jako stálo v cestě sjednocení všech germánských národů. V souvislosti s pangermanismem jedno jméno vystupuje do popředí, a to jméno jeho zakladatele – Georga von Schönerera. Už na jejich samém počátku doprovází pan-hnutí nenávisť vůči ostatním národům, aneb Slované nenávidí Germány a Germáni

nenávidí Slováky. I přes vzájemnou nenávisť ale obě verze pan-hnutí nenávidí jednoho společného nepřítele – národ bez vlasti, národ, který více či méně úspěšně infiltroval evropské národní státy. Na mysli mám samozřejmě světové židovstvo (Arendt, 2013, s. 330–350).

Paradoxně to byli právě Židé, jejichž homogenita a jejichž varianta kmenového nacionalismu se pro pan-hnutí staly vzorem, a to i přestože právě tento židovský nacionalismus byl ve spojení s rozšířenou vírou v konspirační teorie o židovské světovládě hlavním důvodem k rozšíření antisemitismu mezi následovníky pangermanismu (tamtéž). Nenávisť vůči Židům v době Schönerera ovšem nebyla postavena na rasismu, k tomu došlo až o několik desítek let později se vznikem NSDAP. Názory A. Hitlera byly z velké míry ovlivněny myšlenkami Georga von Schönerera, ale v Hitlerově pojetí bylo židovství jakožto náboženství „nejgeniálnějším trikem všech dob“, „neboť možíšské náboženství není ve skutečnosti ničím jiným než učením o udržení a zachování židovské rasy“ (Hitler, 2016, s. 124). Pro nacisty bylo světové židovstvo příživníkem na ostatních národech, což dokazovali roztržitostí židovského národa po celém světě a neexistencí hranic židovského státu. Pro zachování národního bohatství a zajištění výživy vlastních občanů je podle Hitlera nutné národní stát teritoriálně ohraničit, u Židů ale hranic není třeba, ti se podle něj chtějí pouze vloučit mezi ostatní národy a čerpat jejich bohatství (tamtéž).

2.2 Židovský nacionalismus a sionismus

V předchozí kapitole jsem zmínil, že nárok pan-hnutí na vyvolenost národa se střetl s hrdostí a nárokem na vyvolenost sekularizovaných Židů. Teologie o vyvolenosti židovského národa sice přispěla k zachování kulturní a náboženské identity Židů žijících v diaspoře, byla ale též „trnem v oku“ téměř každému, kdo s vyznavači této teologie přišel do styku (Kosek, 2017, s. 101). Arendt (2013, s. 346–347) k židovskému nároku na vyvolenost uvádí, že „tato takřkajíc židovská odrůda kmenového nacionalismu byla výsledkem nenormálního postavení Židů v moderních státech“. Je totiž pravda, že i když se židovský nacionalismus od nacionalismu evropských národů v mnohém nelišil, jeho vznik můžeme přičítat právě růstu evropského nacionalismu. V okamžiku, kdy se pro následovníky evropského nacionalismu stal mobilizačním tématem antisemitismus, bylo pouze otázkou času, než si někdo uvědomil, že asimilace Židů je dlouhodobě neuskutečnitelná.

Tímto „někým“ byl i rakousko-uherský novinář židovského původu Theodor Herzl, jehož pojetí židovského nacionalismu nabylo podoby sionismu, a který je díky své usilovné práci považován za duchovního otce státu Izrael. Herzl byl totiž jedním z prvních, kdo si nedokázal představit asimilaci Židů do většinové společnosti. Překvapivé to rozhodně není, když zohledníme

antisemitistické postoje hojně rozšířené po Dreyfusově aféře. S trochou nadsázky bychom tak mohli Herzla označit za proroka samostatného židovského státu (Kosek, 2011, s. 160–163).

Antisemitismus měl v Herzlově domovině původ zejména v náboženských předsudcích a s útočným antisemitismem se ve svých liberálně intelektuálních kruzích neseťkal. Davy lidí skandující „Smrt Židům!“ v ulicích Paříže proto pro něj představovaly zlom, vlivem něhož vydal pár měsíců nato knihu *Der Judenstaat* (Židovský stát). Herzlův rukopis nebyl zprvu s úspěchem přijat, především mezi ortodoxními a úspěšnými Židy představoval židovský stát neúspěch několik set let trvající asimilace. I přesto Herzl věřil, že úspěšné asimilace dosáhnout nelze. Roku 1897 se tak zasloužil o konání prvního Sionistického kongresu ve švýcarské Basileji. Jeho pohled se obracel na území Palestiny, za tímto účelem byl však nucen nejdříve vyjednávat s evropskými velmocemi, což ovšem pro dobře oblečeného a upraveného Herzla nepředstavovalo problém (Kulka, 2011). Základy Herzlovy myšlenky samostatného židovského státu byly přímo ovlivněny nacionalistickými idejemi 19. století.

„Židovskou otázku nepovažuji za otázku sociální ani náboženskou, ať už se halí do toho či onoho hávu. Je to otázka národní, a abychom ji vyřešili, musíme ji prohlásit především za politickou otázku světa, již je třeba projednat na shromáždění kulturních národů. Jsme národ, jeden národ.“ (Herzl, 2009, s. 47)

Na kongresu v Basileji se Herzl stal prezidentem nově vzniknuvší Světové sionistické organizace – v tu chvíli nabyt Herzl přesvědčení, že zprvu bláhová idea samostatného židovského státu se pomalu ale jistě stává skutečností. Byl přesvědčen, že odchod Židů do zaostalé Palestiny bude výhodný nejen pro Evropu, pro kterou budou Židé tvořit ochranný val před barbarstvím z východu, ale především, že civilizovaní evropští Židé uniknou odchodem do Svaté země stále silícímu antisemitismu, a navíc s sebou do Palestiny přinesou sémě pokroku. Pozoruhodné je, že ve svém spisu „Židovský stát“ (*Der Judenstaat*) se Herzl vůbec nezmiňuje o Arabech – nejspíše ho ani nenapadlo, že by pro Araby bylo území Svaté země natolik nábožensky významným místem jako pro Židy či křesťany. Nezměrnému úsilí navzdory se Herzl zhmotnění své vize nedočkal, neboť v roce 1904 ve věku pouhých 44 let zemřel na selhání srdce, jeho myšlenky ale v židovském národě přetrvaly. *Der Judenstaat* se stal biblí židovského nacionalismu a sionismu – byl to právě Herzl, kdo se pod pojmem národ snažil semknout všechny Židy za jedním cílem. Vznik židovského nacionalismu nelze nejspíše považovat za záslužný čin, byly to ale právě Herzlovy ideje, které umožnily pár desítek let po jeho smrti poskytnout azyl a následně domovinu pronásledovanému civilnímu obyvatelstvu židovského původu (Kosek, 2011, s. 162–164).

Není proto pochyb, že Herzl byl a je pro židovský národ více než pouhým básníkem nebo spisovatelem, byl hlavně vůdcem velkého hnutí. Hnutí, pod jehož korouhev měl být svolán celosvětově pronásledovaný národ více jak dvě desítky let před vznikem NSDAP. Jako kdyby věděl, co o pár desítek let židovský národ čeká – „*Veškeré záruky, dané tlustými zákoníky, vytušil vídeňský novinář dávno před norimberskými zákony, se mohou snadno stát cárem papíru, jak se to za nacistů přihodilo Ústavě Výmarské republiky.*“ (Kosek, 2017, s. 105).

2.3 Počátky německého nacismu a antisemitismus v programu NSDAP

První světová válka změnila svět k nepoznání, doba starých monarchií se chýlila ke konci a na obzoru vysvitl věk národních států. Světová válka a s ní související pohyb vojáků způsobil pandemii španělské chřipky, válka měla na svědomí ale ještě jednu zhoubnou nákazu, která se postupem času ukázala být ještě zhoubnější nežli španělská chřipka. Miliony veteránů nespokojených s výsledkem války a současným politickým a hospodářským děním se vrací zpět do svých domovů. S sebou si nesou i zárodek kmenového nacionalismu. U menších států se probouzí separatistické tendence, v Itálii a v Německu dochází k vzepjetí extremistických nálad. Jedním z veteránů byl i Adolf Hitler, který se krátce po návratu z války stává členem Národní dělnické strany.

V očích ostatních stranických kolegů je vnímán především jako výborný řečník, o dva roky později již Hitler stojí v čele své vlastní strany a veřejně prezentuje politické názory na shromážděních. Na prvním větším shromáždění, které se konalo 24. února 1920 ve slavnostní hale mnichovského dvorního pivovaru, vznikla za bouřlivého potlesku přihlížejících nová strana, strana, jež přejala nacionalistickou ideologii a přetvořila ji v politickou víru, v nové náboženství. Vzniká Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei neboli Národně socialistická německá dělnická strana práce (NSDAP). V budově mnichovského pivovaru „*Bürgerliches Brauhaus*“ předkládá nově vznikající strana svých pětadvacet tezí programu. Ve svém programu požaduje sjednocení všech Němců a vznik Velkého Německa, v čemž je patrná návaznost na pangermanismus Georga von Schönerera. NSDAP už od samého počátku odmítá rovnost a vyhlašuje válku marxismu, který pro členy této strany představuje ztělesnění zla a prostředek židovské nadvlády nad árijskými národy. Slovy Hitlera: „*Domněnka o rovnosti ras se stane základem pro stejné posuzování národů a dále pro lidské jednotlivce. Proto také mezinárodní marxismus není nic jiného než Židem Karlem Marxem zprostředkované přenesení jistého, již déle existujícího světonázorového postoje a pojetí do formy určitého politického vyznání víry.*“ (Hitler,

2016, s. 293–294). Rasistické a antisemitistické postoje jsou v programu více než zřejmé, například svobodu vyznání dle bodu 24 programu NSDAP by bylo možné zaručit jen pokud neohrožuje existenci nebo morálku germánské rasy. Přestože rovnoprávnost národů sám Hitler odmítal, v programu NSDAP požadovalo zrovnoprávnění německého národa s ostatními národy v souvislosti se zrušením dvou mírových smluv podepsaných na konci první světové války – tedy v souvislosti se zrušením Saintgermainské a Versailleské smlouvy. Obě tyto smlouvy byly nacistům trnem v oku, neboť na jejich základě bylo od Německa odděleno území ve prospěch vítězných států Dohody a představovaly zásadní překážku ve sjednocení německých národů.

Program Německé strany práce bychom mohli považovat za osnovy, podle nichž se následných pár desítek let po jejich přednesení řídila politika nacistického Německa. Mezi pětadvaceti ultimátními cíli strany byl mimo jiné i požadavek na nahrazení římského práva obecným německým právem – římské právo totiž jakožto právo sloužící materialistickému světonázoru nepřipadalo v úvahu. Exkluzivní nacionalismus ovlivnil zejména vnímání národa, státu a státních občanů. V jejich programu se již objevuje první náznak budoucích Norimberských zákonů, podle čtvrtého bodu programu může být občanem jen soukmenovec, tj. osoba německé krve. V témže článku je explicitně uvedeno, že Žid není soukmenovcem, neboť není německé krve, a nemůže být proto státním občanem. A kdokoliv, kdo není státní občan, je v zemi pouhým hostem, kterému by při realizaci programu NSDAP nebylo umožněno vykonávat jakoukoliv veřejnou funkci. Mezi články nechybí ani požadavek, aby ti, kteří nejsou německé národnosti a přistěhovali se do Německa po vypuknutí první světové války, byli vyhoštěni.

V programu je rovněž zakotven požadavek na uzákonění boje proti rozšiřování politických lží prostřednictvím tisku. Zde se projevuje přesvědčení nacistů o uchvácení německého tisku příslušníky židovského národa, kteří disponujíc touto zbraní údajně rozvraceli názorovou jednotnost německého národa, čímž ho s úspěchem rozdělávali. Hitler v knize *Mein Kampf* napsal: „*A tak po svobodném zednářství přichází druhá zbraň v ruce židovstva, totiž tisk. Pomocí tisku začíná pomalu uchvacovat a splétat do osidel celý veřejný život, neboť je schopen vyvíjet a ovládat onu moc, kterou dnes každý zná daleko lépe než před pár desetiletími pod pojmem veřejné mínění.*“ (Hitler 2016, s. 241). Program NSDAP si kladl za cíl odzbrojit židovstvo od této mocné zbraně a tisk tak dle bodu 23 měl být důsledně omezen, redaktorem ani jakýmkoliv jiným spolupracovníkem novin by při realizaci programu NSDAP nemohl být v žádném případě Žid.

Po první světové válce byla Výmarská republika povinna platit válečné reparace, vlivem ekonomických problémů ale nebyla schopna dostát svým závazkům. Neschopnosti splácet reparace zneužila Francouzská republika a společně s belgickými vojsky obsadila oblast

Porúří – Porúří známé svými uhelnými doly mělo značný význam pro fungování německého průmyslu. Okupaci Porúří vnímali obyvatelé celého Německa se značnou nevolí, v důsledku okupace se proto následně zvedla vlna protestů směřující často vůči vládě Výmarské republiky, která byla kritizována pro neschopnost bránit své území a svůj národ. Bez ohledu na narůstající případy pokusů o převrat byla v listopadu 1923 vyhlášena Rýnská republika, nový odtržený stát, jehož součástí se měla stát právě oblast Porúří. V Bavorsku, které nacisté považovali za baštu německého nacionalismu, se o násilný převrat pokusili i stoupenci NSDAP. Skupiny ozbrojených nacistů, složené často z vojáků sloužících ve světové válce, se 8. listopadu 1923 pokusily v Mnichově o tzv. Pivní puč. Nacisté obklíčili mnichovskou pivnici Bürgerbräukeller, ve které se konala schůze bavorských představitelů, na které byl přítomen i regionální prezident Horního Bavorska. Hitler se tímto pučem snažil napodobit Mussoliniho pochod na Řím, ke kterému došlo o rok dříve a kdy italská fašistická vláda pod hrozbou násilí ovládla svou zemi. Hitler přiznal, že vůči Mussolinimu „otevřeně vyjadřoval nejhlubší obdiv“, protože se vlivem bezmezné lásky ke své zemi postaral o zničení všech vnitřních nepřátel Itálie, a to včetně marxismu a internacionalismu (Hitler, 2016, s. 520). Nacisté ale Mussoliniho úspěch napodobit nedokázali, a tak byly vedoucí osobnosti NSDAP zatčeny a uvězněny.

2.4 Mein Kampf

Ve vězení, kde strávil 9 měsíců, diktuje Hitler svému kolegovi dílo, které později nese jméno „Mein Kampf“. Mein Kampf obsahuje základní myšlenky a cíle německého nacismu, zabývá se podrobně počátky nacistického hnutí, německou politikou, ale také rasovou problematikou ve vztahu k národu. Vše zde zmíněné v knize doplňuje všudypřítomný antisemitismus. Židy Hitler viní z celosvětového spiknutí s cílem sabotovat civilizace árijských národů. Ovlivněn Protokoly sionských mudrců je přesvědčen o tom, že za marxismem, tehdejší sociální demokracií a tehdejší vládnoucí elitou stojí v pozadí vždy „vyvolený“ židovský národ. Židovskou nadvládu ale vnímá jako nadvládu vedoucí ke konci civilizace, vznik civilizace totiž váže na jeden konkrétní národ, a to na národ árijský: „Vše, co na této zemi obdivujeme, vědu a kulturu, techniku a vynálezy, je pouze tvůrčím produktem několika málo národů, a možná původně jedině rasy. Pokud zahynou, klesne s nimi i veškerá krása tohoto světa.“ (Hitler, 2016, s. 221). Žid se podle něj snaží o zachování svého národa, a to na úkor národů árijských, k čemuž využívá různé nástroje pro kontrolu mas. Židé podle něj pouze napodobují tvůrčího ducha árijců – árijec je nositel kultury, zakladatel civilizací, Žid je oproti tomu podle jeho přesvědčení pravým protikladem a je tedy jen

příživníkem na kultuře árijské, a nakonec ničitelem jeho civilizací. Aby árijské národy ochromilo na duchu, snaží se světové židovstvo údajně o bastardizaci árijské rasy. Zde vyplouvají napovrch eugenické názory typické pro nacistickou ideologii, které se později realizovaly v podobě programu Lebensborn. Vše tkví na názoru, že „silnější je určen k panování a neměl by splývat se slabším“ (Hitler, 2016, s. 218). Cílem programu Lebensborn tak nebylo nic jiného než snaha o vyšlechtění po fyzické i psychické stránce rasově čisté jedince panské rasy – tito nadlidé (Übermensch) byli předurčení vládnout, měli se stát vůdci nově vznikající Tisícileté říše (Tausendjähriges Reich). Za rasově čistého jedince je ve smyslu německé rasové nauky považován člověk, jehož oba rodiče byli nejen bílé rasy, ale zároveň oba rodiče patřili pod společný rasový subtyp. Úpadek německého národa Hitler spojoval přímo s úpadkem německého národa po rasové stránce a také s „židovskou nákazou“ zvanou marxismus. Výsledkem jeho snah měl být „jednotný národní organismus, totiž: *germánský stát německé národnosti*“ (tamtéž, s. 252).

2.5 Protokoly sionských mudrců

Protože Protokoly sionských mudrců zmiňuji v diplomové práci více než jedenkrát, domnívám se, že si zaslouží vlastní podkapitolu. O to spíše, když nenávisť vůči Židům byla u nacistů odůvodňována odkazem na údajnou snahu o ovládnutí světa židovstvem právě s odkazem na tyto dokumenty.

Přitom si nacisté kladli podobný cíl, jaký si údajně kladla různá židovská sdružení, a nejspíše se tak nechali Protokoly přímo inspirovat. O vznik dokumentů „prokazujících“ snahu sionských mudrců se s největší pravděpodobností značnou měrou zasloužili pracovníci ruské politické policie, nacisty bychom pak mohli považovat především za nejzdařilejší propagátory těchto dokumentů. Protokoly, nepočítaje v to pouze nacisty, dosáhly milionových nákladů, jejich autory tak lze jistojistě označit za klasiky antisemitistické literatury. Jen stěží bychom mohli autorům tohoto bestselleru pográtulovat, neboť o totožnost autorů se dodnes vedou spory. Především zastánci jejich pravosti zarytě prohlašovali, že Protokoly byly nalezeny ve vídeňském bytě Theodora Herzla a že se na programu ovládnutí světa shodli Židé na kongresu v Basileji. Odborná veřejnost považující Protokoly za falsifikát přikládá autorství ruské politické policii, jejich skutečný původ nám však dosud zůstává utajen. Kdo jsou tito sionští mudrcové, kteří tahají za nitky světových dějin, nebylo taktéž s jistotou nikdy objasněno. Někteří zastánci pravosti Protokolů tvrdili, že jsou jimi vůdci sionistického hnutí, jiní zas v mudrcích viděli super vládu

pracující v nejpřísnějším utajení. Jedno je jisté, sílí francouzský antisemitismus na sklonku 19. století vzniku Protokolů nahrával (Tazbir, 1996, s. 32–41).

Popularita Protokolů tkví ze sklonu k víře, že náš svět je řízen Židy, což ani na sklonku 19. století nebyla nová konspirační teorie. Židovská kultura byla na konci 19. století považována za něco cizího, co ohrožuje národní identitu. Britský antisemita a germanofil Houston Stewart Chamberlain, který měl značný vliv na A. Hitlera, ve svém díle „Základy 19. století“ například píše, že židovský národ se vždy snažil o nadvládu nad všemi národy, zatímco Němci usilují o „vytvoření nového jasného světa“ (tamtéž, s. 47). Stejně jako dnes, tak i tehdy bylo pro občany států ocitajících se ve značných společenských otřesech jednodušší za vším vidět nadvládu tajného a všemocného spiknutí. Za původce všeho špatného byl vybrán jeden konkrétní národ, protože je vždy jednodušší z našeho neštěstí vinit někoho jiného, a nejlépe někoho cizího, kdo se od spořádané majoritní většiny odlišuje, než si přiznat, že si za své problémy můžeme vlastně sami.

3 První projevy nacistické ideologie v právní rovině

NSDAP po vzoru fašistické Itálie převzala roku 1933 legálně moc, dosavadní parlamentní demokracie ale byla v rozporu s cíli nacistů, kteří prosazovali stát založený na vůdcovském principu, ovšem jen jedině skutečně povoláný člověk se mohl stát vůdcem. Parlamentní demokracii, kterou A. Hitler (2016, s. 447) nazval „*parlamentním šílenstvím*“ bylo třeba nahradit prezidentským systémem, v jehož čele by stál jediný vůdce s prakticky neomezenou autoritou vůči svým podřízeným. Stejný princip se měl aplikovat i na jakékoliv správní orgány, u nichž A. Hitler výslovně kritizoval neschopnost přijmout zodpovědnost za své činy, tento princip A. Hitler (2016, s. 446) nazval jako „*princip principiální zodpovědnosti*“ a spočíval v naprosté autoritě a volnosti rozhodování směrem dolů, a to za cenu naprosté zodpovědnosti směrem nahoru, tj. vůči svým nadřízeným. Opak vůdcovského principu, v tomto ohledu princip většinového rozhodování, byl vnímán jakožto způsob rozhodování umožňující se vyhnout zodpovědnosti tím, že se daná osoba schová za svůj výbor nebo kolektiv, jehož je členem. To bylo Hitlerem vnímáno jako zbabělé a nesmyslné – podle něj se měl každý člověk starat jen o záležitosti týkající se jeho vlastní práce, a nikoliv že se každý bude vyjadřovat ke všem záležitostem. Parlamentní demokracie byla pro NSDAP jen prostředkem k legálnímu dosažení totalitního vůdcovského státu.

„Hnutí, které v době vlády majority přejde ve všem a se všemi na princip vůdcovských idejí a z toho podmíněné zodpovědnosti, jednoho dne s matematickou jistotou překoná tento dosavadní stav a vyjde ze všeho jako vítěz.“

(Hitler, 2016, s. 447)

Po získání moci ve volebním boji pokračovali nacisté ve svém boji s „židovskou nákazou“ (tj. marxismem) a to za pomoci nařízení „Na ochranu národa a státu“, kterým na základě článku 48 odst. 2 Ústavy Výmarské republiky a ve jménu boje s marxismem zásadně omezili základní lidská práva a svobody jednotlivce. Svoboda slova a svobodné vyjadřování názorů, svoboda shromažďovací, nedotknutelnost obydlí a listovní a telegrafní tajemství byly tímto nařízením suspendovány jménem ochrany lidu a státu před hrozícím komunistickým násilím a případným pokusem o komunistickou revoluci (Frei, 2015, s. 46). V roce 1933 dokázala NSDAP prosadit svůj vliv po celém Německu, k čemuž jí posloužil Předběžný zákon o reorganizaci zemí a o týden novější Druhý zákon o reorganizaci zemí. Prvním z těchto zákonů bylo nařízeno, aby rozdělení mandátů do jednotlivých zemských parlamentů odpovídalo rozdělení mandátů dle voleb do říšského sněmu, následkem čehož získala NSDAP v zemských sněmech většinu křesel.

Předběžný zákon o reorganizaci zemí ale učinil z mocenského hlediska ze zemských sněmů druhotnou instituci, neboť zákonodárná moc byla tímto zákonem svěřena zemské vládě – ta mohla vydávat zákony, a dokonce i měnit ústavu, to vše bez souhlasu parlamentu. Dochází tak k úplné koncentraci moci na úrovni moci výkonné (tamtéž).

Druhým zákonem o reorganizaci zemí byla založena instituce říšských náměstků (Reichsstatthalter), čímž byla dále omezena suverenita a účast na rozhodování jednotlivých spolkových zemí. Říšští náměstci měli dohlížet na zdárný výkon vůdcových směrnic – do jejich úřadu je jmenoval prezident na návrh říšského kancléře, přičemž z mocenskopolitického hlediska byli řííšští náměstci nadřazeni zemským vládám. Byli tedy nadřazeni těm vládám, jejichž moc byla na úkor parlamentu posílena Předběžným zákonem o reorganizaci zemí (Frei, 2015, s. 52). Za pomoci zákonů dosáhli nacisté v roce 1933 monopolu politické moci a zákonem o zajištění jednoty a státu z 1. prosince 1933 se NSDAP stala nositelkou myšlenky německého státu a stala se jeho neoddelitelnou součástí, tedy státní stranou. Tím měla být doba německé parlamentní demokracie definitivně ukončena. Stejněho dne jako zákon o zajištění jednoty a státu, tj. 14. července 1933, byl schválen ještě zákon umožňující konání plebiscitu, čehož nacisté využili k legitimaci státní moci.

Třetí říše se zrodila ve jménu boje proti marxismu, zrušila demokratický právní stát založený na parlamentarismu, všechny organizace mající i minimální politický vliv byly zglajchšaltovány a začala se ve velké míře zjevovat pravá tvář nacionálně socialistického státu, totiž státu, kde je cenzura, násilí, útlak, teror a potlačování snad všech základních lidských práv na denním pořádku. Za pomoci rétoriky a mistrně ovládnuté propagandy vznikl kult osobnosti zbožštělého vůdce – tomu odpovídal i symbolický pozdrav se zdviženou pravicí doplněný zvoláním „*Heil Hitler!*“, který byl nařízením povinně používán státními úředníky a měl se stát obecně používaným německým pozdravem (Frei, 2015, s. 77–87). Osud německých komunistů byl zpečetěn, osud několika miliónů Židů měl s dalšími zákony následovat.

3.1 Zákon na obnovení úřednictva z povolání jako stavu

Jmenování Hitlera říšským kancléřem dne 30. ledna 1933 představovalo pro německé občany židovského původu zásadní a tragický moment. Německá vláda byla sestavena z politiků zastávajících nacionálně konzervativní názory a nacisté měli nově v rukou mocnou zbraň – právo. Jedním z prvních antisemitistických a rasistických zákonů byl zákon na obnovení úřednictva z povolání jako stavu (něm. *Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums*), jež byl v německém právním řádu zakotven dva měsíce poté, co byl Hitler jmenován kancléřem.

Zákon na obnovení úřednictva z povolání jako stavu v § 3 stanovil, že osoby vykonávající veřejnou službu, které nejsou árijského původu, vstoupí povinně do výslužby. Výjimkou byli pouze ti, kteří bojovali za Německé císařství v první světové válce, nebo ti, jejichž synové či otcové v této válce padli (Yad Vashem, 2016). K provedení tohoto zákona bylo po úřednících vyžadováno potvrzení árijského původu (Ahnenpaß), které samozřejmě nemohlo být vydáno osobě židovského či romského původu. Promítá se zde tak 6. bod programu NSDAP: „*Právo rozhodovat o řízení státu a jeho zákonech může příslušet pouze státním občanům. Proto požadujeme, aby každý veřejný úřad, lhostejno jaký, ať již v Říši, zemi nebo obci, byl vykonáván pouze státními občany.*“ (Moderní-Dějiny.cz | Program NSDAP (24.2.1920)). Pozoruhodné je, že tento zákon ještě pracoval s pojmem árijec, zatímco navazující Norimberské zákony tento pojem už opustily ve prospěch pojmu „*německá nebo druhově příbuzná krev*“. Hlavní problém pojmu „árijec“ tkví v jeho neurčitosti, neboť pod tímto pojmem byl v době Gobineaua chápán zaniklý národ bílé rasy, pak jím byly chápány národy patřící k indoevropské jazykové rodině a někdy byla pod tímto pojmem rozuměna pouze nordická rasa (Günther, 1927, s. 257). Oba pojmy byly v zákonech chápány jakožto synonyma a týkaly se v obou případech osob náležejících k panské rase. Kvůli proměnlivému výkladu bylo proto od pojmu „árijec“ v budoucích předpisech upuštěno, nicméně v obecné řeči i nadále přetrvál.

3.2 Zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu

Jak jsem již naznačil v prvních kapitolách své práce, americké eugenické zákony sklidily ve světě značný úspěch, mezi rasistickými nacisty zastávající teorii přežití nejsilnějšího ale byly natolik významné, že se je svým způsobem snažili napodobit. A tak byl v červenci roku 1933 přijat zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu (*Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses*).

Zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu umožňoval, aby každý člověk, který trpí dědičnou chorobou ve smyslu tohoto zákona, byl chirurgicky sterilizován, a to buď na vlastní žádost nebo na základě donucení. Za dědičnou chorobu byla považována vrozená mentální porucha, schizofrenie, maniodepresivní psychóza (bipolární afektivní porucha), dědičná epilepsie, Huntingtonova choroba, dědičná slepota či hluchota, anebo vrozená vývojová vada spočívající ve fyzické deformaci. Závislost na alkoholu byla též jedním z důvodů sterilizace, a to v případě, kdy je závislost pro jedince natolik škodlivá, že škodí jak jedinci, tak národní pospolitosti. (Virginia Holocaust Museum, 2016) Osoba, která měla být sterilizována, měla samozřejmě možnost se bránit, a to žalobou adresovanou speciálním eugenickým soudům (*Erbgesundheitsgericht*).

Za nezletilou osobu, potažmo za osobu zbavenou svéprávnosti, pak tuto stížnost mohl podat jeho zákonný zástupce se souhlasem soudu. Eugenické soudy byly součástí nižších soudních instancí a dle zákona o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu bylo obligatorně stanoveno, aby mezi zaměstnanci byl lékař státní služby a lékař, který je odborníkem na eugeniku. Pakliže osoba, která měla být rozhodnutím soudu sterilizována nesouhlasila s rozsudkem, mohla se do jednoho měsíce odvolat k eugenickému soudu vyšší instance. Sterilizace byla provedena, pokud se dle současných lékařských poznatků dalo „s velkou pravděpodobností očekávat, že potomci dědičně zatížených osob budou trpět dědičným poškozením“, a to jen v případě, kdy speciální eugenický soud, tj. soud pro ochranu dědičného zdraví, vyslovil se sterilizací souhlas (Tauchen a Škodová, 2008).

Jestliže bylo pravomocně rozhodnuto o sterilizaci, již nebylo možné chirurgický zákrok zvrátit. Zákrok byl proveden i proti vůli osoby, jež měla být sterilizována. Zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu přímo umožňoval použití fyzické síly k přinucení osoby k zákroku za situace, kdy se přinucení k zákroku jiným způsobem jeví jako bezvýsledné. Nenechme se však zmýlit, byť se nám paragrafy tohoto zákona zdají středověké, jednalo se o moderní zákon, zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu připouštěl odvolání, které mělo suspenzivní účinek, a umožněna byla i obnova řízení, pakliže najevo vyjdou skutečnosti vyžadující nové prošetření případu. Byl tak jedním z mnoha moderních zákonů v nacistickém Německu, který navzdory modernosti umožňoval středověké a nelidské činy (Landesarchiv Baden-Württemberg; German History in Documents and Images (GHDI), 2009).

4 Panská rasa dle německé rasové nauky / Hans Günther

Německá rasová nauka (rasová antropologie) rozlišovala krom základních typů ras (kavkazoidní, negroidní, mongoloidní) i jednotlivé subtypy. „Vědci“ zabývající se rasovou antropologií rozlišovali evropskou populaci podle odstínu kůže, barvy vlasů, barvy očí, ale i podle tělesné výšky, tělesné konstituce, a především dle druhu lebky. Jednotlivým rasám byly poté na základě obecně rozšířených stereotypů přisuzovány různorodé psychologické vlastnosti. Svým způsobem připomíná německá rasová nauka biologickou typologii rozeného zločince, jejímž autorem není nikdo jiný než známý italský kriminolog Cesare Lombroso. Na nacistickou ideologii měl největší vliv německý antropolog a eugenik Hans Friedrich Karl Günther, který rozlišoval šest evropských rasových subtypů. Posedlost nacistů rasou nordickou je sice všeobecně známá, ale „*kromě nordické rasy je tu i rasa ostická, vedle ní dinárská, vedle obou vestická a mezi tím vším směsice*“ (Hitler, 2016, s. 304). Obecně rozšířená „pravda“ o jediném možném typu panské rasy, představující rasu nordickou, je mylná. Za panskou rasu byly považovány i jiné typy, odpovídající rozličnému složení rasových typů u německého národa. Rasové typy zde zmíněné jsou rasovými subtypy bílého neboli kavkazoidního plemene člověka a odpovídají rasovému pojetí árijce v zákoně na obnovení úřednictva z povolání jako stavu a „krevnímu“ pojetí v Norimberských zákonech.

Zákon o říšském občanství, zákon o ochraně německé krve a německé cti, ale i navazující podzákonné předpisy, přímo navazují na německou rasovou nauku, neboť používají související pojem „*německá nebo druhově příbuzná krev*“, kterému se budu věnovat v dalších kapitolách diplomové práce. Stručně proto v této kapitole popíši jednotlivé rasy, které německý nacismus pod pojem „*německá nebo druhově příbuzná krev*“ zahrnoval.

Prvním z nich je rasa nordická, která má podle Günthera vzhled antických hrdinů a bohů. U nordické rasy lze pozorovat blonděaté vlasy, dlouhou lebku, modré oči, vysokou tělesnou výšku a světlou komplexi (Günther, 1927, s. 157). Zde zajisté poznáváme propagandou rozšířený obraz z plakátů třetí říše. Po psychologické stránce popisuje Günther nordickou rasu jako rasu se silným sklonem k pravdomluvnosti, energičnosti, obezřetnosti a se silným citem pro spravedlnost a vymáhání povinností. Mezi další kladné vlastnosti Günther řadí silnou inklinaci k odvážnému chování, kreativitě a také schopnost tak říkajíc zachovat chladnou hlavu. Zmíněné vlastnosti dělají z nordické rasy podle Günthera ideálního státníka nebo velitele. Jako důkaz silného citu pro spravedlnost u nordické rasy nadto uvádí, že v oblastech Německa, kde je nejvyšší výskyt nordické rasy je zároveň i nejnížší kriminalita. Nordickou rasu vnímá Günther jako hlavní zdroj německé

duchovní síly a zároveň dodává, že kreativní muži v evropské historii vždy pocházeli z území s vyšším výskytem nordické rasy (Günther, 1927, s. 50–57). Nordická rasa se svým vzhledem prakticky shoduje s pojetím árijce, kterého popisoval například Arthur de Gobineau – nordická rasa byla proto vnímána jako nejčistší forma panské rasy, a tudíž byla na nejvyšším stupni pomyslné árijské pyramidy. Variantou nordické rasy, jež je někdy považována za úplně samostatný rasový typ, je rasa fálská, která se od nordické rasy odlišuje robustnější stavbou těla a masivnějším obličejem a celkově spíše čtvercovým vzhledem (Pilous, 2013).

Ostická, nebo také alpinská rasa je popsána jako rasa nízké a podsadité postavy, s krátkou lebkou a širokou tváří. Po psychické stránce je příslušník ostické rasy pomalý, mrzutý, ale těžce pracující jedinec, který nedůvěřuje cizincům. Günther jej vnímá jako praktického těžce pracujícího živnostníka, který má sklony k názorové konformitě. Příslušníci této rasy zastávají postoj „všichni jsou si rovni“, ale schází u nich štědrost, srdečnost a tolerance vůči cizincům – vůči těm jsou příslušníci této rasy nedůvěřiví. Podle Günthera nemá ostická rasa smysl pro humor a nejvíce jí vyhovuje, když je někým vedena (Günther, 1927, s. 59–61).

Rasa pojmenovaná podle Dinárských hor je charakteristická vysokým vzrůstem (v té době okolo 173 cm u mužů), krátkou lebkou, prominentním nosem a protáhlým obličejem. Příslušníci dinárské rasy mají spíše hnědavý odstín kůže a relativně velké uši. Vlasy a vousy jsou kudrnaté a stejně jako oči tmavé, tedy buď hnědé, anebo černé (Günther, 1927, s. 30–35). Vojáci náležící k dinárské rase patřili v době světové války podle Günthera k nejlepším vojákům na jihovýchodní frontě, neboť pro tuto rasu je charakteristický cit pro čest, kombinovaný s odvážností a hrubou fyzickou silou. Typické pro dinárskou rasu je rychlý výbuch vzteku a bojovnost, tuto skutečnost prý potvrzuje zvýšená míra násilné kriminality na jihovýchodě Německa, kde je dinárská rasa dominantní. Dinárská rasa má také dar hudby a z hlediska rozumových schopností ji Günther řadí na druhé místo pomyslné pyramidy evropských ras (Günther, 1927, s. 58–59).

Vestickou rasu, která je mnohými autory (včetně Günthera) nazývána mediteránní, představuje tehdejší stereotypní předsudek o tom, jak vypadá a uvažuje typický občan jednoho ze států, jež obklopuje středomoří. Příslušníci této rasy jsou dle Günthera menšího vzrůstu a štíhlé postavy, která je u žen zvýrazněna širokými boky (Günther, 1927, s. 23–29). Vlasy jsou husté, lesklé a stejně jako oči tmavé. Zástupci této rasy se oproti té nordické snadno nadchnou, dále oproti nordické rase nejsou tak sexuálně zdrženliví, jsou však výbornými řečníky. Günther vestické rase přiznává sklony k protiprávnímu chování vedoucím až k anarchii, což dokládá existencí mafie na území Itálie a tvrdí, že typický příslušník této rasy je často lenivý a namísto těžké práce si vždy raději užívá života (Günther, 1927, s. 56–57).

Poslední evropskou rasou, kterou Günther rozeznává, je rasa osticko-baltická. Svým vzhledem připomíná rasu ostickou, průměrný tělesný vzrůst má však o trochu vyšší. Vlasy jsou tuhé jako u ostické rasy, ale oproti té mají zástupci osticko-baltické rasy vlasy blonděaté a nejčastěji popelavě blonděaté. Jedinec osticko-baltické rasy má podle Günthera výborné imaginativní schopnosti, vlivem kterých jsou tito jedinci věčnými snílky a vizionáři. Osticko-baltická rasa je sice rasou postrádající kreativitu, ale také rasou schopnou tvrdé práce. Pro tento rasový subtyp je charakteristická věrnost vůči vůdcům, dokonce až servilita. Dále má osticko-baltická rasa sklony k páchání majetkové trestné činnosti, což Günther stejně jako v předchozích případech dokládá vyšší mírou krádeží v oblastech nejčastějšího výskytu již zmíněné rasy (Günther, 1927, s. 42–63).

5 Norimberské zákony

Antisemitismus byl v Německu v 30. letech obecně rozšířený a nenávist vůči Židům byla všudypřítomná, nově se však antisemitismus stal nedílnou součástí německého právního řádu. Na Říšském sněmu NSDAP v Norimberku byly vyhlášeny tři nové zákony – zákon o říšské vlajce (Reichsflagengesetz), zákon o říšském občanství (Reichsbürgergesetz) a zákon o ochraně německé krve a německé cti (Gesetz zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehre). Cílem Norimberských zákonů bylo zaprvé zbavit židovské obyvatele občanských práv, zadruhé bojkotovat všechny židovské podnikatele a připravit je tak o majetek, a zatřetí bylo jejich cílem zneuctění židovského národa a židovské rasy (holocaust.cz, 2019). Pojem zneuctění zde představuje zákaz pohlavního styku mezi občany árijského a židovského původu tak, jak byl zakotven v zákoně o ochraně německé krve a německé cti. Lze jej ale chápat i jako rozsáhlé omezení společenského života židovských obyvatel, zahrnující omezení naprosto běžných každodenních činností.

5.1 Zákon o říšské vlajce (Reichsflagengesetz)

Zákon o říšské vlajce je ze tří Norimberských zákonů tím nejstručnějším, zakotvuje pouze symboly třetí říše, tedy říšskou vlajku a říšské barvy. Vlajkou říšskou, ale zároveň i národní, stanovil tento zákon vlajku s hákovým křížem, přičemž určení tvaru této vlajky svěřoval tento zákon říšskému kancléři. Při navrhování vlajky se A. Hitler inspiroval občanskou vlajkou nacionalistického měšťanstva německého Rakouska, která podle něj byla jedinou občanskou stranickou vlajkou na území německy mluvícího obyvatelstva (Hitler, 2016, s. 374–375). Vlajka se měla stát symbolem národního boje proti marxismu, ale měla zároveň působit působivě na masy. Stejně jako vlajka, i říšské barvy představovaly důležitý ideologický symbol: „*V červené barvě vidíme sociální myšlenku našeho hnutí, v bílé myšlenku nacionalistickou, v hákovém kříži úkol boje za vítězství árijského člověka a současně s tím také myšlenku vítězství tvůrčí práce, jež byla vždy antisemitská a antisemitskou vždy bude.*“ (Hitler, 2016, s. 377). S ohledem na stručnost tohoto zákona bylo jejím posledním článkem umožněno provádění podzákonných právních předpisů – k tomu byl zmocněn říšský ministr vnitra, není-li příslušný ministr války. Na zákon o říšské vlajce tak navazovalo nařízení o říšské válečné vlajce, o říšské služební vlajce, nařízení o výsostném znaku a další. Pro doplnění zmíním, že výsostný znak říše tvořila orlice s rozepjatými křídly, hlavou natočenou doprava a držící dubový věnec, v jehož středu se nachází hákový kříž (Anon, 2014, s. 9–27).

5.2 Zákon o říšském občanství

Stěžejním zákonem, který vyloučil židovské občany ze společnosti, byl jistě zákon o říšském občanství. Přestože se jedná pouze o tři paragrafy, je tento zákon ztělesněním exkluzivního nacionalismu. V prvním paragrafu vymezil zákon o říšském občanství pojem státního příslušníka s odkazem na dosavadní právní předpisy, a dále s dovětkem upřesnil, že státním příslušníkem je ten, kdo náleží do „*ochranného svazku Německé říše*“.

Zvláštní pozornost je však třeba věnovat § 2, který v odst. 1 stanoví, že: „*Říšským občanem je toliko státní příslušník německé nebo druhově příbuzné krve, který svým chováním dokazuje, že je ochoten a schopen sloužit věrně německému národu a Německé říši.*“ Aby se člověk stal říšským občanem, musel v souladu s těmito ustanoveními současně splnit podmínky dle dosavadní úpravy, svým chováním prokazovat věrnost říši a nadto být příslušníkem „*německé nebo druhově příbuzné krve*“. Právě spojení „*německé nebo druhově příbuzné krve*“ je odkazem na rasovou antropologii a přesvědčení o árijské nadřazenosti. Cílem bylo zachovat jednotný rasový základ národní pospolitosti, což bylo založeno na názoru, že „*otrava krve*“ způsobuje rozložení duše národa. Záměrně zde uvádím pojem otrava krve – tímto pojmem velice expresivně vyjadřovali nacisté míšení německé krve s krví neněmeckou a neevropskou. Pod pojmem německá a příbuzná krev je tak nutno si představit rasové subtypy bílého plemena člověka, jak již bylo zmíněno v kapitole zabývající se německou rasovou naukou. Německá krev je totiž údajně smíchána z výše zmíněných rasových subtypů. Za osobu druhově příbuzné krve je tak ve smyslu těchto zákonů a nařízení nutno považovat jedince, kteří rasově odpovídají jedné ze stanovených evropských rasových typů, a to i za předpokladu, že tyto osoby nejsou německého původu. Osvobození od těchto předpisů, jakož i navazujících nařízení, bylo možné ve vzácných případech a zpravidla ho mohl udělit říšský kancléř.

Výsledkem zákona o říšském občanství byl tedy vznik dvou kategorií německých občanů, tj. kategorie požívající plnohodnotně občanská a politická práva (říšský občan) a kategorie druhořadé (státní příslušník). Po splnění všech podmínek stanovených v tomto zákoně se jednotlivec konstitutivním aktem, tedy propůjčením dokumentu s názvem „*list o říšském občanství*“, stává dle § 3 říšským občanem. Židé, Romové, ale i ostatní Němci jakékoliv rasy neevropského původu se s účinností zákona o říšském občanství stali druhořadými občany.

5.2.1 První nařízení k zákonu o říšském občanství

První nařízení provádějící zákon o říšském občanství ze 14. listopadu 1935 definuje pojem „židovský míšenec“ (*jüdischer Mischling*), kterým je ve smyslu těchto zákonů člověk, jehož jeden nebo dva prarodiče jsou židovského původu, tedy člověk pocházející tzv. „ze dvou úplně židovských prarodičů.“ Ustanovení § 3 tohoto nařízení nadto stanoví nevyvratitelnou právní domněnku, že úplně židovským prarodičem je prarodič, který náležel k židovské obci. V témže ustanovení je dále stanoveno, že pouze říšský občan může vykonávat plná politická práva, tj. může volit a zastávat veřejný úřad. S účinností prvního nařízení k zákonu o říšském občanství tedy dochází k vyloučení občanů neněmeckého původu (z rasového hlediska) z politického života, což je dále upřesněno v § 4, kde je explicitně uvedeno, že Žid nemůže volit ani být volen. Ustanovení § 4 v odst. 2 navazuje na zákon na obnovení úřednictva z povolání jako stavu a stanoví, že židovští úředníci odejdou povinně do výslužby, a to k 31. prosinci 1935. První nařízení k zákonu o říšském občanství dále definuje i pojem Žid, kterým se rozumí osoba pocházející ze tří úplně židovských prarodičů, anebo židovský míšenec, pocházející ze dvou úplných židovských prarodičů po splnění jedné ze čtyř dalších podmínek. Mezi tyto podmínky patří příslušnost k židovské obci, uzavření manželství se Židem, nebo pokud je tento míšenec manželským či nemanželským dítětem Žida ve smyslu tohoto nařízení.

5.2.2 Druhé nařízení k zákonu o říšském občanství

V návaznosti na první nařízení a zákon na obnovení úřednictva z povolání jako stavu (*Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums*) definuje druhé nařízení pojem úředník a stanoví, že tento pojem zahrnuje i vysokoškolské profesory a docenty. Úředníkem ve smyslu Norimberských zákonů totiž není jen úředník vykonávající státní moc, ale je jím jakákoliv osoba vykonávající vrchnostenské úkoly. V důsledku tohoto nařízení nemohli židovští pedagogové dále vykonávat svou práci, neboť byli ve smyslu druhého nařízení k zákonu o říšském občanství považováni za úředníky. Za úředníky byli rovněž považováni lékaři ve veřejných nemocnicích, židovští lékaři proto museli odstoupit a hledat pracovní místo v židovské nemocnici – těch se totiž toto nařízení netýkalo. Tedy alespoň do doby účinnosti čtvrtého nařízení.

5.2.3 Třetí nařízení k zákonu o říšském občanství

Třetí nařízení se týká židovských podniků, za které byly považovány podniky, jejichž majitelem je Žid. Dále třetí nařízení založilo nevyvratitelnou právní domněnku, kdy za židovský podnik je považována i komanditní společnost nebo veřejná obchodní společnost, pokud alespoň jeden z ručících společníků je židovského původu. Nad výše uvedené zavedlo třetí nařízení v ustanovení § 1 ještě další podmínky, při jejichž splnění byl považován podnik za židovský, a to v případě, kdy je podnik zastupovaný Židem nebo když mají osoby židovské původu „rozhodující účast“ s ohledem na podíl hlasujících práv. Třetí nařízení si kladlo za cíl označit všechny židovské podniky – ty byly následně vedeny ve veřejném seznamu, do kterého mohl kdokoliv nahlížet. Za židovský podnik tak nařízení považovalo jakýkoliv podnik, ve kterém židé vykonávali rozhodující vliv, a to bez ohledu na výši podílů.

5.2.4 Čtvrté nařízení k zákonu o říšském občanství

Jak jsem již nastínil u druhého nařízení, čtvrté nařízení se týkalo výlučně židovských lékařů. Zatímco druhé nařízení nakázalo židovským lékařům odstoupit ze svého postavení ve veřejných nemocnicích ke 31. březnu 1936, o dva roky později (k 30.9.1938) čtvrté nařízení způsobilo zánik lékařské aprobace. Židovští lékaři tak byli připraveni o možnost vykonávat lékařskou praxi, výjimkou bylo povolení říšského ministra vnitra, kterým ministr vnitra mohl povolit židovskému lékaři vykonávat lékařskou činnost – to ale bylo omezeno pouze na poskytování lékařských služeb osobám židovského původu a rodinným příslušníkům samotného lékaře. Stejně jako předchozí nařízení, i v tomto byla zakotvena podpora pro židovské lékaře, kteří se na straně Německého císařství nebo jeho spojenců zúčastnili bojů v první světové válce. O podpoře pro bývalé vojáky rozhodovala lékařská komora a nárok na tento příspěvek měl jen voják, který příspěvek potřebuje a je toho hoden. Příspěvek byl samozřejmě kdykoliv odvolatelný.

5.3 Zákon o ochraně německé krve a německé cti

Zachování čistoty německé krve bylo jedním z hlavních cílů NSDAP, spojovali ji s budoucí existencí říše, se zachováním německého národa a jeho ducha. Ovlivněn rasovou antropologií proto dne 15. září 1935 vznikl eugenický zákon s cílem zachovat rasovou čistotu německého národa. Zákonem o ochraně německé krve a německé cti byly zakázány sňatky a mimomanželské styky německého obyvatelstva, tedy státních příslušníků ve smyslu zákona o říšském občanství,

s Židy. Zákonem o ochraně německé krve a německé cti byly též chráněni příslušníci „*druhově příbuzné krve*“, tj. jakýkoliv další člověk kavkazoidního a evropského původu, mezi jehož předky nebyl nikdo původu mimoevropského (typicky židovského nebo romského původu). V rozporu se zákonem o ochraně německé krve a německé cti, ve znění pozdějších nařízení, byly dále sňatky a mimomanželské styky židovských míšenců (*jüdischer Mischling*) s jinými židovskými míšenci. Zákon o ochraně německé krve a německé cti používá terminologii zákona o říšském občanství, takže za židovského míšence je považován státní příslušník s jedním židovským prarodičem, není-li členem židovské náboženské obce (v opačném případě by byl považován za Žida) (Anon, 2014, s. 6–7).

„Logika“ tohoto zákona spočívá v tvrzení, že při míšení panské krve s krví méněcennou vznikne potomek, který „*bude stát výše než jeho rasově nižší polovina rodičovského páru, avšak nebude tak vysoko jako jeho vyšší polovina*“ (Hitler, 2016, s. 218). Zjednodušeně řečeno, cílem bylo eliminovat i sebemenší vliv mimoevropské krve u německého národa. Spojením krve dvou židovských míšenců s jedním prarodičem by vznikl pouze další židovský míšeneček, což bylo nežádoucí a v rozporu se šlechtěním německé krve. Ačkoliv je podle prvního nařízení k zákonu o říšském občanství státním příslušníkem i židovský míšeneček se dvěma židovskými prarodiči, a požívá tedy veškerá politická práva, eugenické požadavky na čistotu krve dle zákona o ochraně německé krve a německé cti jsou přísnější a v tomto ohledu v poměru speciality. Sňatek židovského míšence se dvěma plně židovskými prarodiči a židovského míšence s jedním židovským prarodičem podléhal povolení, stejně tak podléhalo povolení, pokud židovský míšeneček se dvěma židovskými prarodiči chtěl vstoupit ve svazek manželský se státním příslušníkem německé nebo druhově příbuzné krve.

Zákon o ochraně německé krve a německé cti zakládal ještě další omezení – omezení, týkající se cti německého národa nebo národa druhově příbuzného. Bylo proto zakázáno, aby Židé ve své domácnosti zaměstnávali příslušníky německého či druhově příbuzného národa mladší 45 let. Rovněž vyvěšování říšské státní vlajky a ukazování říšských státních symbolů bylo vyhrazeno pouze nežidům, Židům bylo dovoleno vyvěšovat pouze své barvy a vlajky. Věřím, že vyvěšením říšské vlajky představovalo významný zásah do cti, jak jinak bychom si totiž mohli vysvětlit, že porušení této povinnosti bylo sankcionováno až jeden rok trvajícím odnětím svobody a peněžitým trestem, popřípadě jednou z těchto sankcí. Trestem odnětí svobody nebo kázní pak měl být potrestán každý, kdo se podílel na porušování tohoto zákona, což se netýkalo jen snoubenců, ale i oddávajícího úředníka.

První nařízení k provedení zákona o ochraně německé krve a německé cti dále specifikuje povolení pro uzavření sňatku s židovskými míšenci s dvěma židovskými prarodiči a zakazuje

sňatky Židů a židovských míšenců s jedním židovským prarodičem. Povolení k uzavření sňatku bylo vázáno na povolení ministra vnitra a zástupce Vůdce. Povinnosti uložené zákonem o ochraně německé krve a německé cti specifikovaly ještě další podzákoné právní předpisy – například oběžník říšského a pruského ministra vnitra z 26. listopadu 1935, který blíže upřesnil pojmosloví vztahující se k zákonu o ochraně německé krve a německé cti. Tento oběžník stanovil kritéria pro posuzování židovského původu, jež měl být zjišťován na základě skutečnosti, zda daná osoba náleží k náboženské obci, ale na základě rasy. Židovská rasa se tímto stala rozhodujícím kritériem pro posuzování zákonem stanovených povinností, a to navzdory tomu, že tehdejší rasovní antropologové židovskou rasu nerozlišovali. Přední německý rasový antropolog a eugenik Hans F. K. Günther o židovské rase tvrdil: „*Existuje mnoho falešných představ o Židech. Říká se například, že patří k semitské rase. Žádná taková rasa ale neexistuje.*“ (Günther, 1927, s. 74). Günther považuje úvahu o existenci „židovské rasy“ za chybnou, neboť dle jeho názoru není každý Žid stejný a při pohledu na některé zástupce židovského národa je vidět značná rasová rozmanitost. Přiznává dokonce, že mezi příslušníky židovského národa lze najít mimo jiné i rysy rasy nordické. Zároveň ale Günther píše o problému ekonomickém, který Židé představují, protože příslušníci tohoto národa mají často rozhodující vliv ve finančnictví, bankovníctví, v literatuře a v tisku. Židovský duch národa tak představuje ohrožení pro evropské národy, jako vhodné řešení tohoto problému Günther považuje oddělení židovského národa od národů evropských (Günther, 1927, s. 74–79). První nařízení k provedení zákona o ochraně německé krve a německé cti i přesto zakotvilo jako rozhodující kritérium pro posouzení toho, kdo je či není Žid, rasové kritérium. Nad výše uvedené také zavedlo pojmosloví pro míšence s dvěma židovskými prarodiči, tedy „*míšence prvního stupně*“ a pro míšence s jedním prarodičem, tedy „*míšence druhého stupně*“. Osoba německé nebo příbuzné krve byla nazvána jako „*osoba německé krve*“ (Anon, 2014, s. 46–50).

5.4 Zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu

Posledním z Norimberských zákonů je zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu, jenž byl nazýván také jako „*zákon o zdravém manželství*“. Z dikce zákona je evidentní, že navazuje na o dva roky mladší zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu. Tímto zákonem bylo zakázáno uzavřít manželství mezi osobami, z nichž jedna trpí nakažlivou nebo dědičnou chorobou, anebo pokud jedna z těchto osob byla zbavena svéprávnosti, popřípadě pokud trpí jinou poruchou, která by při takto vzniklém manželství ohrožovala národní pospolitost (Anon, 2014, s. 64–72). A protože osoby trpící nakažlivými nemocemi a závažnými dědičnými poruchami podle

přesvědčení nacistů ohrožovaly německý národ, byli snoubenci povinni doložit zdravotní způsobilost k uzavření manželství vysvědčením zdravotního úřadu v souladu s ustanovením § 2 zákona na ochranu dědičného zdraví německého lidu. Vysvědčení zdravotní způsobilosti se netýkalo vyšetření zdravotní způsobilosti snoubenců jen za účelem předcházení dědičných chorob, zkoumala se též vhodnost uzavření manželství z hlediska čistoty německé nebo druhově příbuzné krve ve smyslu § 6 prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti. Zdravotní úřad proto posuzoval snoubence jak po stránce zdravotní, tak po stránce rasové, a souhlasné vysvědčení vydal jen pokud zde nebyly sebemenší pochyby o neexistenci škodlivého vlivu vzniknuvšího manželství na čistotu německé krve.

Podle prvního prováděcího nařízení k zákonu na ochranu dědičného zdraví německého lidu musel být snoubenec předem vyšetřen u lékaře nebo zdravotního úřadu dle obvodu svého bydliště – tato povinnost se vztahovala i na snoubence německého původu žijícího trvale v zahraničí. Říšský příslušník žijící v zahraničí za tímto účelem mohl využít i služeb cizího lékaře, spolehlivost cizího lékaře ale musela být s ohledem na § 2 zmíněného prováděcího nařízení potvrzena říšským diplomatickým nebo konzulárním zástupcem, a to po formálním rozhovoru s příslušným politickým zástupcem NSDAP. Ano, spolehlivost lékaře zde byla posuzována z politického pohledu nacistické ideologie a s největší pravděpodobností se muselo jednat o lékaře zastávající stejné eugenické přesvědčení. Jak jinak si lze totiž vysvětlit, že spolehlivost lékaře určuje politický zástupce? Vysvědčení o zdravotní způsobilosti bylo platné po dobu 6 měsíců od jeho vydání a zdravotní úřad jeho platnost mohl i prodloužit. Úřad mohl samozřejmě i odepřít vydání tohoto vysvědčení, což pro snoubence bylo značnou překážkou, neboť uzavření manželství bez vysvědčení zdravotního úřadu bylo stiženo absolutní neplatností. Stejně bylo sankcionováno i manželství, které bylo uzavřeno s pozměněným zdravotním vysvědčením za účelem obcházení zákona na ochranu dědičného zdraví německého lidu, anebo manželství uzavřené v cizině za účelem obcházení zákona. Uzavření nedovoleného manželství přitom bylo trestáno poměrně závažnými tresty, a to minimálně tříměsíčním odnětím svobody, přičemž trestný byl i pouhý pokus. Zdravotní úřad mohl také již dříve udělené zdravotní vysvědčení odebrat, snoubencům v takovém případě zbývala pouze jediná možnost, tj. možnost domáhat se udělení vysvědčení u příslušného soudu dědičného zdraví. Soud dědičného zdraví by pak nálezem mohl vysvědčení o zdravotní způsobilosti nahradit.

Pozoruhodné je, že za duševní poruchu nežádoucí pro manželství v třetí říši bylo považováno i požívání omamných látek (slovy zákona požívání omamných jedů), alkoholismus a psychopatie. Alkoholismus byl tak v tomto ohledu postaven naroveň tuberkulóze jakožto nebezpečné nákaze a byl jedním z důvodů, pro které bylo možné člověka zbavit svéprávnosti (Anon, 2014, s. 64–72).

Výjimkou ze zákazu uzavřít manželství byly osoby trpící dědičnou poruchou, které byly přirozeně neplodné nebo dříve sterilizovány dle zákona o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu. Dvě neplodné osoby sňatek tedy uzavřít mohly. Uzavření manželství, kdy plodný je pouze jeden ze snoubenců bylo ale v rozporu se smyslem zákona, jehož primárním cílem bylo zachování zdravého manželství a vychovávání zdravých dětí. V tomto ohledu je v ustanovení § 25 prvního prováděcího nařízení k zákonu o zdravém manželství výslovně uvedeno, že u žen starších 45 let se neplodnost ve smyslu § 1 zákona o zdravém manželství prokazovat nemusí, neboť ve smyslu tohoto zákona je žena starší 45 let považována za neplodnou. I proto zákon stanoví pro ženy starší 45 let výjimku ze zákazu uzavřít manželství s osobou trpící dědičnou poruchou.

Zajímavý je zde rovněž přístup k cizincům. Je zřejmé, že předpisy týkající se čistoty krve a ochrany dědičnosti mířily k zachování německého národa, byla proto zpravidla vyloučena působnost těchto zákonů na příslušníky jiných států. Pakliže se však německá žena vdávala za cizího státního příslušníka, povinnosti dle zákona o zdravém manželství se na ni nevztahovaly, neboť uzavřením manželství přišla o příslušnost k říši a stala se cizím státním příslušníkem. Naopak tomu bylo u ženy cizinky, která se chtěla vdát za Němce – zde bylo vyžadováno, aby cizinka doložila vysvědčení vydané zdravotním úřadem, neboť uzavřením manželství nově náležela do ochranného svazku Německé říše (tamtéž).

6 Odraz nacistické ideologie v protektorátním právu

Postoupení pohraničních oblastí Československa v září 1938 nacistickému Německu nestačilo, území Česko-Slovenské republiky bylo nacisty vnímáno jako území budoucí Velkoněmecké říše. V březnu 1939 proto vojska Wehrmachtu v rozporu s Mnichovskou dohodou anektovala zbylou část Čech a Moravy. Ze státoprávního hlediska představoval tento okamžik zásadní změnu, území, které bylo ještě nedávno demokratickým právním státem, se stalo součástí totalitní Velkoněmecké říše. K vyhlášení ochranného svazku říše, Protektorátu Čechy a Morava, došlo výnosem Vůdce a říšského kancléře dne 16. března 1939. Česko-moravské země dle preambule výnosu Vůdce ze dne 16.3.1939 vždy náležely k životnímu prostoru německého národa. V preambuli výnosu Vůdce je Česko-Slovensko nazýváno jako „*umělý útvar, který je ohniskem stálého neklidu*“, a který je nutno pro zachování míru ve střední Evropě zahrnout pod ochranná křídla Velkoněmecké říše. To vše s „*vážným přáním sloužiti opravdovým zájmům národů sídlících v tomto životním prostoru*“ a ve jménu jejich blaha.

Z hlediska práva byl protektorát „autonomním“ územím Velkoněmecké říše, slovo „autonomie“ je v tomto kontextu ale nutné psát v uvozovkách, neboť veškerý výkon autonomie protektorátu byl podmíněn shodou s politickými, hospodářskými a vojenskými potřebami říše (Petrův, 2011, s. 19). Zde pravděpodobně není nutné sáhodlouze vysvětlovat, co vše spadá pod uvedené potřeby říše, protože v tomto smyslu neexistuje nic, co by pod zájmy říše nenáleželo. Aplikace dosavadních československých právních předpisů tak z dlouhodobého hlediska nepřipadala v úvahu, protože zjednodušeně řečeno nebyla taková možnost v souladu s potřebami říše. Nařízením říšského ministra vnitra z 3. dubna 1939 bylo proto stanoveno, že právní předpisy Německé říše platí i pro území protektorátu (*Nařízení RP08/39 o právních předpisech Říše pro území Protektorátu Čechy a Morava*, 1939). Od té chvíle se na našem území aplikovaly mimo jiné i rasistické a eugenické právní předpisy třetí říše. Už v čl. 2 výnosu Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava je stanoveno, že „*Obyvatelé protektorátu, kteří jsou příslušníky německého národa, stávají se německými státními příslušníky a podle předpisů zákona o říšských občanech z 15. září 1935 (Říš. Zák. I., str. 1146) říšskými občany. Pro ně platí tudíž také ustanovení na ochranu německé krve a německé cti. Podléhají německé soudní pravomoci.*“ Všichni českoslovenští občané německého původu se v ten moment automaticky stali státními příslušníky ve smyslu zákona o říšském občanství, platila pro ně ustanovení týkající se čistoty krve (rasy) a mohli se propůjčením listu o říšském občanství stát plnohodnotnými občany říše. Pro všechny ostatní česko-slovenské občany byla nařízením ze dne 11. ledna 1940 nadto

zavedena ještě další kategorie občanů, a to „protektorátní příslušník“. V protektorátu byly tedy všehovšudy tři skupiny obyvatel – říšský občan, státní příslušník a protektorátní příslušník.

Protektorát byl naoko pojímán jako ochranný svazek s říší, ale nejenže byla veškerá „autonomie“ podmíněna shodou se zájmy říše, ale i veškerá rozhodování hlavy protektorátu v rámci této „autonomie“ byla podmíněna důvěrou Vůdce a říšského kancléře. K tomu byl navíc ustanoven protektor, představující zástupce říše a hájící její zájmy. Prvním zástupcem se stal německý doktor práv Konstantin von Neurath. Nejenže měl říšský protektor dle pátého článku výnosu Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 pravomoc vydat nařízení nutná ve společném zájmu, ale mohl též uplatnit právo veta vůči právním předpisům vydaným autonomními orgány protektorátu a vůči rozsudkům vydaným protektorátními soudy. V rámci celé říše, počítaje v to protektorát, mohl navíc říšský kancléř vydávat výnosy. V čl. 11 výnosu Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 bylo stanoveno, že *„Říše může vydávati právní předpisy s platností pro protektorát, pokud toho vyžaduje společný zájem.“* Kromě již uvedeného si říše vyhradila také působnost ve věcech týkajících se zahraničních, celních a vojenských záležitostí protektorátu. Říše tak měla plnou kontrolu nad veškerou činností protektorátních úřadů a nad právem aplikovaným na jeho území.

Nutno dodat, že vytvoření protektorátu bylo v rozporu hned s několika ustanoveními Ústavní listiny Československé republiky. Idea svrchovanosti lidu a demokratické republiky byla plně nahrazena totalitním státem založeným na vůdcovském principu a ideji národní pospolitosti. V čele nového státního útvaru sui generis nebyl již volený prezident, ale stal se jím protektorátní prezident jakožto hlava autonomní správy protektorátu, kterému pro výkon funkce musel nejdříve Vůdce a říšský kancléř vyslovit důvěru. Rovněž státní občanství již nebylo jediné a jednotné, celá hlava první Ústavní listiny Československé republiky tedy byla v rozporu se stavem, který vznikl okupací a s tím souvisejícím vznikem protektorátu. Národní shromáždění, jehož činnost byla již od konce roku 1938 omezena a delegována na moc výkonnou, se vznikem protektorátu formálně zaniclo. Většina ustanovení hlavy druhé Ústavní listiny Československé republiky byla nepoužitelná, stejně tak jako hlava třetí, týkající se moci výkonné. Vzhledem k tomu, že Ústavní listina Československé republiky počítala se zavedením systému brzd a protiváh, spočívajícím v závislosti moci výkonné na již zrušeném Národním shromáždění, nemohla být vláda v souladu s ústavou jmenována. Vlivem aplikace německého práva a zavedení německého soudnictví v protektorátu byla též ignorována hlava čtvrtá Ústavní listiny Československé republiky. Nacistické zákony a podzákoné právní předpisy daly vzniknout několika skupinám obyvatel s různými občanskými právy, jak je již poznamenáno výše, ale také diskriminovaly příslušníky na základě rasového klíče, takže i hlava pátá, týkající se občanských práv a svobod, jakož i hlava

šestá, týkající se ochrany národnostních, náboženských a rasových menšin, byla nacistickou legislativou zcela ignorována (Petrův, 2011, s. 23–24). Protektorát představoval úplnou diskontinuitu mnohonárodnostního demokratického právního státu, kterým byla první Československá republika.

6.1 Protižidovská nařízení v protektorátu Čechy a Morava

Pro protižidovské předpisy v protektorátu bylo charakteristické, že nebyly vyhlášeny formou zákona, z našeho pohledu by byly tehdejší předpisy dokonce neplatné a v rozporu s principem legality, protože některé předpisy, které upravovaly postavení židovských spoluobčanů, nebyly ani publikovány. Některé z těchto předpisů dokonce ani nebyly vydány písemně, jako například zákaz vycházení po 20. hodině. Namísto úpravy v zákoně bylo postavení protektorátních Židů upraveno zejména podzákonnými právními předpisy – často je upravovaly interní předpisy ministerstev a výjimkou nebyla ani situace, kdy právní předpisy teprve reagovaly na již zaběhlou rozhodovací praxi úřadů, která byla předpisy upravena až ex-post.

6.1.1 Postoj protektorátní vlády vůči protižidovským předpisům

Území Čech a Moravy se okupací stala součástí říše, to znamenalo, že se obou území nově týkala realizace nacistického plánu s cílem zbavit židovské obyvatel občanských práv, bojkotovat všechny židovské podnikatele a zneuctit židovský národ a rasu. A. Hitler zastával názor, že židovská otázka je v dikci protektorátní „autonomní“ vlády, čímž chtěl svázat protektorátní politiky s osudem říše a nechat je se zúčastnit společného řešení židovské otázky. Postoj československé vlády byl zprvu zdrženlivý, a to především kvůli odporu demokraticky smýšlejících politiků, ale též kvůli obavám z různých ekonomických sankcí ze strany Velké Británie, anebo USA (Petrův, 2011, s. 35–36). Například USA vyhrožovaly bojkotem a propuštěním všech zaměstnanců československého původu pracujících na jejich území, pokud protektorátní vláda přijme diskriminační zákonná opatření směřující vůči protektorátní židovské populaci (Myers, 2017, s. 199). Navzdory donucovacím opatřením ze strany některých států ale Beranova vláda schválila krátce po vzniku protektorátu hned několik protižidovských opatření.

Oproti všeobecně rozšířenému tvrzení, že protektorátní vláda byla přinucena dohlížející říšskou mocí, byla zmíněná nařízení přijata zcela nezávisle na jednání říše. Arizace židovského majetku, kterou podzákonné právní předpisy Beranovy vlády umožnily, byla motivována především po

ekonomické stránce, tedy proto, aby majetek patřící židovským příslušníkům protektorátu nepadl do německých rukou. Musíme si ovšem uvědomit, že německý právní řád byl nadřazený protektorátnímu a také že protektorátní předpisy podléhaly přísnému dohledu říšského protektora, který ověřoval soulad protektorátní legislativy se zájmy říše. Nedá se proto říci, že by Beranova vláda měla příliš na výběr, i tak je ale patrné, že se přičinila na vzniku hned několika protižidovských opatření a byla tak v tomto ohledu velice aktivní (Petrův, 2011, s. 46–59).

Na první schůzi Beranova vláda zakázala židovským lékařům výkon lékařské praxe ve veřejných institucích a schválila vydání nálepek pro označení nežidovských obchodů. Provedení dalších opatření, které se týkaly arizace židovského majetku, bylo ale znemožněno nařízením říšského protektora č. RP14/39 ze dne 21. června 1939 – říšský protektor odmítl, aby majetek arizací přešel do českých rukou a namísto toho vydal vlastní nařízení (holocaust.cz, 2020). Tímto nařízením bylo Židům dovoleno převádět či jinak nakládat s nemovitostmi a cennými papíry jen s předchozím písemným souhlasem a bylo jim zcela zakázáno nabývat nemovité věci, nebo práva související s nemovitými věcmi, a dále jim bylo zakázáno též nabývání podílů v obchodních firmách a nabývání cenných papírů. Rovněž nabývání předmětů drahocenných, uměleckých, nebo vyrobených z drahých kovů a drahokamů bylo nařízením říšského protektora č. RP14/39 ze dne 21. června 1939 Židům zakázáno – zmíněné předměty byli příslušníci židovského národa povinni ještě přihlásit u Národní banky. Aby vůbec bylo možné Židům cokoliv zakázat, muselo být nejdříve na území protektorátu definováno, kdo je či není Židem. Za tímto účelem byla v § 6 a § 7 nařízení říšského protektora č. RP14/39 ze dne 21. června 1939 převzata definice Žida odpovídající prvnímu nařízení k zákonu o říšském občanství a dále definice židovského podniku, která zase byla shodná s definicí z třetího nařízení k zákonu o říšském občanství. Nařízení protektora č. RP14/39 nabylo účinnosti dne 22. června 1939, a tak se již po třech měsících fungování protektorátu setkáváme s pronikáním Norimberských zákonů do právního řádu platného na našem území.

Nutno dodat, že pro účely protižidovských opatření se o definování pojmu Žid snažila i Beranova vláda, ale vyloučení Židů z veřejného života nebylo projednáváno jen na vládní úrovni. Již 15. března 1939 vydala advokátní komora usnesení, jímž zakázala, aby advokáti židovského původu zastupovali své klienty před soudy. Obdobné usnesení s cílem vyloučit Židy z veřejného života krátce na to přijala i lékařská komora a komora báňských inženýrů. Beranova vláda krátce na to vydala dne 21. dubna 1939 nařízení č. 123/1939 Sb., o vyloučení některých osob z výkonu veřejných funkcí v soudnictví, kde bylo v ustanovení § 1 uvedeno: „Až do další zákonné úpravy bude zastaven výkon úřadu osob, které vedle soudců z povolání vykonávají veřejné funkce v soudnictví, jestliže z důvodu veřejného klidu a pořádku nejsou s to úřad ten vykonávat.“.

Přestože citované ustanovení explicitně nezmiňovalo výkon úředních osob židovského původu, výklad spojení „*veřejného klidu a pořádku*“ byl otevřen interpretaci a pod množinu vyloučených osob bylo možné zahrnout i Židy (holocaust.cz, 2011a). Dne 4. července 1939 vydala v návaznosti na výše uvedené předpisy Beranova vláda nařízení č. 136/1939 Sb., o právním postavení Židů ve veřejném životě, jímž zakotvila vlastní definici pojmu Žid a vyloučila Židy z výkonu notářství, advokacie, lékařství, jakož i z výkonu práce civilního technika, úředně oprávněného báňského inženýra a z výkonu veterinářské praxe. Protektorátní definici Žida a židovského podniku ale záhy nahradila definice odpovídající Norimberským zákonům, jež byla zakotvena nařízením protektora č. RP14/39 ze dne 21. června 1939.

6.1.2 Omezení styku Židů s nežidovskými obyvateli

Počínaje srpnem 1939 byly na základě nařízení protektora č. RP14/39 vydávány vyhlášky a policejní nařízení omezující přístup židovského obyvatelstva do veřejných podniků, tj. do kaváren, vináren, hotelů, plováren, biografů, knihoven, muzeí, ale i nemocnic, parků a sanatorií. Vlastníkům veřejných podniků bylo vyhláškami nařízeno, aby vymezili zvláštní prostor pro občany židovského původu a zamezili tím stýkání židovských a nežidovských obyvatel. Vyhlášky dále zpravidla nařizovaly provozovatelům židovských podniků ve smyslu nařízení protektora ze dne 21. června označit tyto podniky pro zákazníky zřetelným způsobem (holocaust.cz, 2011b). Jednalo se přitom o lokální vyhlášky, a nikoliv o vládní nařízení nebo nařízení říšského protektora. Je otázkou, zda nenávist vůči Židům byla v Československu v takové míře přítomna dříve, byť jen potlačena demokratickým státem, a za protektorátu prosta omezení jen roztáhla svá křídla, anebo zda tato nenávist měla svůj původ v závisti, popřípadě v jiných zájmech – například ekonomických.

Typická pro dobu mezi lety 1939 až 1940 byla snaha o místní úpravu dle specifických podmínek a zvyklostí, což byl v očích říšského protektora nežádáný jev, neboť ten se z dlouhodobého hlediska snažil o sjednocení protizidovských právních předpisů protektorátu se zbytkem říše. S ohledem na aktivní přístup orgánů na místní úrovni vydalo na základě doporučení říšského protektora protektorátní ministerstvo vnitra dne 3. srpna 1939 nařízení s cílem dosavadní vyhlášky omezující přístup Židům do jisté míry sjednotit, a stanovilo proto podmínku, aby jednotlivé správní orgány vyhláškami zakotvily povinnost vlastníkům veřejných podniků omezit stýkání židovských a nežidovských obyvatel (Petrův, 2011, s. 89–91). Vlivem četnosti vyhlášek byla úprava této problematiky na území protektorátu ale i tak značně rozštěpená, svůj účel ale do

jisté míry splnila a vyhláškami izolujícími židovské obyvatelstvo se v protektorátu vytvořilo „ghetto beze zdí“. Pozoruhodné je, že legislativní snahy o naprosté sociální vyloučení židovského obyvatelstva byly protektorátní vládou zprvu prezentovány jako prostředky vznikající v zájmu znevýhodněného obyvatelstva a na jejich ochranu před stále častějšími útoky proti Židům. Posléze se obhajoba nutnosti protizidovských omezení obrátila, a naopak účelem těchto omezení byla ochrana árijských občanů před židovskou zlovůlí (Machala, 2012, s. 145–146). Místní předpisy omezující stykání židovského a nežidovského obyvatelstva zašly až tak daleko, že vymezily dobu, ve které mohli Židé nakupovat v obchodech a nad již dříve uvedené zákazy rozšířily zakázaná místa i na lesy a veřejné parky.

6.1.3 Označování příslušníků židovského původu

Požadavek k označení Židů bychom našli už v druhém prováděcím nařízení k říšskému zákonu o změně jména a příjmení ze dne 17. srpna 1938. Zákon o změně jména a příjmení se sice vztahoval pouze na německé Židy, jeho působnost byla ale stanovena na základě principu personality, a tak každý německý příslušník židovského národa musel povinnosti stanovené tímto zákonem dodržovat. Zákon o změně jména a příjmení ukládal Židům, jejichž rodné jméno nebylo židovské, aby své jméno doplnili jménem židovským, přitom prováděcím nařízením byla stanovena povolená jména. Pakliže německý státní příslušník židovského původu nebyl nositelem jednoho z povolených jmen, měl od 1. ledna 1939 povinnost své jméno doplnit o přídavné jméno, konkrétně o jméno Israel u mužských příslušníků a jméno Sára u příslušníků něžného pohlaví. Na území protektorátu byla tato povinnost uložena oběžníkem protektorátního ministerstva vnitra ze dne 1. února 1940. Nedlouho na to bylo dalším oběžníkem protektorátního ministerstva vnitra uloženo policejním úřadům, aby dohlédly na zajištění označení židovského původu v průkazu totožnosti (*Kennkarte*), a to za pomoci červeného písmene „J“ (Petrův, 2011, s. 204–206).

S přípravami na transporty Židů v Německu, Rakousku a v Protektorátu úzce souvisí nařízení, jehož účelem bylo segregovat židovský národ a získat nad ním ještě větší kontrolu než doposud. Zavedení povinného nošení žluté hvězdy s nápisem „Jude“ nemá svůj původ v Německu, ale v protektorátu. O jeho zavedení se „zasloužil“ bývalý říšský protektor, v té době již státní tajemník, K. H. Frank, který chtěl především co nejvíce ztížit kontakt Čechů s Židy, neboť Židé jsou hlavními nosiči protiněmecké propagandy a mají tak „negativní vliv na náladu českého obyvatelstva“ (Gruner, 2019, s. 212–214). Policejním nařízením ze dne 1. září 1941, o označování

Židů, se nařídila povinnost všech Židů starších šesti let nosit na veřejnosti žlutou šesticípou hvězdu s černým nápisem „Jude“ i na území protektorátu. Témže nařízením bylo Židům zakázáno nosit jakékoliv odznaky či řády, možnost „zdobit“ oděv pronásledovaného národa měla pouze židovská hvězda, jež byla „viditelně a pevně přišita na levé náprsní straně části oděvu“ (holocaust.cz, 2016).

6.2 Rasová nezpůsobilost protektorátního obyvatelstva aneb řešení české otázky

Přestože se po druhé světové válce rozšířil názor o rasové nevhodnosti a podřadnosti protektorátního obyvatelstva, potažmo Čechů jako takových, závěry „vědců“ zabývajících se rasovou antropologií tomuto názoru úplně neodpovídaly. Například Rataj et al. (2020, s. 61) ve své knize uvádí následující: „*Německý vůdce považoval české země za německé vnitřní léno a měl v úmyslu je obsadit, přesídlit, či vyhladit české obyvatelstvo. Rozhodně se nesnažil o vývoz vlastního systému a jeho zavádění mezi Čechy a o nacionálně socialistickou politizaci Čechů, které pokládal za rasově nezpůsobilé.*“. Tento poměrně rozšířený pohled na řešení české otázky však neodpovídá závěrům rasové antropologie, na které jsou postaveny Norimberské zákony a na ně navazující podzákonné právní předpisy. Český národ se skládal, a dodnes skládá, z různého poměru evropských rasových subtypů bílé rasy obdobně jako je tomu v sousedním Německu. Připouštím však, že pohled třetí říše na rasovou kvalitu Čechů nebyl ani zdaleka přívětivý, spíše naopak, objevovaly se názory o výrazném mongoloidním vlivu na genofond protektorátního obyvatelstva. Nelze ale tvrdit, že by protektorátní obyvatelstvo jakožto celek bylo rasově nezpůsobilé.

Území protektorátu se mělo navždy stát součástí Velkoněmecké říše a životním prostorem říšských občanů, otázkou ale zůstávalo, jaký osud čeká 7 miliónů Čechů toto území obývajících. Jednou z možností bylo úplné vysídlení českých obyvatel a засídlení území protektorátu Němci, což ovšem nebylo s ohledem na velikost území a nedostatek Němců, kteří by se mohli na území protektorátu přestěhovat, v dohledné době proveditelné. Problémem vysídlení českého obyvatelstva bylo i to, že si třetí říše nemohla dovolit vysídlit přes 7 miliónů pracujících Čechů, kteří svou prací napomáhali udržet válečný kolos v chodu. Nejvhodnějším řešením se jevila germanizace rasově vhodných Čechů. A i přesto, že se dnes již nedozvíme, jakým způsobem by germanizace byla realizována, uvažovalo se o poněmčení přibližně 50 % českého národa, přičemž těchto 50 % představovalo občany nordické, dinárské a mediteránní rasy a „vyrovnaných míšenců“ těchto preferovaných rasových subtypů se subtypy, které preferovány nebyly, tj. s příslušníky alpské a ostro-baltické rasy. Za vyrovnaného člověka po rasové stránce se tedy považoval člověk

nesoucí dominantní znaky jedné z preferovaných ras, především pak rasy nordické a dinárské. Paradoxem zůstává, že sudetští Němci, jejichž krev byla chráněna Norimberskými zákony hned po vzniku protektorátu, měli v průměru horší rasovou skladbu než Češi a z hlediska eugeniky nebylo dle tehdejších „expertů“ vhodné míchat rasově vhodnější Čechy s „méně hodnotnými německými rodinami“ (Kráal, 1961). Zde si dovoluji upozornit na poměrně rozšířený omyl, a to že na český národ bylo jakožto na národ slovanský nahlíženo jako na národ méněcenný. Rasová vhodnost nezávisela na příslušnosti k jazykové nebo etnické skupině a hovořit v tomto ohledu o podřadné slovanské rase, případně též o tom, že Slované byli rasovými antropology bez dalšího považování za méněcenné, je minimálně zavádějící.

Je však pravdou, že někteří eugeničtí „vědci“ psali o Slované jako o směsi nordické a mongolské krve, například německý profesor medicíny, antropologie a eugeniky Eugen Fischer obviňoval Slované ze zanesení mongolské krve do srdce Evropy. Obdobných názorů byl i dermatolog a eugenik Hermann W. Siemens, který varoval před populačním růstem slovanských národů s částečně asijskou krví, nebo již zmíněný Hans Günther, který stejně jako Fischer osočil slovanské národy ze zavlečení mongoloidní krve do Evropy, a nadto ještě ze zavlečení nenordických prvků do převážně nordických oblastí východního Německa. Günther ovšem považoval staré, původní Slované za převážně nordický lid, tedy za lid árijský, který se však po staletí mísil s jinými evropskými, ale i neevropskými rasami (Novotný, 2013). Günther (1927, s. 235) také uznal, že výzkumy slovanských hrobů na jihu Německa prokázaly „téměř čistý“ výskyt nordické rasy mezi vyšší třídou těchto slovanských kmenů a že příliv Wendů (historické označení pro Slované) přinesl do německého genofondu příliv „čerstvé dinárské krve“. Oba popsané rasové subtypy, jež se dle Günthera mezi Slované ve značné míře vyskytovaly, patřily dle eugeniků k těm nejžádanějším pro obohacení německé krve. Podobně se Günther (1927, s. 97) vyjadřoval i o obyvatelích severní části Velké Rusi, kteří též údajně povětšinou náležejí k nordickému typu. Nelze proto jednoznačně tvrdit, že všichni Slované byli bez dalšího považování za méněcenné.

Posouzení dále komplikuje i to, že při plánování vojenské agrese vůči Polsku, Sovětskému svazu, nebo Československu se setkáváme s propagandistickým ohýbáním závěrů eugenických badatelů a na tyto národy je propagandou třetí říše nazíráno jako na národy podlidí, jejichž krev je smíchána s krví mongoloidní. Vhodným příkladem je propagandistická publikace *Der Untermensch*, vydaná v roce 1942 v souvislosti s invazí vojsk třetí říše do SSSR. Rusko v ní je popisováno jako země, ve které se zrodilo učení podlidí, tj. nihilismus a bolševismus, a jeho obyvatelé jsou označeni za potomky mongoloidních Hunů. Na závěry eugeniků, označující obyvatele severních částí Ruska za nordické, jako by se zapomnělo. Obyvatelé Sovětského svazu

jsou v této publikaci vykresleni jako „*podlidi vedení Věčným Židem*“ (Daehler, 2018). Mongoloidní původ se ale přisuzoval i Čechům, ten se ovšem nikdy nepodařilo jakýmkoliv antropologickým výzkumem prokázat. Například v říjnu 1938 vyšel v antisemitistickém týdeníku *Der Stürmer* článek popisující příbuznost Čechů s Tatory a Kalmyky, jež je viditelná především u nižších vrstev české společnosti – horní vrstva společnosti měla údajně germánskou krev. V témže článku je také uvedeno, že „*Češi se označují jako Slované, ale přitom jimi nejsou. Mezi nimi a jednotlivými slovanskými národy je zásadní rozdíl. Češi se už svým vzhledem odlišují od Slovanů. Slované jsou Srbové, Chorvati, Slovinci, Slováci, Ukrajinci. Tito patří skoro převážně k tzv. dinárské rase. Jsou vysocí, mají hrdý postoj, v jejich žilách koluje mnoho germánské, zvláště gótské krve. Jejich podstatou je vzpřímenost, upřímnost, mužnost, statečnost, odvážnost a lojalita. Tvoří pravý opak k mongolskému typu Čechů, který tyto vlastnosti nemá.*“ (Novotný, 2013).

Můžeme se tak pouze domnívat, jakým způsobem by byla „česká otázka“ realizována, neboť úplná germanizace protektorátního obyvatelstva pod vedením říšského protektora K. H. Franka přicházela v úvahu až poté, kdy nebylo českého obyvatelstva potřeba pro udržení již zmíněného válečného kolosu. Tato „metoda asimilace“ spočívala v germanizaci rasově přijatelných protektorátních příslušníků českého původu a vysídlení rasově nevhodných příslušníků, jakož i příslušníků odmítajících se asimilovat, a to bez ohledu na rasu (Čelovský, 1995, s. 36). Závěry „expertů“ na rasovou antropologii musíme ale odlišovat od postojů A. Hitlera, který se averzí vůči českému národu nikdy netajil a naopak tvrdil, že v poněmčených Čechích a Polácích nikdy nebude spatřovat posílení německého národa po rasové a národnostní stránce, ale spíše jeho oslabení (tamtéž, s. 51). Je také nutno si uvědomit, že postoje A. Hitlera, které byly veřejně prezentovány, se měnily dle aktuálních politických a propagandistických potřeb a stejně tak se měnil pohled na různé národy, jak již bylo naznačeno výše. Alfred Rosenberg, jeden z předních členů NSDAP, například poukazyval na to, že lebka „*zběsilého Žižky z Trocnova*“ vykazovala rysy „*osticko-maloasijského*“ člověka (Čelovský, 1995, s. 52). Žižka jakožto hlavní postava českého nacionalismu a symbol boje proti Němcům nemohl být v očích nacistů samozřejmě ničím jiným než podčlověkem s východoasijskými rysy.

Co se týče podmínek poněmčení, můžeme si povšimnout, že v současnosti nejčastěji vyobrazovaný popis rasově vhodných jedinců jakožto blondáků s modrýma očima je také zavádějící, protože u osticko-baltické rasy se s těmito fyzickými znaky setkáme, a i přesto na ně bylo v souvislosti s germanizací Čechů nazíráno jako na méně hodnotné ve srovnání s tmavovlasými a tmavookými příslušníky rasy dinárské. Tmavovlasou dinárskou rasu řadili přední eugenici na druhé místo na rasové pyramidě hned za rasu nordickou, jak jsem ostatně uvedl již v podkapitole věnující se dinárské rase. K zařazení jednotlivce bylo zapotřebí nejdříve lékařské

vyšetření zahrnující měření lebečního a obličejového indexu, posouzení druhu nosu, očí, tělesné konstituce atd. Zde je proto důležité zdůraznit, že barva vlasů samotná nebyla k určení rasové způsobilosti nutně rozhodujícím faktorem. Pravým nepřítelem Velkoněmecké říše, co se protektorátních Čechů týče, ale nebyla jejich rasová nepřijatelnost, byl jím spíše český nacionalismus, jež samozřejmě nebyl slučitelný s germanizací, jejímž primárním cílem bylo vymýtit českou kulturu a český jazyk postavit maximálně na úroveň dialektu. Ze zprávy Hlavního říšského bezpečnostního úřadu (Reichssicherheitshauptamt, zkr. RSHA) ze dne 27. června 1940 vyplývá, že mezi občany protektorátu dokonce existovalo o „konečném řešení české otázky“ určité povědomí – ve zprávě RSHA je uvedeno následující: „(...) *České obavy o budoucnost se projevují v četných pověstech o přesídlení, přičemž Rusko, popřípadě Sibiř, je stále jmenováno jako možnost.*“ (Čelovský, 1995, s. 255). Tyto pověsti o přesídlení nebo dokonce pověsti o eliminaci Čechů ale nejspíše byly i jedním z důvodů, proč se mezi Čechy nikdy nerozšířila celonárodní nenávist směřující vůči židovskému národu. Češi projevovali solidaritu s Židy a obávali se, že jednoho dne čeká stejný osud i je. Úředníci RSHA si této skutečnosti byli dobře vědomi a nečistě Čechů převzít iniciativu při řešení židovské otázky informovali (Petrův, 2011, s. 99). A tak židovská otázka, která měla v protektorátu slovy A. Hitlera „*dojít svou vlastní dynamikou k řešení ve smyslu Norimberských zákonů*“ (Čelovský, 1995, s. 223), byla kvůli liknavému přístupu obyvatelstva nakonec zavedena podzákonnými právními předpisy okupační výkonné moci.

7 Zhodnocení důsledků vlivu pravicového extremismu na nacistické právo

Německý nacionální socialismus byl ztělesněním kmenového nacionalismu, kdy dochází ke zbožštění národa a upřednostnění jedné kolektivní identity. Nacionální socialismus se ve svých základech příliš nelišil od italského fašismu, u toho ovšem hovoříme spíše o zbožštění státu. Zbožštění národa a úsilí o zajištění jednotného a národnostně homogenního státu vedlo k legislativnímu upřednostnění jedné verze kolektivní identity a v návaznosti na to k vyloučení jiných z národního a politického života (Kosek, 2011, s. 156). Nacistický stát oslavoval pruské království a snažil se o návrat ke germánským kořenům, také se snažil obnovit slávu starodávných germánských symbolů a run, které v jejich očích představovaly symboly společné dávným árijským národům. Němci se totiž ztotožňovali s tímto vznešeným národem, jež měl být nositelem kultury a zakladatelem civilizací, a označovali se za jejich potomky. Pruské království bylo pro nacisty vzorem – často v souvislosti s Bismarckem, který byl právě tím, jehož autoritativní a bojovný přístup k řešení problémů nacisté přijali za hodný následování. Ústavní zřízení

parlamentních demokracií, ať už v Německu či na území obsazeného Československa, bylo pro nacisty pouhým prostředkem k získání politické moci a následnému získání úplného monopolu moci za pomoci legislativy. Dosavadní předpisy určené k zachování demokratického státu, tedy zejména platné ústavy, byly v tu chvíli pouhým cárem papíru. Výsledkem byl totalitní vůdcovský stát.

Představa o správném vzhledu příslušníka německé říše v podobě árijského mladíka, oplývajícího fyzickou silou a odhodláním bojovat s nepřítelem národa, našla podporu nejen v tehdejší propagandě, ale i v zákonech. Německá a příbuzná árijská krev byla pro nacionální socialisty natolik cenná, že musela být chráněna zákonem a případná „otrava krve“ byla tvrdě sankcionována. Charakteristické pro nacistickou legislativu bylo úplné vyloučení neněmeckých příslušníků z veřejného života, dovolím si tvrdit, že s pomocí těchto zákonů byly pomalu ale jistě pokládány kameny stavící mezi jednotlivými příslušníky jednoho státu zeď. Tuto skutečnost dokonale ilustrují vyhlášky platné v protektorátu, kdy omezení platná pro Židy dala vzniknout „ghettu beze zdí“. Povinnosti ukládané nacistickými zákony určovaly pravidla pro téměř každou sféru života jednotlivce a zasahovaly tak hluboko do jeho osobní sféry, kdy i uzavírání manželství a zakládání rodiny bylo podmíněno souladem se všeobecným blahem a se zájmy národa a říše. Dochází k úplnému povznesení zájmů národa nad zájmy jednotlivce. Ztělesněním těchto zájmů národa a lidu byl zbožštělý Vůdce, jehož slova byla svatá a všichni pod ním nebyli ničím jiným, než „malými kolečky mechanismu“, plnící bezmyšlenkovitě Vůdcovy rozkazy (Arendt, 1995, s. 79–80). Tento slovní obrat použil při soudní obhajobě u soudního tribunálu v Norimberku Adolf Eichmann ve věci provedení konečného řešení židovské otázky, tj. řešení fyzickou likvidací Židů – nikdo nebyl ničím jiným než pouhým úředníkem či vojákem následujícím rozkazy shora. Všichni, včetně Eichmanna, jen slepě následovali rozkazy od Vůdce, jehož slova byla natolik svatá, že mohl vydávat vládní zákony, výnosy (Erlass) a nařízení, která byla zákonům postavena na roveň (Petrův 2011, s. 38). Jednotlivec není ničím, národ je vším. Bezprostřední zájmy kohokoli je v takové situaci možné obětovat ve prospěch toho, co je podle předpokladů vládnoucí elity nutné k naplnění zákonů historie nebo zákonů přírody (Arendt, 2013, s. 623).

S ohledem na tehdejší právní pozitivismus bylo na nacistické zákony nahlíženo nejen jako na legální, ale i jako na legitimní. Pozitivní právo v totalitárním státě je totiž legitimizováno vyšší formou legitimacy, která je inspirována samotnými zdroji, tedy právě již zmíněnými zákony historie nebo zákony přírody (tamtéž). Arendtovou doplňuje Kosek (2011, s. 293), který uvádí, že „německý *Volksggeist* nachází svůj výraz v německém přirozeném právu, chápaném jako součást národní osobitosti a velikosti, ztělesněné osobou vůdce, garantujícího jednotu práva a morálky“. Vrozené přirozené právo totiž v nacistickém pojetí nebylo společné všem lidem bez rozdílu,

tj. založené na rovnosti všech lidí, ale vyvěralo z rasy a národa. Pozitivisticky smýšlející právníci té doby tak byli proti nacistickým zákonům prakticky bezbranní, neboť slova zbožštělého Vůdce měla sílu zákona a pozitivisticky smýšlejícím právníkům tak nezbývalo nic jiného, než se stát „malými kolečky mechanismu“. Není proto divu, že přehnaný právní pozitivismus, doplněný vytlačení přirozeného práva mimo oblast zájmu, je mnoha právními teoretiky spatřován za největší problém nacistického práva (Kosek 2011, s. 292–296). V důsledku tohoto stavu se po válce do učebnic práva dostala tzv. Radbruchova formule. Její autor, německý právní teoretik Gustav Radbruch v reakci na zločiny způsobené nacionálním socialismem své myšlenky zformuloval takto: *„Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou patrně lze řešit jen tak, že pozitivní právo, zajišťované předpisy a mocí, má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho, jestliže rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako „nenáležitě právo“ (unrichtiges Recht) spravedlnosti ustoupit.“* (Holländer, 2006, s. 19). Pokud je pozitivní právo v rozporu se základními obecně uznávanými principy morálky, nelze jej považovat za právo, ale spíše za neprávo. Obsahově nespravedlivé a neúčelné právo má podle Radbrucha i nadále zůstat platné kvůli zachování právní jistoty a předvídatelnosti práva, odlišná je ovšem situace, kdy rozpor mezi pozitivním právem a spravedlností dosáhne nesnesitelné míry. Tím bude zajisté i situace, kdy je legislativně popírána rovnost všech lidí před zákonem (Kosek, 2011, s. 296–297). Pak nezbývá než to, aby pozitivní právo ustoupilo právu přirozenému.

Na základě názorů A. Hitlera, které jsou patrné již v knize Mein Kampf, můžeme za dva základní znaky německého nacismu považovat expanzivní šovinismus a agresivní antisemitismus (Charvát, 2007, s. 69). Právo pak Volksgeist a jeho specifické rysy dokonale reflektovalo. V právním řádu byly zakotveny rasistické a antisemitistické zákony namířené proti úhlavnímu nepříteli německého národa, tj. Židům. Zákony umožnily legální persekuci, teror a diskriminaci, postihovaly Židy ve všech ohledech – omezen byl jejich soukromý život, způsob trávení volného času, ale i jejich zaměstnávání, byl jim zabavován majetek, byla jim odňata veškerá politická práva. Nařízení a omezení zmíněná v této práci představují pouhý zlomek ve skutečnosti platných omezení, která zapříčinila to, že se z Židů nakonec stali cizinci ve své vlastní zemi. Židé ale nebyli jediným perzekvovaným etnikem, osud Romů měl jít ve šlépějích židovského národa a řešení cikánské otázky bylo uskutečňováno ve stejném duchu jako řešení židovské otázky. Vraždy a nepopsatelný teror byl umožněn jen proto, aby bylo možné oprostít německý národ od všeho cizího, aby bylo možné zachovat čistou krev a čistou rasu. Na závěr této části si proto vypůjčím slova H. Arendtové, které, jak se domnívám, dokonale ilustrují vliv změn způsobených rasistickými myšlenkami na společnost:

„Když se Rusové stali Slovanstvem, když Francouzi přijali roli velitelů force noire, když se Angličané změnili v „bílé muže“, a když se pak ještě všichni Němci stali na katastrofálně chvilkové období Árijci, pak tato změna sama značí konec západního člověka. Neboť bez ohledu na to, co asi řeknou učení vědci, politicky je rasa nikoli začátkem, nýbrž koncem lidství, nikoli počátkem národů, nýbrž jejich zánikem, nikoli přirozeným zrozením člověka, nýbrž jeho nepřirozenou smrtí.“
(Arendt, 2013, s. 244)

8 Pravicový extremismus v současné době

Zločiny spáchané nacionálně socialistickým státem způsobily celosvětové odsouzení nacistické ideologie, vlivem čehož byly jakékoliv projevy krajně pravicové ideologie postaveny za hranu zákona. Mezinárodní odsouzení způsobilo, že myšlenky krajně pravicové ideologie prakticky vymizely a jejich význam byl spíše zanedbatelný. Vzestup krajní pravice lze zaznamenat v průběhu 80. let, kdy je krajně pravicová ideologie odpovědí na přistěhovalectví ze zemí třetího světa, krizi sociálního státu a proměnu společnosti spojenou s kolapsem Sovětského svazu (Kupka, Laryš, Smolík, 2009, s. 24).

Kategorizovat jednotlivé politické tábory krajní pravice je složité, neboť se tyto tábory od sebe odlišují a zároveň se často jejich politické názory prolínají. Není proto jednoduchým úkolem mezi krajně pravicovými tábory nakreslit dělicí čáru. V současnosti rozlišujeme tři základní proudy pravicového extremismu, z nichž dva rozlišujeme dle návaznosti na jejich ideologické základy v ideologických proudech 20. století, tj. neofašismus a neonacismus. Třetím proudem, který je v současnosti zařazován pod pojem pravicový extremismus, je pravicový populismus (Charvát 2007, s. 71). Mezi základní znaky moderního pravicového extremismu v postkomunistických zemích pak patří odmítání národnostních a etnických menšin, které se na území těchto zemí vyskytovaly již před vznikem východního bloku, značný důraz na prosazování národních zájmů a ochrana původního, často europoidního obyvatelstva před nepříznivým vlivem cizích národů a kultur. Odmítání přistěhovalců, typické spíše pro západní pravicový extremismus, byl v 90. letech u české krajní pravice nahrazen xenofobním postojem vůči různým etnickým menšinám, především pak vůči romské menšině (Kupka et al., 2009, s. 24–26).

8.1 Pravicový populismus

Populismus není ideologií, je spíše nástrojem politických stran, který se snaží zmobilizovat masy „obyčejných lidí“ ve jménu ochrany před současnými „zkorumpovanými elitami“ a před „současnou byrokratickou mašinerií“. Populisté působí na lidské emoce a nabízí na složité otázky jednoduché odpovědi a rychlá řešení. Populismus do jisté míry využívá většina politických stran, často se však pojí s extremistickými názory. V souvislosti s pravicovým extremismem je nejčastěji využíván strach, a to především strach z imigrantů, komunistů, homosexuálů a v poslední době i strach z islámu (Charvát, 2007, s. 71). Populismus bychom tak mohli charakterizovat jako politický nástroj, jež se vyznačuje mobilizací politiky a širokých mas běžných občanů, ve spojení s jednoduchým jazykem, a to vše ve spojení s charismatickým vůdcem v popředí. U populismu

se typicky setkáváme s dvoupólovým antagonismem, kdy jeden pól představují politické elity a druhý pól společenskou spodinu, tj. kriminálníky, podvodníky, nebo dokonce i cizince. Prostý „slušný“ člověk se pak nachází v samém středu mezi těmito póly. Následně proto dochází k dělení na „my“, tj. slušní obyčejní lidé, a „oni“, tedy doslova „*ti nahoře*“ (Kupka et al., 2009, s. 20–21).

Globalizace a s ní spojená migrace občanů z různých zemí a z různého kulturního pozadí se u populistů projevila využíváním nacionalismu jakožto vhodného prostředku k získání politických bodů. Politické programy ultrapravicových populistů se nakonec začaly stále blíže podobat programům neofašistů a neonacistů. Ultrapravicově populistické strany se ale na rozdíl od neofašistů a neonacistů snaží o aktivní vstup do politiky, neofašisté a neonacisté oproti tomu zůstávají spíše v pozadí, v jakémisi politickém undergroundu. Kvůli zájmu o aktivní účast v politice proto pravicoví populisté balancují na hranici legálnosti a aktivně odmítají jakoukoliv souvislost s rasismem, antisemitismem a samozřejmě i jakoukoliv návaznost na totalitní ideologie. Svými názory se ovšem od ostatních pravicově extremistických táborů příliš neliší, mezi jejich základní postoje patří především odpor vůči imigrantům, ale i vůči domácím „*nepřizpůsobivým etnikům*“, odpor vůči stranám levicového politického spektra a odpor vůči nadnárodním ekonomickým (např. MMF) nebo politickým organizacím (např. OSN), ve kterých pravicoví populisté spatřují zásadní ohrožení suverenity národa. Typická je také snaha o obranu kulturních hodnot, a to jak před necivilizovanými barbary z rozvojových zemí, tak před „zvrácenou“ západní civilizací, jež propaguje homosexualitu, prostituci a pornografii. V českém prostředí by do této kategorie spadala například Republikánská strana Miroslava Sládka (Charvát, 2007, s. 72–73). Mezi hlavní programové body Republikánské strany patřil populismus, proti-levicový přístup, odpor vůči amerikanizaci, tvrdý přístup v oblasti zajištění vnitřní bezpečnosti státu a etnizace sociálních a kriminálních problémů (Bastl et al., 2011, s. 247).

8.2 Neofašismus

Za neofašistické označujeme skupiny vznikající po druhé světové válce, jež navazují na italský fašismus a myšlenky Benita Mussoliniho. Termín neofašismus je někdy používán jakožto synonymum pro krajní pravici a představuje tak zastřešující pojem pro nacismus i krajně pravicový populismus. Situaci nepomáhá ani fakt, že mnoho představitelů neofašismu nerozlišuje mezi neonacismem a neofašismem a zúčastní se aktivně akcí obou ideologických směrů. V této práci budu ale neofašismus považovat za samostatnou odnož pravicového extremismu, neboť lze při bližším zkoumání najít několik znaků, jimiž se neofašismus od neonacismu a pravicového

populismu odlišuje. Představitelé neofašismu se často odvolávají na jejich historické předchůdce, tím je nejen italský Duce, ale i španělský generál Franco, chilský vůdce Augusto Pinochet, nebo portugalský politik António de Oliveira Salazar se svým korporativním režimem známým jako Estado Novo (nový stát). V českém prostředí se za vůdčí historickou osobnost považuje generál a československý legionář Radola Gajda (Charvát, 2007, s. 74–75).

Neofašismus se snaží o návaznost na původní myšlenky historického fašismu, v současnosti ovšem společnost nepřijímá myšlenku totalitního státu a nikdy nekončícího válečného konfliktu za přijatelnou. Neofašisté proto z původních myšlenek historického fašismu přejímají jen ty myšlenky, které jsou v současné době do jisté míry společností akceptovatelné – často se tak nesnaží o nastolení totalitárního státu, tedy alespoň ne otevřeně, neboť vystupování proti demokratickému zřízení je v mnoha moderních státech trestným činem. Jádrem fašistické ideologie je samozřejmě zdravý, silný a nezávislý národ. Mezinárodní organizace a světová imigrace představují pro národ ohrožení, i pro neofašismus je proto příznačná určitá míra rasismu, byť oproti nacistické ideologii se u fašistů neseťkáváme s biologickým rasismem a zpravidla ani s otevřeným antisemitismem. Antisemitismus je u neofašistů pojímán spíše jako antisionismus, tj. jako kritika současné politiky státu Izrael. Taktéž není neobvyklé se u neofašistů setkat s popíráním rozsahu holocaustu, ačkoliv jeho samotnou existenci zpravidla nepopírají (tamtéž).

Pro fašisty, neofašisty, ale i pro nacisty je zásadní charakterizovat nepřítele národa, který představuje zásadní ohrožení národní pospolitosti. Pro boj s nepřítelem národa platí, že takový boj je vždy bojem oprávněným a že účel svěťí prostředky, neboť boj s tímto nepřítelem je boj o zachování samotné existence národa, a spíše než jako útočná válka je fašisty pojímán jako „nutná obrana“. Stejně jako u nacismu, je i u fašismu a obou novodobých období zmíněných ideologií za nepřítele národa považován marxismus, liberalismus a parlamentní demokracie. Charvát (2007, s. 76) uvádí, že pro neofašisty „*představuje komunismus vůbec ten nejhorší režim, jaký kdy existoval, a je proto nutné proti němu vystupovat, a to i silou*“. Jak u fašismu, tak u nacismu můžeme pozorovat snahu o naprosté povznesení národních zájmů nad zájmy jednotlivce a z toho plynoucí víru ve všemocnou státní autoritu, v jejímž čele stojí vůdce reprezentující zájmy lidu.

Víra v přirozenou komunitu vede k nacionalismu, etnocentrismu a šovinismu, oproti nacismu a neonacismu ale u fašismu a neofašismu není kladen takový důraz na historický a mytologický prvek (tamtéž). Spíše se setkáváme se zastáváním tradičních křesťanských hodnot ve spojení s odmítáním cizích kultur. V českém prostředí bychom za neofašistickou mohli označit například mládežnickou organizaci Generace Identity, která ve svém programu prohlašovala nutnost znovudobytí Evropy, nastolení rasově homogenní Evropy a nucenou emigraci rasově nepůvodních obyvatel (Rataj et al., 2020, s. 225–233). EU je podle Generace Identity lokajem USA

a ztělesněním ideologie kulturního marxismu, Generace Identity se hlásí ke „*skutečné demokracii*“, jež stojí v protikladu se současnou plutokracií, vládou oligarchů, bank a nadnárodních korporací. Skutečné demokracie je podle Generace Identity možné dosáhnout pouze v homogenním národě (Generace Identity, 2014). Organizace Generace Identity vzešla z neonacistického uskupení Autonomní nacionalisté – na čemž lze ilustrovat vzájemnou provázanost současných neonacistických a neofašistických hnutí (Rataj et al., 2020, s. 226). Podle zpráv o projevech extremismu a předsudečné nenávisti Ministerstva vnitra České republiky, nebyla za posledních 5 let Generace Identity ani příliš početná a ani příliš úspěšná.

8.3 Neonacismus

Současní neonacisté navazují ve velké míře na dědictví německého nacionálního socialismu 30. let 20. století, a ačkoliv některá historická dogmata neonacisté opouštějí, základní myšlenky nacistické ideologie zůstávají i nadále zachovány. Novodobý nacismus (neonacismus) přejímá všechny základní prvky nacismu, tj. antidemokratismus, antiliberalismus, antikomunismus, vůdcovský princip a exkluzivní nacionalismus, který doprovází jak jinak než rasismus a antisemitismus. Oproti fašismu, jehož hlavním prvkem je prosazování národní homogenity, je u neonacistů hlavním prvkem homogenita nejen národnostní, ale především homogenita rasová. Současní neonacisté se ovšem neonacisty nenazývají, což je způsobeno s největší pravděpodobností současným negativním postojem společnosti vůči nacistické ideologii, která je v současné době pojímána jakožto synonymum teroru, zla a bezpráví, jemuž je věnována značná část mé práce. Neonacisté se proto označují za nacionální socialisty nebo nacionalisty (Bastl et al., 2011, s. 139–140). Nežřídka se lze setkat i s označením vlastenec nebo patriot, jedná se totiž o „*lidi do morku kostí vlastenecky smýšlející*“ (Konečný, 2015). Vzápětí ovšem adorují nacionalismus, a hovoří o nepochopení života prostých lidí ze strany elit, které se starají pouze o své vlastní blaho a větší možnost ovládat a kontrolovat prostý lid. Pozornému čtenáři nejspíše dojde, že v tomto případě se o pouhé vlastenectví nejedná.

Můžeme tedy shrnout, že prvky, které se vyskytují u neofašismu, můžeme najít i u neonacismu, kde je navíc přítomen prvek biologického rasismu související s plnou návazností na myšlenky původního neněmeckého nacismu. Oproti neofašistům jsou neonacisté také militantnější a proti nepříteli národa často neváhají násilně zakročit. Úhlavním nepřítelem neonacistů jsou nejen zastánci levicových politických názorů, ale i nižší rasy a Židé, včetně jejich přísluhovačů. Jejich cílem je tak shodně s cíli Hitlerova nacismu vytvoření „nové společnosti“, tedy rasově

homogenního národa, sjednoceného pod pevnou rukou vševědoucího vůdce. Prostředkem k dosažení „nové společnosti“ je tzv. Svátá Rasová Válka neboli RAHOWA (z anglického Racial Holy War) a „Bílá revoluce“, jejímž úspěšným završením by byla nastolena vláda bílého, tj. árijského plemene. Židé jsou pro neonacisty úhlavním nepřítelem, ztělesněním zla, a je s nimi proto nutno bojovat všemi dostupnými prostředky. U neonacistů tak platí „nepřítel mého nepřítele je můj přítel“, na základě čehož podporují jakékoliv protiizraelské a protižidovské akce ve světě a paradoxně se tak můžeme setkat s podporou palestinského protiizraelského boje, nebo dokonce i s podporou islámských teroristů (Charvát, 2007, s. 79–80).

Ačkoliv má RAHOWA svůj původ v USA, nejedná se pouze o fenomén lokální, mnoho neonacistů se vnímá jako součást nadnárodního celku, a výjimkou proto nejsou ani vazby přeshraniční, například u českých neonacistů lze zpozorovat četné snahy o navázání spolupráce se svými německými kolegy. U části neonacistů se ovšem biologický rasismus posunul k rasismu kulturnímu, respektive k odmítání multikulturalismu, tedy k odmítání splývání neevropských kultur s kulturou evropskou. Globalizace a s ní související migrace napomáhá míšení ras, což následně dle neonacistů vede k nadvládě neevropských menšin nad původními, bílými obyvateli. Dalo by se tedy říci, že všem evropským neonacistům je společná snaha o „vyčištění“ árijského prostoru od méněcenných ras, popřípadě od cizích, neevropských kultur (Bastl et al., 2011, s. 174–175).

8.4 Symboly současné krajní pravice

Je zřejmé, že kvůli snaze o aktivní účast v politice se návaznost na historické krajně pravicové strany u ultrapravicových populistů nebude projevovat navenek zřejmým a na první pohled rozpoznatelným způsobem. Krajně pravicovým populistům by fašistická nebo nacistická symbolika uškodila, protože by se už nemohli schovávat za tvrzení o odmítání propagace jakýchkoliv forem hnutí potlačujících práva a svobody člověka.

Obdobný přístup bychom mohli zpozorovat i u neofašistů, kteří odmítají symboly historického fašismu právě kvůli snaze o aktivní účast v politice, jež by jim byla otevřenou propagací symbolů totalitní ideologie jistojistě odepřena. Svazek prutů se sekerou (fasces) proto neofašisté příliš nepoužívají a setkáme se spíše s použitím národních barev, případně s vlastními symboly. Návaznost lze spatřit pouze v častějším výskytu černých košil v šatníku neofašistů právě s odkazem na Mussoliniho Černé košile. Opačná je situace u neonacistů, kteří, představujíc politický underground, nikterak neskrývají propagaci nacistického mýtu o hrdinném árijském

rytíři, navazujícím na evropskou tradici dávných udatných, pohanských bojovníků. Mezi symboly tak najdeme nejen nelegální symboly třetí říše, ale též symboly nacismu, jejichž veřejné nošení současné právo nesankcionuje, například železný kříž, nebo kombinaci tří barev – červené, bílé, černé (Schwarz-Weiß-Rot), zmíněných jak v Mein Kampf, tak v zákoně o říšské vlajce. Dalšími symboly se neonacisté snaží navázat na starogermánské nebo starokeltské symboly, zde se nejčastěji jedná o starogermánské runy, které nejenže navazují na starogermánský či vikingský mýtus odvážného evropského bojovníka, ale zároveň na symboly používané jednotkami SS. Setkat se lze ale i s jinými pohanskými a často náboženskými symboly, například s Thórovým kladivem „*Mjölmir*“, s keltským křížem, nebo se slunečním křížem (Charvát, 2007, s. 77–83). Odkazem na nacismus může být i kombinace čísel 14 a 88, kde 88 představuje dvě osmá písmena v abecedě, tedy písmena H a číslo 14 počet slov výroku slavného amerického neonacisty Davida Lanea. Číslo 14 tedy představuje výrok „*We must secure the existence of our people and a future for White children*“ (v překladu doslova „musíme zajistit existenci našeho lidu a budoucnost pro bílé děti“) a číslo 88 spojení „HH“, což je považováno za zkrácený tvar nacistického pozdravu „*Heil Hitler!*“ (iDNES.cz a ČTK, 2020).

S ohledem na úzký vztah subkultury skinheads (white power skinheads) lze mezi neonacisty zpozorovat i symboly typické pro tuto subkulturu. Zde se jedná především o nošení značek Fred Perry, Lonsdale či Thor Steinar ve spojení s těžkými botami a bílými či červenými tkaničkami.

8.5 Přestává být antisemitismus výsadou krajní pravice?

Do druhé světové války byl hlavní proud antisemitismu výsadou krajně pravicových hnutí, tedy nacistů a fašistů a stejně jako ostatní myšlenky charakteristické pro krajně pravicový extremismus i antisemitismus měl zaniknout v propadlišti dějin. Bohužel ale nezankl, pouze se změnila jeho forma, ospravedlňování nacistického vraždění nepřicházelo v úvahu, co by totiž mohlo ospravedlnit tak zruďné činy? Namísto ospravedlňování tak dochází ke zpochybňování holocaustu, tedy k tvrzení, že se buď vůbec nestal, anebo, že počet obětí je přehnaný. Význam antisemitismu nakrátko poklesl, těžko se mohl stát hlavní hnací silou politického boje, když po druhé světové válce bylo zastoupení Židů v populaci již zanedbatelné. Naopak kvůli častější imigraci pracovníků z oblastí Afriky a Blízkého východu dochází k zavlečení jiné formy antisemitismu, tj. antisemitismu islámského. Zatímco nevráživost vůči židovskému národu u krajní pravice nikterak nevymizela, obrací se její pohled na palčivější problémy, a tedy přistěhovalectví z islámských zemí. Zatímco se evropská krajní pravice spíše než židovskými spiknutími zajímá

o přistěhovalectví, mnoho těchto imigrantů s sebou nese část své kultury a samozřejmě také své náboženství. V souvislosti s děním v Palestině se lze v západní Evropě s antisemitistickými aktivitami setkat často u mladých muslimů, nesouhlasících se současnou politikou státu Izrael (Laqueur, 2007, s. 118–125).

Děni na Blízkém východě je pro antisemitistické aktivity v současnosti spouštěč, na základě kterého si lidé dovolí projevit svůj antisemitismus otevřeně a anti-izraelská nálada se mění na náladu antižidovskou. Hlavním místem, kde se lze s antisemitistickými aktivitami setkat, je bezesporu internet, jež je díky anonymitě uživatelů a možnosti umístit domény mimo Evropu hlavním centrem pro propagaci současného extremismu a antisemitismu. Antisemitismus již dávno není výsadním postojem pravicového extremismu – kritika militantní politiky státu Izrael zapříčinila vzestup antisemitismu i mezi levicovými politickými subjekty, kteří sympatizující s Palestinci odsuzují postup židovského státu při řešení izraelsko-palestinského konfliktu (Zoufalá, 2013).

Výše uvedené platí pro západní státy Evropy, v postsovětských zemích je situace odlišná, neboť v těch je antisemitismus stále dominantní právě u pravicově extremistických stran a hnutí. Zatímco nacionalisté viní Židy z bolševismu, komunisté zase z rozpadu Sovětského svazu – objevují se tak témata podobná těm, která se objevovala v Protokolech sionských mudrců. Židé znovu údajně tahají za nitky a způsobují rozpady civilizací a velkých říší. Je ovšem obtížné vinit Židy z čehokoli v zemích, kde nejsou početnou menšinou. Není proto náhodou, že antisemitismus se ve větší míře objevuje v Maďarsku, kde je zároveň přítomna početná židovská menšina. K tématům podobným těm, která jsou obsažena v Protokolech, přibylo ještě popírání rozsahu holocaustu, tj. jeho bagatelizace. Popírače holocaustu najdeme jak v táboře pravicových extremistů, tak v táboře extremistů levicových, i když početnější zastoupení popíračů bychom s jistotou našli v táboře pravicovém. Antisemitismus všehovšudy hraje v politice postkomunistických zemí poměrně malou roli, a to i přestože se neonacistické strany po rozpadu Sovětského svazu objevily snad v každé z těchto zemí. Pro extrémně pravicové politické strany otevřený antisemitismus představuje překážku k účasti v politice, což je hlavní důvod, proč neonacismus ustupuje do pozadí a na výsluní se dostává pravicový populismus, který oproti neonacismu nevystupuje vůči Židům otevřeně. U pravicového populismu proto mluvíme o „novém antisemitismu“. Jedná se jen o kritiku militantního imperialismu státu Izrael nebo o tradiční antisemitismus? Současný „nový antisemitismus“ je často považován za synonymum tradičního antisemitismu proto, protože hranice mezi oběma myšlenkovými proudy je natolik tenká, že ji mezi nimi lze jen stěží rozeznat. O to spíše v arabském světě, kde mezi antisionismem a antisemitismem existují často téměř nerozeznatelné rozdíly. Ani u extrémní pravice není hranice mezi těmito pojmy rozeznatelná,

protože krajně pravicové politické subjekty z politických důvodů raději volí antisionistická hesla než antisemitistická. Odhrneme-li však u krajní pravice závoj antisionismu, zůstane nám tradiční, rasistický antisemitismus typický pro předválečná léta. Zpravidla, ovšem nikoliv výlučně, lze krajně levicový a krajně pravicový extremismus rozeznat tak, že krajní pravice holocaust zcela popírá a krajní levice popírá jeho rozsah, přičemž vraždění Židů za nacismu vnímá krajní levice jako nafouklé sionistickou propagandou (Laqueur, 2007, s. 13–125).

V českém prostředí představuje současný antisemitismus Národní demokracie a její předseda Adam B. Bartoš, který se v minulosti na svých webových stránkách s úderným názvem „ČechyČechům“ věnoval tvorbě seznamů Židů pod názvem „Dvorana židovské slávy“. Ve svých seznamech uveřejňoval jména veřejně známých osob společně s jejich osobními údaji. Osoby řadil do kategorií dle politického nebo náboženského přesvědčení, ale také na základě jejich etnické příslušnosti, ať už domnělé či skutečné. Sám Bartoš seznamy nepovažoval za nic závadného či protizákonného a dle jeho slov se jedná pouze o „encyklopedický seznam významných židovských osobností“ (ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ, 2015). Adam Bartoš samozřejmě není žádným encyklopedistou, propaguje monitorování a evidování Židů obdobně, jako tomu bylo za protektorátu, označuje česká média za židovská a neváhá označit multikulturalismus za židovský vynález, ba dokonce nástroj, kterým světové židovstvo mravně rozkládá většinovou společnost. Židé se podle něj spojili s muslimy proti Západu, a zatímco Židé západní společnost ovládli a otevřeli brány muslimským hordám, muslimové zaplaví bílé Evropany a ti budou během několika desítek let v menšině (Bartoš, 2014, s. 56–57). Bartoš se dlouhodobě snaží prokázat vliv Židů na českou a světovou politiku a převádí již dávno překonané „pravdy“ o rituálních vraždách do 21. století. V roce 2015 na setkání v Polné na místě vraždy Anežky Hružové pronesl: „*Její smrt český národ semkla a s naléhavostí mu ukázala nutnost řešení židovské otázky. Židovská otázka nebyla dosud uspokojivě vyřešena.*“ (Rataj et al., 2020, s. 222). Bartoš se za antisemitu nepovažuje, dle jeho slov je pouze kritikem Židů, a tvrdí, že nechová vůči Židům nenávisť, o to spíše „*iracionální nenávisť k Židům coby rase*“ (Bartoš, 2014, s. 36).

„Do jisté míry antisemitismus je obranou strategií vůči rozpínavosti židovského etnika. V tom bych s vámi souhlasil. I německý nacionální socialismus byl takovou strategií. A asi bychom našli i jiné příklady. Nebyly šťastné, i když myslím, že jak o nich dnes smýšlíme, je dáno i současnou prožidovskou a Židy vytvářenou propagandou, která věci značně přibarvuje. Osobně si myslím, že holocaust tak, jak je nám dnes a denně prezentován, neproběhl. Je to něco jako 11. září.“

(Bartoš, 2014, s. 74)

9 Současný český pravicový extremismus

Jak vyplývá ze zpráv Ministerstva vnitra České republiky za posledních 5 let, v důsledku značné roztržičnosti a názorové nejednotnosti pravicově extremistické scény a dlouhotrvajících sporů mezi jejich hlavními představiteli, je politický vliv velké části extremistických uskupení marginální. Ve zprávě za rok 2018 je uvedeno, že pravicově extremistické politické strany nejsou dlouhodobě schopné nastolit nová témata a stále opakují nenávistná klišé, často doplněná tvrzením o údajném morálním úpadku celé západní civilizace, doplněná navíc ještě o nenávistný postoj vůči Evropské unii, NATO, či současnému politickému systému. Ze situační zprávy Ministerstva vnitra za 2. pololetí roku 2020 lze dovodit, že situace pravicově extremistických subjektů je v České republice konstantní – přední představitelé pravicového extremismu u nás stále nejsou s to získat dostatečnou podporu veřejnosti a s tradičními tématy pravicového extremismu dokázalo v posledních letech podstatně lépe pracovat hnutí Svoboda a přímá demokracie. Pravicovým extremistům dlouhodobě chybí témata, jimiž by dokázala mobilizovat své příznivce, neboť témata, jež bychom v minulosti mohli považovat za typická pro extrémní pravici, využívá stále se rozšiřující spektrum politických subjektů. Podle výročních zpráv Bezpečnostní informační služby z let 2018 a 2019 se navíc posunula tolerance veřejnosti vůči xenofobním a rasistickým projevům, vlivem čehož ztrácí extremistické subjekty možnost se „profilovat jako jedinečný nositel radikálních idejí“ (BIS, 2019, s. 10). Z těchto důvodů nepovažuje Bezpečnostní informační služba již několik let tradiční extrémně pravicová antisystémová hnutí za bezpečnostní hrozbu pro českou ústavnost. Mezi hlavní aktéry současné krajní pravice tak s ohledem na výroční zprávy Ministerstva vnitra za posledních pět let patří Bartošova Národní demokracie, Generace Identity a Dělnická strana sociální spravedlnosti a její mládežnická odnož Dělnická mládež. Ani jedno z těchto uskupení však v současnosti není příliš úspěšné a emotivní propagace Dělnické mládeže na sociálních sítích se navíc setkala s posměchem i ze strany starších neonacistů (MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, Odbor bezpečnostní politiky, 2020).

V první dekádě nového tisíciletí docházelo u pravicově extremistických společenství, a především pak u neonacistů, k důležitým změnám. Dochází k opuštění vůdcovského principu, jenž je nahrazen principem tzv. leaderless resistance (odpor bez vůdce), jež byl v českém prostředí realizován prostřednictvím jednotlivých lokálně organizovaných buněk o malém množství osob (5 až 20). Odpor bez vůdce je charakteristický volnou organizací, jejímž základem jsou tzv. kamarádské spolky – neformálnost, rozvolněná struktura a snadná dostupnost je atraktivní především pro mladé lidi. Spolu se změnou vůdcovského principu docházelo dále k otevření krajně pravicové scény veřejnosti a ve srovnání s 90. léty, kdy shromáždění neonacistů byla více či méně

soukromá, se první desetiletí 21. století neslo ve znamení zviditelnění a čtyř-pilířové konstrukce boje, tj. boje o hlavy, boje o parlament, boje o organizovanou vůli a boje o ulici. S tím související rostoucí míra profesionalizace a snaha o zlepšení vnímání nacionálních socialistů širokou veřejností vedla k odklonu od neonacistické skinhead subkultury. Neonacistický skinhead se pro národní socialisty stal nechtěnou nálepkou, vzbuzující dojem chuligána holdujícího alkoholu bez sebemenší snahy o politickou aktivitu. Propagaci a vzájemnou komunikaci usnadnil internet, jenž pro krajní pravici představuje nejen anonymní způsob vzájemné komunikace, ale i důležitou součást vlastní prezentace (Bastl et al., 2011, s. 169–173).

Mezi důležité teoretické prameny současné krajní pravice můžeme zařadit magazín *Dělský potápěč* a dále například „magazín pro českou národní politiku a moderní historii“ *Náš směr*. V obou případech se jedná o internetová periodika, která jsou důkazem toho, že se propagace krajně pravicových myšlenek přesunula do prostředí internetu. *Dělský potápěč* pravidelně publikuje články s neofašistickými, fašistickými a nacistickými myšlenkami, jeho redaktoři se také zabývají překlady zahraničních zástupců těchto ideologií, a to včetně zástupců nového antisemitismu. Periodikum *Náš směr* a s ním propojené nakladatelství *Guidemedia s.r.o.* zveřejňují texty nacistických děl v původním znění a bez jakéhokoliv komentáře obsahujícího kritickou analýzu. Na stránkách tohoto periodika se lze setkat s glorifikací popíračů holocaustu a celkově nekritickým postojem vůči období třetí říše. Právě na stránkách periodika *Náš směr* lze mimo jiné najít i zevrubný článek zabývající se německou rasovou naukou, které je věnována 4. kapitola mé diplomové práce. Rovněž díla nakladatelství *Guidemedia s.r.o.* přináší do nabídek dnešních knihkupectví klasiky nacistické a antisemitistické literatury (Rataj et al., 2020, s. 136–141). Jedním z těchto děl byla i dětská čítanka *Der Giftpilz* (Jedovatá houba), kterou nakladatelství ve své nabídce popisovalo jako „klasické antisemitské dílo německé nacionálněsocialistické osvěty“ (Kubištová, 2020).

„*Malý Franz jde s maminkou na houby do lesa. Nasbírají košík hub a třídí je na jedlé a jedovaté. Na cestě domů maminka Franzovi vysvětluje, že s lidmi je to podobně jako s houbami. I mezi nimi jsou lidé dobří a lidé jedovatí. Mezi lidmi je třeba rozlišovat stejně jako mezi houbami. A víš, kdo jsou ty jedovaté houby lidstva, ptá se maminka. Samozřejmě, jsou to Židé.*“

(*Der Giftpilz* – pracovní listy s úkazy z nacistické čítanky, Šimíček, 2013)

Podle vydavatele těchto knih je jeho hlavním účelem podpora „svobodného kritického myšlení“ a samozřejmě finanční zisk, neboť díla obsahující nacistickou tematiku se dobře prodávají. Vydavatel obviněný z propagace hnutí směřujícího k potlačení lidských práv a svobod u soudu

uvedl, že „Hitler je sugestivnější značka než Coca-cola. Hitler Prodává!“ (Rataj et al., 2020, s. 144).

9.1 Český pravicový extremismus a návaznost na německý nacionální socialismus

Na rozdíl od předválečné první republiky, kdy rozpínající se německý nacismus představoval ohrožení pro československý demokratický stát a československou národní identitu, je v současné době neonacismus nejrozšířenějším táborem pravicového extremismu u nás (Rataj et al., 2020, s. 145–147). Oproti první generaci neonacistů náležejících často k subkultuře skinheads, je současná neonacistická scéna vlivem systematických zásahů policie koncem 90. let (ale i koncem prvního desetiletí nového tisíciletí) bez centrálního vedení a bez výrazné vůdčí osobnosti v jejím čele. Současný český neonacismus provádí antisystémovou politiku z politického podzemí a propagace násilné revoluce a očistné rasové války (RAHOWA) se i u nás přesunula na internet a na sociální sítě. Kult mládí, síly, společně s protistátními myšlenkami je líbivý především pro mladší generace. Konzervativně laděná část mladé generace, prožívající hodnotovou frustraci v prostředí současné liberální společnosti, je cílovou skupinou činností pravicových extremistů. Současná generace ztratila povědomí o hrozbě velkoněmecké expanze a v pravicově extremistických seskupeních vidí odpověď na základní lidskou potřebu někam patřit. Předválečná československá nacionální pravice, jako například Kramářovo Národní sjednocení, připadá současným mladým nacionalistům nedostatečně heroická. Z hlediska pravicového extremismu není v našem prostředí na co navázat, neboť československý nacionalismus u nás nepožíval ani zdaleka takového úspěchu jako v některých jiných evropských zemích. A tak současní nacionalisté navazují na zahraniční hnutí, která byla při realizaci svého rasistického, expanzivního programu úspěšnější. Ideálem pro současnou krajní pravici se proto stal německý nacionální socialismus, jehož boj s kapitalismem a komunismem se snaží přenést do současné doby (Rataj et al., 2020, s. 145–147).

Kombinace kosmopolitní výchovy mládeže v 90. letech a nedostatku národního povědomí zapříčinila, že tradiční česká národní identita navazující na prvorepublikové ideje humanitní demokracie byla vysmívána. V našem prostředí často kritizovaný odsun německého obyvatelstva po druhé světové válce byl v rukou neonacistů prostředkem k démonizaci osvobozených Čechů. Neonacisté jako by zapomněli, že nacismus nebyl v české kotlině představován pouze nejvyššími představiteli, ale že měl také podporu v řadách sudetoněmeckých obyvatel. Nekončící vlna knih, filmů a životopisů týkající se různých představitelů třetí říše taktéž napomohla mytizaci nacismu a jeho představitelů. Vlivem výše uvedeného se mezi pravicovými extremisty objevila evropská identita, ovšem nikoliv ve formě nadnárodního ideálu Evropské unie, ale ve formě

pangermánského nacionálního socialismu, jehož provází myšlenka „bílé Evropy“. Jakákoliv historická návaznost na předválečný československý nacionalismus nepřipadala v úvahu, protože československé nacionálně socialistické hnutí Vlajka mělo v československé předválečné politice marginální význam a po vzniku protektorátu bylo okupační mocí odmítnuto. Pangermánský nacionální socialismus byl českými neonacisty přijat za vlastní a Češi jimi byli vnímáni jako podřízená součást Velkoněmecké říše ve stejném duchu jako za protektorátu. Znovu docházelo ke zbožštění A. Hitlera a ultimátním cílem národa mělo být znovu dosažení homogenity rasově čistého árijského národa (Rataj et al., 2020, s. 146–152). Určitou kontinuitu současné krajní pravice lze spatřit u protektorátu, kdy někteří Češi kolabovali s okupačními silami – v takovém případě si jen málokdy neonacisté připouští odpor německých okupantů vůči československé státnosti a vůči české kultuře. Moderní neonacismus (nebo alespoň jeho majorita) od pangermánského pojetí zcela upustil a soustředí se na vnímání českého národa jako jednoho z árijských evropských národů. Pangermánské myšlenky tak mezi současnými nacisty začínají již delší dobu ustupovat. Podle míry návaznosti na původní nacistickou ideologii proto současná odborná literatura rozlišuje tři formy soudobého neonacismu. První představuje nacismus tradicionalistický, ten představuje kontinuitu nacionálního socialismu 30. let a dalo by se říci, že v nejčistší podobě. Druhou je white power neonacismus, jehož zastánci opustili historický pangermanismus a propagují myšlenku jedné panárijské „bílé civilizace“, ve které jsou si árijské národy rovnocenné. Třetím je tzv. primitivní neonacismus, který jen přebírá symboliku a rasovou nenávist bez hlubšího ideového odůvodnění (Bastl et al., 2011, s. 142–143). Vnímání árijské rasy jakožto synonyma rasy bílé je shodné s nacistickým vzorem, oproti tomu se však již neseťkáme s dělením na jednotlivé rasové subtypy a přisuzováním psychologických rysů.

Strategie pravicově extremistických subjektů se za posledních pár desetiletí proměňovala, v devadesátých letech se jednalo o uzavřené skupiny, existující mimo zájem široké veřejnosti – jejich aktivity spočívaly nejčastěji v konání koncertů, šíření periodik nekomerčního charakteru a šíření CD s white power hudbou. Aktivity pravicových extremistů se omezovaly na aktivity konané za zavřenými dveřmi, tj. jednalo se nejčastěji o různé soukromé oslavy, soukromé skinheadské koncerty apod. (Bastl et al., 2011, s. 169–178). Předním hnutím navazujícím na hitlerovský nacismus bylo v 90. letech hnutí Národní odpor, pro které byly výše uvedené akce charakteristické. Národní odpor se společně s Dělnickou stranou podílel na šíření nacistických materiálů, konání koncertů white power hudby, ale též na konání akcí za účelem uctívání padlých vojáků SS. Jejich nezřídka násilné akce se nesly v protiromském a protižidovském duchu, příkladem může být snaha o konání pochodu židovskou čtvrtí na výročí křišťálové noci

v roce 2007 (Rataj et al., 2020, s. 152–160). Ústavní soud České republiky shledal Národní odpor za hnutí v rozporu se základními principy demokratického právního státu, neboť stejně jako Dělnická strana je Národní odpor hnutím navazujícím na myšlenky hitlerovského nacismu – „Podle Ústavního soudu i v nyní projednávané věci (stejně jako v citovaném rozsudku Nejvyššího správního soudu) z provedených důkazů vyplynulo, že Národní odpor je svým ideovým zaměřením a konkrétní projevovanou činností neonacistickou organizací, byť nikoliv formalizovanou, založenou na rasové a etnické nesnášenlivosti, xenofobii, antisemitismu a používání násilí vůči skupinám obyvatel.“

(Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 11. 2011 sp. zn.: IV. ÚS 2011/10)

Přibližně v první polovině prvního desetiletí nového milénia ale dochází k častějšímu zájmu extremistů o věci veřejné, s čímž se pojí větší důraz na konání veřejných akcí, především pak ve formě pochodů a demonstrací. Nutno dodat, že ani orgány veřejné moci nezahálely a s hrozbou, kterou šíření pravicového extremismu jistě je, si poměrně úspěšně poradily. Vlna protestů kulminovala v roce 2009, kdy v reakci na rozsáhlé a koordinované akce policie bylo možné zaznamenat výrazný nárůst demonstrací, který se oproti předchozím rokům zvýšil téměř na dvojnásobek. Demonstrace byly často neohlášené, svolávané pomocí internetových výzev a konané vždy stejným způsobem – v určitou hodinu se na předem určeném místě sešlo několik desítek lidí a po čtvrt hodině se tito opět rozešli. Rostoucí profesionalizace a disciplinovanost napomáhá extremistům vyhnout se trestnímu stíhání a začínají se objevovat snahy o sjednocení krajně pravicové scény. V rozporu s profesionalizací by mohla být narůstající radikalizace neonacistických extremistů, kteří se už nebáli veřejně debatovat o problematice bílé Evropy, přistěhovalců apod. Komunikaci a šíření neonacistických myšlenek také výrazně napomohl internet, s jehož pomocí mohou pravicoví extremisté na různých diskuzních fórech sdílet své postoje, zveřejňovat propagační materiály a domlouvat nadcházející akce, a to vše anonymně (Bastl et al., 2011, s. 169–178).

Neonacismus navazuje na ideologii antisemitismu a militantního hitlerovského nacionálního socialismu, hlavním cílem je ale namísto jednotné velkoněmecké říše, říše evropská. Tato říše, nebo také *Evropa národů*, je pojmem představujícím myšlenku homogenní bílé Evropy z rasového hlediska. Hitlerovský biologický rasismus, spočívající v hierarchii jednotlivých rasových typů a subtypů, je nahrazen kulturním rasismem, jehož představitelé zdůrazňují neslučitelnost kultur a náboženských zvyklostí s kulturou bílé Evropy. Dosažení bílé Evropy je ultimátním cílem všech evropských neonacistů, realizace této myšlenky pak spočívá ve „vyčištění“ Evropy od cizích vlivů, zejména od vlivu podřadných ras a národů, nebo od nekompatibilních náboženství, zejména pak

islámu (Bastl et al., 2011, s. 174). Staré pravdy, které bychom dnes považovaly dávno za překonané, jsou mezi neonacisty a neofašisty stále základními kameny jejich světonázoru, pro srovnání uvedu citaci z článku krajně pravicového periodika *Dělský potápěč*: „*Někdy kolem roku 4000 př. n. l. se ve stepích severně od Černého moře objevil lid, kterému dnes říkáme ranní Indoevropané (nebo, chcete-li, Árijci). Ti jako první lidská skupina vyráběli železné (ne už bronzové) zbraně a využívali koňmi tažené vozy. Snad právě za tímto účelem také jako první zdomestikovali koně. Koncem druhého tisíciletí př. n. l. došlo v této skupině k rozdělení na východní (Peršané) a západní Indoevropany (Řekové) – jinými slovy na Asiaty a Evropany. [...] Dědicové tohoto západního odkazu jsou však dnes ve velké části Evropy i Severní Americe na ústupu. Praktikuje se zde totiž „multikulturalismus“, což je ve skutečnosti jen vzletné označení demontáže „kultury“ a zániku Západu. Ve školách dnes mladé školáky vedou k hanbě za své předky a všechny společenskovědní předměty mají za cíl ukázat na „vinu“ lidí, kteří po tisíciletí rozvíjeli západní civilizaci.*“ (Goodchild, 2019). V souvislosti s globalizací je v citovaném článku uveden zánik civilizace způsobený vymřením bílého (árijského) člověka jakožto jediného nositele kultury. V čem je toto pojetí jiné od Hitlerova pojetí?

„Pokud by se lidstvo rozdělilo do třech skupin, a sice na zakladatele kultury, její nositele a její ničitele, připadal by pro první skupinu v úvahu zřejmě pouze árijec.“
(Hitler, 2016, s. 222)

V prvním desetiletí milénia se hlavním mobilizačním tématem stala romská problematika, etnizace všemožných společenských problémů se tak stala typickým znakem českého neonacismu. Úhlavním nepřítelem árijce, nebo jako u Hitlera „*hlavním protikladem*“, již není židovské nebo romské etnikum, je jím pronikání nerovnocenných příslušníků nezápadních kultur a etnik. Základní tezí však i nadále zůstává ochrana bílého zakladatele kultury před hordami necivilizovaných barbarů. Návist neonacisté projevovali a projevují i vůči Židům, kteří jsou podle nich strůjci „*žido-zednářského spiknutí*“. Toto spiknutí neonacisté (stejně jako jejich historičtí předchůdci) odkrývají, a to jak na úrovni státní, tak na úrovni mezinárodní. Holocaust považují neonacisté za tzv. osvětimskou lež a popírají buď samotnou existenci holocaustu, anebo jeho rozsah. S tím jde ruku v ruce odpor vůči mezinárodním korporacím, které jsou považovány za prostředek židovského spiknutí, ale také silný antiamerikanismus – USA jsou totiž vnímány jako imperialistický stát, v jehož čele stojí židovský národ snažící se o světovládu (Bastl et al., 2011, s. 176–177).

Zvláštností je, že antisemitistické útoky nejsou vždy vedeny na osobnosti židovského původu, ale mnohdy obecně na politické elity. Tímto způsobem jsou ze sionistického spiknutí obviňovány různé významné současné i historické osobnosti. Samostatný český stát nikdy nebyl dle jejich názoru samostatný, v pozadí vždy za nitky tahalo tajné, žido-zednářské společenství. Dochází proto k obviňování Židů z tajného spiknutí a pravice extremisté zpravidla sympatizují se světovými osobnostmi antisemitismu a s odmítací holocaustu (Tejkal, 2011). V neonacistickém pojetí je úhlavním cílem židovských spiknutí oslabení a následné vymýcení bílých národů. K tomu Židé údajně využívají svých vlivných pozic nejen v politice, ale i v oblasti sdělovacích prostředků, v kultuře, a především v ekonomii. Jak je vidět, stereotyp Žida jakožto bohatého bankéře se ani za více jak 100 let nezměnil. Neonacisté proto neřídka schvalují činy třetí říše, neboť ta si uvědomovala nebezpečí, které představuje židovské spiknutí, a v rámci nutné obrany se vůči tomuto spiknutí rozhodla bránit. Všechny úvahy o celosvětovém spiknutí nejsou ale ničím podloženy, a tak jediným „důkazem“ stále zůstávají Protokoly sionských mudrců. A ačkoliv se většina článků, zabývajících se tematikou židovského spiknutí, snaží tvářit jako důvěryhodné zdroje informací, všechna obvinění židovského národa z celosvětového spiknutí zůstávají na úrovni pouhého fantazírování (Nedvěd, 2011). Jak již ale bylo uvedeno výše, oproti hitlerovskému nacismu není antisemitismus hlavním mobilizačním tématem současné krajní pravice. A oproti prvnímu desetiletí nového milénia jím není už ani anticikanismus. Bastl et al. (2011, s. 187) sice uvádí, že *„islamofobie není v českém prostředí příliš artikulována, přestože v západní Evropě toto představuje důležité téma, skrze nějž neonacisté varují před zaplavením Evropy lidmi, kteří zapříčiní pád evropské civilizace.“*, je ale nutné si uvědomit, že od doby této publikace uběhlo deset let a i česká krajní pravice se začala přibližovat současnému trendu, kdy islamofobie a strach z uprchlických hord zaplavujících Evropu představuje hlavní mobilizační téma. Zásadním zvratem bylo propuknutí migrační krize v letech 2014 a 2015, pohled ultrapravicové scény se poté obrátil na islám a přistěhovalectví. Zejména pak islám podle ultrapravice představuje závažné ohrožení evropských národů, přičemž ze snahy o zaplavení bílé Evropy muslimskými přistěhovalci jsou obviňovány instituce EU (Rataj et al., 2020, s. 268–269).

Dalším typickým znakem současné české krajní pravice se stala překvapivě ekologie, neboť podle extremistů má nacionalismus a ochrana životního prostředí blízký vztah. Extremisté tak upozorňují na ekologické problémy, jejichž původ spatřují jak jinak než v kapitalismu, bezohlednosti nadnárodních korporací a v přehnaném konzumním životě (Bastl et al., 2011, s. 176–177). Například Dělnická mládež pravidelně koná akce, jejichž cílem je úklid ekosystémů – o tomto dobrém skutku pak ale na svých stránkách uveřejní agitačně zaměřený článek. Jedním takovým článkem byl i příspěvek umístěný na internetových stránkách Dělnické

mládeže na důkaz úklidu pramenu Světice na Mělnicku: „*Po rozdělení pracovních pomůcek a instrukcí jsme se pustili do práce. Rozdělili jsme se do několika skupinek, aby byla naše práce efektivní. Zlikvidovali jsme bezdomovecké doupě, které nám připomínalo zruďný kapitalismus v praxi.*“ (Aubrecht, 2019). Obdobný přístup, včetně organizování úklidových akcí, lze najít i u Generace Identity, podle které je málokteré téma „*tak pravicové a konzervativní jako myšlenka zachování biodiverzity a přírodou daných rozdílů včetně přirozených hierarchií*“ (Generace Identity, 2018). Také Generace Identity spatřuje původ ekologických problémů v kapitalismu a konzumním životě, dle jejich slov je ale chápání ekologie *výrazně komplexnější*. Bojují za zachování národů a „*chápu*“, že ochranu si zaslouží nejen ochrana fauny, ale také „*specifika jednotlivých lidských ras a etnik a jimi tvořené kultury*“ (tamtéž). U části ultrapravicové scény bychom také mohli za další charakteristický znak označit snahu o zavedení šovinistického státu blahobytu (welfare state), tj. státu, kdy je zavedena bezplatná zdravotní péče, bezplatné vzdělání a nižší daně pro nízkopříjmové rodiny, to vše ale jen pro etnické Čechy (Bastl et al., 2011, s. 175–176).

Co se týče symboliky, převzatou symboliku třetí říše dnes uvidíme jen zřídka, neboť ve většině evropských států je nošení nacistických symbolů nezákonné, což je ostatně i důsledkem silné názorové shody v odporu vůči pravicovému extremismu ze strany mezinárodních, státních, ale i lokálních organizací a institucí. Již v květnu roku 2009 byla přijata Dohoda ústavních činitelů proti extremismu a rasismu, v němž se ČR zavázala hájit ústavní pořádek ČR, který je založený na úctě k lidským právům. V této dohodě odmítají ústavní činitelé, včetně příslušných ministerstev, šíření extremistických nálad, růst násilí a projevů rasové diskriminace a vyzývají veřejnou správu k boji s překonáním extremistických nálad a názorů (Vláda České republiky, 2009). Tento deklaratorní dokument odstartoval vlnu spolupráce státních orgánů vůči pravicovému extremismu. Bastl et al. (2011, s. 183–184) uvádí, že represe spočívala v monitoringu ze strany zpravodajských služeb, v omezování shromažďovacího práva a v intenzivnější práci policie a detektivů, na niž navazovaly více či méně úspěšná trestní řízení.

10 Konflikt pravicového extremismu a práva

Současná pravicově extremistická společenství vystupují skrytě a navenek se snaží prezentovat jako vlastenecká, a to i přestože ne zcela otevřeně sympatizují s ideologií směřující k potlačení lidských práv a základních svobod. Snaha o zavedení systémové diskriminace Romů, Židů a jiných etnik není samozřejmě v souladu s idejemi demokratického právního státu, a dochází zde proto ke kolizi práv. U ústavního práva se jedná především o právo na svobodu projevu, právo pokojně se shromažďovat, právo svobodně se sdružovat. Tato práva, jež jsou zaručena ústavním pořádkem České republiky, nejčastěji kolidují s články, které upravují rovnost v důstojnosti i právech, svobodu jednotlivce a zaručení základních práv a svobod všem, bez ohledu na národnostní či sociální původ, rasu, víru, nebo politické smýšlení. Propagace krajně pravicové ideologie, jejích myšlenek a veřejné projevy sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení základních práv a svobod člověka je v České republice trestným činem, dochází proto také ke kolizi s normami trestního práva. Zde musím zdůraznit, že bližší rozbor trestněprávních aspektů pravicového extremismu jde nad rámec této práce. Musím však poznamenat, že trestní zákoník chrání nejen principy demokratické společnosti, ale i národnostní, etnické, rasové či jiné skupiny osob před extremistickými postoji, a to jak před rasově motivovanými trestnými činy, tak před založením, podporou a propagací hnutí, jež prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť. Pod propagaci nacismu spadá samozřejmě i organizování white power koncertů, nebo šíření propagačních materiálů s nacistickou tematikou. Soudní řízení týkající se propagace nacismu jen málokdy uniknou medializaci, ovšem za posledních několik let těchto případů mnoho nebylo a jedná se spíše o činy jednotlivců. Poslední větší proces s neonacisty kvůli propagaci nacismu skončil v roce 2015 – osmnáct obžalovaných bylo obviněno z propagace nacismu za organizaci white power koncertů, šíření propagačních materiálů a pokřikování nacistických hesel (např. „Sieg heil!“). Z osmnácti obžalovaných byl jednomu uložen nepodmíněný trest, dvěma obžalovaným trest podmíněný a dva obvinění byli zproštěni obžaloby. Nepodmíněný trest byl však uložen kvůli tomu, že se obžalovaný dopustil nadto ještě další trestné činnosti. Těchto činů se přitom obžalovaní dopustili v letech 2008 a 2009, tedy právě v době kulminace veřejné aktivity české krajní pravice (Česká televize, 2015).

Současná česká krajně pravicová scéna se v důsledku důkladného potírání extremistických společenství v prvních deseti letech nového milénia ze strany orgánů veřejné moci naučila nacházet šedá místa v zákonech. Na veřejných akcích tak mnohdy nechybějí právníci, kteří jsou jménem svých extremistických klientů připraveni řešit spory s policií. Organizátoři akcí se také

snaží vyvarovat evidentní spojitosti s ideologií směřující k potlačení práv a svobod jednotlivce a před akcí mnohdy stanoví, jaké oblečení si účastníci mohou obléci, jaké mohou používat symboly, jaké mohou provolávat hesla a jaké vlajky mohou použít. Snaží se tak o zneviditelnění symbolů extremistických ideologií, jejichž nošením by si mohli účastníci akce přivodit trestní stíhání, nebo způsobit rozpuštění celého shromáždění. S tím souvisí i změna stylu oblékání u neonacistické scény, tedy metoda tzv. Black bloc, kdy účastníci akcí sladí své obleky a vizáž do černé barvy a vypadají jako jednolitá armáda protestujících (Bastl et al., 2011, s. 169–184). Ačkoliv Black bloc původně vznikla jako metoda levicově orientovaných odpůrců režimu v 80. letech (např. Antifa), je v současné době oblíbená právě mezi pravicovými extremisty. Tomu se nelze divit – nejenže metoda Black bloc často napomůže zakrýt případná tetování s nacistickou symbolikou, ale taktéž ztěžuje orgánům veřejné moci identifikaci jednotlivých osob.

Za jakýsi trend posledních několika let bychom s určitostí mohli označit pokus krajně pravicových hnutí o jejich propagaci jakožto hnutí představujících kontinuitu českého konzervativního nacionalismu. Přímou souvislost s nacistickou či fašistickou ideologií pak tato hnutí zarytě odmítají. S největší pravděpodobností se představitelé krajní pravice snaží skrýt své skutečné ideové vzory, za něž jsou pak označováni představitelé českého historického nacionalismu. Příkladem může být Dělnická strana, jež se prohlašovala za pokračovatele dělnického hnutí 19. století, nebo Bartošova Národní demokracie, která se hlásí k odkazu československé konzervativní nacionální strany Národní sjednocení, v jejímž čele stál v 30. letech Karel Kramář. Obě současné strany údajně navazují na protimasarykovské myšlenky a historický nacionalismus Karla Kramáře, jakož i na hodnotový tradicionalismus československého fašisty Radoly Gajdy. Symboly Dělnické strany, včetně barev, znaků a propagandistických plakátů, však byly přímo okopírovány od symbolů NSDAP. Taktéž ideologie bílého evropanství a velkoněmecká historická mytologie nebyla údajným československým vzorům vlastní, u Dělnické strany tomu ale bylo jinak. I Bartošova Národní demokracie, rovněž adorující odkaz Karla Kramáře, svým otevřeným antisemitismem a militantně katolickým zaměřením historické předloze neodpovídá (Rataj et al., 2020, s. 209–245). Soudy, snažící se dokázat návaznost extremistických hnutí na historické totalitní ideologie, tak v současné době musí skrytý charakter současné pravicově extremistické scény nejdříve rozklíčovat. Například již zmíněná Dělnická strana, která byla rozpuštěna rozsudkem Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 17. února 2010, u soudu tvrdila, že s nacistickou ideologií nemá nic společného. Nejvyšší správní soud ovšem shledal Dělnickou stranu za hnutí hlásající rasovou a etnickou nenávisť, jejímž cílem bylo svržení demokratického právního státu a jeho nahrazení totalitním politickým systémem.

Dělnická strana tedy navazovala na ideje NSDAP nejen svými symboly, ale i politickými cíli (*Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn.: Pst 1/2009-348*).

10.1 Obranyschopná demokracie jako reakce na pravicový extremismus

Vzhledem k tomu, že bychom extremismus mohli zjednodušeně definovat jako zastávání určitých ideologických postojů, jež obsahují prvky netolerance vůči základním principům demokratického právního státu, je zřejmé, že tyto postoje budou v kolizi s některými normami ústavního práva. Ministerstvo vnitra na svých internetových stránkách uvádí, že extremismus je v kolizi s principy, mezi které patří:

- *úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy),*
- *svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),*
- *nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy),*
- *svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy),*
- *volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy),*
- *ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy),*
- *svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezczitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod).*

(MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, Odbor bezpečnostní politiky, 2010)

Aktivity pravicových extremistů mají způsobilost ohrozit současný demokratický politický systém – neboť stejně jako tomu bylo v době Výmarské republiky, i u dnešních pravicových extremistů je parlamentní forma demokracie považována za pouhý prostředek k dosažení kýženého nedemokratického (totalitního nebo autoritářského) režimu. Orgány veřejné moci jsou proto povinny v zákonných mezích uplatňovat státní moc za účelem obrany vůči těm, kteří útočí na základní demokratické hodnoty, a v nutných případech jsou oprávněny tyto subjekty na základě zákonných důvodů omezit na základních právech. Na omezení základních práv, garantovaných ústavním pořádkem České republiky, je ovšem nahlíženo jako na prostředek *ultima ratio*, tedy prostředek použitelný pouze v nutných a ospravedlnitelných případech.

„Ústavní soud se ztotožňuje s principy bránící se demokracie, jejichž právní aplikace je opodstatněná s přihlédnutím k historickým zkušenostem s nacistickou a komunistickou totalitou nejen v našem státě, nýbrž i v celoevropském kontextu. Jestliže jsou odpůrci demokracie a hodnot, na kterých demokracie stojí, připraveni na ni útočit, musí být i demokratický režim připraven bránit se těmto atakům, a to v nutných případech i omezením základních práv.“

(Nález Ústavního soudu České republiky ze 28. 11. 2011 sp. zn.: IV. ÚS 2011/10)

Podle ustálené praxe českých soudů obranné mechanismy demokratického právního státu slouží státním orgánům k ochraně základních hodnot, které ústavní pořádek České republiky chrání. Státní orgány mají povinnost aktivně vystupovat vůči subjektům dopouštějících se ataků na demokratický režim – tento koncept je známý pod pojmem *obranyschopná demokracie*. Koncept obranyschopné demokracie však není ryze českým fenoménem, vyskytuje se i v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. ESLP, jakož i Ústavní soud, ve své judikatuře zastává názor, že omezení základního práva je přípustné, pakliže jej umožňuje zákon, je v demokratické společnosti nezbytné a pakliže směřuje k legitimnímu cíli, jímž je v tomto kontextu především zachování bezpečnosti a územní celistvosti státu a ochrana práv a svobod jiných. Soudy proto často čelí nelehkému úkolu – musí posoudit, zda je či není dané omezení základních práv ve veřejném zájmu kvůli ochraně demokratického zřízení legitimní (Černý, 2009).

Koncept obranyschopné demokracie vznikl v reakci na rozklad demokratického politického systému meziválečného Německa a je v současné době nástrojem moderních států k limitaci politických práv za účelem potírání politického extremismu (Husseini et al., 2020, s. 510–570). K tomu, aby se v budoucnu předešlo možnému zneužití demokratického systému tak, jako k tomu došlo v Německu, předložil již v roce 1937 duchovní otec obranyschopné demokracie požadavek na možnost omezit některá základní práva – konkrétně se jednalo o právo na svobodu projevu a právo shromažďovací a sdružovací. Za tohoto duchovního otce je považován politolog a právník židovského původu Karl Loewenstein – ten byl kvůli svému původu donucen emigrovat ze své domoviny. Jeho myšlenky nejvýrazněji reflektovalo právo poválečného Německa, ale uplatnily se i na našem území, kde byl a je koncept obranyschopné demokracie odpovědí na více jak čtyřicet let trvající nedemokratickou formu vlády komunistické strany. Požadavky Karla Loewensteina na zakotvení možných omezení práva na svobodu projevu a práva shromažďovacího našly živnou půdu nejen u nás a v Německu, ale i u většiny evropských států (Výborný, 2012, s. 157).

10.2 Omezení svobody projevu jako nástroj bránící se demokracie

Hlavním nástrojem obranyschopné demokracie, s jehož pomocí se v současné době daří poměrně úspěšně extremismus potírat, je trestní právo. V trestním zákoníku lze proto najít skutkové podstaty, jež cílí na extremisty a extremistická společenství. Omezení svobody projevu přichází v úvahu jen tehdy, představují-li projevy jednotlivců natolik závažné ohrožení, že ohrožuje závažnou měrou demokratické zřízení. Právo na svobodu projevu je totiž označováno za *ústřední politické právo* a za jeden z nedůležitějších základů demokratické společnosti, neboť bez možnosti projevit svobodně své názory by ostatní politická práva ztratila smysl (Černý, 2009). Omezit právo na svobodu projevu v souladu s čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod je možné jen při splnění třech podmínek – musí být stanoveno zákonem, musí sledovat legitimní cíl a musí být v demokratické společnosti nezbytné. Za legitimní cíl jsou považovány práva a svobody druhých, ale také veřejné statky, které demokratický stát chrání a „*na jejichž úkor nelze svobodu projevu a právo na informace absolutizovat*“ (Husseini et al., 2020, s. 510–570).

Za takové závažné ohrožení lze považovat projevy naplňující skutkovou podstatu trestných činů, které odborná veřejnost označuje jako trestné činy z nenávisti. V širším pojetí je za trestný čin z nenávisti považován každý úmyslný trestný čin, u kterého nenávist tvoří obecnou přitěžující okolnost dle § 42 písm. b) trestního zákoníku, v užším pojetí je pak za trestný čin z nenávisti považován čin, u něhož je nenávist znakem skutkové podstaty. V užším pojetí se jedná především o trestné činy narušující soužití lidí upravené v hlavě X. trestního zákoníku, konkrétně o trestné činy upravené ustanovením § 355 a § 356 trestního zákoníku. Oproti tomu širší pojetí zahrnuje mnohem více trestných činů a mohli bychom do této kategorie zařadit i případy násilných trestných činů, trestných činů proti majetku, ale třeba i trestné činy úředních osob. Jedno však mají všechny tyto činy, ať už v širším nebo užším pojetí, společné – pachatel spáchal trestný čin z diskriminační nenávistné pohnutky založené na předsudečné nenávisti (Provazník, 2020). Omezení svobody projevu nelze zaměňovat s favorizováním výlučného politického světónázoru, a tedy za omezení veřejné debaty, jako spíše o snahu omezit ideologii či světónázor, který má tendenci se touto výlučnou ideologií stát (Husseini et al., 2020, s. 510–570). Neboť jak judikoval Ústavní soud v nálezu IV. ÚS 2011/10, „*Právo menšiny na vyjádření jejího politického postoje nesmí být zaměňováno za právo libovolnými prostředky hlásat zlo.*“

Právem na svobodu projevu argumentoval i předseda strany Národní demokracie Adam B. Bartoš poté, co byl soudy uznán vinným ze spáchání přečinu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob dle ustanovení § 355 odst. 1 písm. a) a odst. 2 písm. b) trestního zákoníku. Důvodem bylo setkání u symbolického hrobu Anežky Hrušové, u kterého představitelé Národní

demokracie umístili tabulku s nápisem poukazujícím na skutečnost, že „židovská otázka nebyla dosud uspokojivě vyřešena“. Následně byla zpráva o celé akci publikována v podobě článku na internetových stránkách Národní demokracie, v němž představitelé této extremistické strany uváděli, že se „tzv. hilsneriáda stala symbolem a výmluvným svědectvím o zdravém stavu tehdejšího národního společenství, jež se instinktivně postavilo proti židovské zvlí, nadvládě a hrozbě.“. Adam B. Bartoš v ústavní stížnosti namítal, že nižší soudy aplikovaly doktrínu bránící se demokracie, ale zcela ignorovaly jeho subjektivní právo na svobodu projevu. Ústavní soud ale posoudil chování představitelů Národní demokracie jako chování „spočívající v úmyslu podněcovat nenávisť a snižovat důstojnost skupiny osob“ a ztotožnil se s právním názorem nižších soudů (*Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11.12.2018, sp. zn.: IV. ÚS 1070/18*).

Adam B. Bartoš dále argumentoval rozhodnutím ESLP ve věci *Attila Vajnai v. Maďarsko* – toto rozhodnutí se týkalo nošení rudé hvězdy, která je v Maďarsku vnímána jakožto symbol totalitní (komunistické) ideologie. Rudá hvězda je tak v Maďarsku postavena naroveň symbolům nacistickým a její veřejné nošení je postihováno tamějším trestním právem. Pan Attila Vajnai se zúčastnil komunistické demonstrace a jeho oblek zdobila právě jedna z těchto rudých hvězd. Poté, co odmítl rudou hvězdu na výzvu policisty sundat, byl pan Attila Vajnai, odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody a propadnutí rudé hvězdy. Po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků se ovšem obrátil na ESLP, jež shledal trestněprávní zákaz nošení rudé pěticípé hvězdy za porušení práva na svobodu projevu (Herczeg, 2008). Ústavní soud nepovažoval odkaz Adama B. Bartoše na rozhodnutí *Attila Vajnai v. Maďarsko* za dostatečně přílehavý, neboť ESLP zdůraznil, že je nutné nejdříve posoudit kontext urážejícího projevu a až poté na základě tohoto kontextu zvážit, zda je takový projev natolik nebezpečný, že není možné, aby byl demokratickou společností tolerován (*Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11.12.2018, sp. zn.: IV. ÚS 1070/18*). Podle ESLP nošení rudé hvězdy není nikterak nebezpečné – v současné společnosti absentuje možné nebezpečí vzniku komunistické diktatury a omezení svobody projevu v takovém případě nemůže být považováno za ospravedlnitelnou, naléhavou sociální potřebu (*Rozsudek ESLP ze dne 8. 7. 2008 ve věci Attila Vajnai v. Maďarsko*). Mohli bychom shrnout, že komunismus není v současnosti považován v Evropě za reálnou hrozbu, na rozdíl od komunismu je však ESLP velice citlivý na antisemitismus a popírání holocaustu. Extremistické projevy nesoucí se v duchu nacionálního socialismu a antisemitismu nepožívají ochrany dle čl. 10 EÚLP a jde proto o situaci, kdy se Evropský soud pro lidská práva nezdráhá aplikovat čl. 17 EÚLP (Kmec et al., 2012). A i když nejsou v některých evropských zemích (jako např. v Rakousku) extremistické projevy zpochybňující základní hodnoty demokratického zřízení zpravidla trestné a je v nich možné tyto projevy hlásat, projevy související s nacistickou ideologií

jsou trestné vždy. Pravicový extremismus, především pak nacismus a jeho novodobá podoba, představuje pro demokratický systém závažné nebezpečí, neboť uskutečnění cílů extremistických společenství by vedlo k destrukci demokratického systému. Veřejné projevy, jež jsou pro totalitní ideologie hlavním nástrojem k mobilizaci mas, musí být proto v demokratické společnosti omezeny zákonem (Černý, 2009). Co se týče symbolů pravicového extremismu, tak s přístupem obdobným tomu ve věci *Vajnai v. Maďarsko* se v judikatuře ESLP nesetkáme – v komentáři k Evropské úmluvě o lidských právech tak autoři (Kmec et al., 2012) uvádí, že „z judikatury ESLP z posledních let k čl. 10 EÚLP i k čl. 11 EÚLP však vyplývá, že ESLP je vůči komunistické ideologii shovívavější než k pravicovému extremismu. Pokud jde o judikaturu k čl. 10 EÚLP, ukázkovým příkladem tohoto trendu je rozsudek ve věci *Vajnai proti Maďarsku*.“. Snaha potlačit projevy pravicových extremistů a následně tak vymýtit nacistickou ideologii jednou provždy je tak typická pro značnou část evropských států, Česká republika není v tomto ohledu výjimkou. Už v roce 1992 Ústavní soud ČSFR judikoval:

„Hnutí, která prokazatelně směřují k potlačení občanských práv nebo k hlásání vymezené záště, ať jsou jakkoli pojmenovaná a zdůvodňovaná jakýmkoli ideály či cíli, jsou hnutí, která demokratický stát, jeho bezpečnost a bezpečnost jeho občanů ohrožují; jejich zákonný zákaz je proto nezbytným opatřením k omezení svobody projevu a svobody sdružovací ve smyslu čl. 17 odst. 4 a čl. 20 odst. 3 LZPS.“

(Šámal et al. 2012; *Nález Ústavního soudu ČSFR ze dne 4. 9. 1992, sp. zn. Pl. ÚS 5/92*)

10.3 Pravicový extremismus a právo shromažďovací a sdružovací

Se svobodou projevu úzce souvisí i další politická práva, konkrétně svoboda shromažďovací a svoboda sdružovací. Obě zmíněná práva jsou zakotvena v Listině základních práv a svobod – svoboda shromažďovací v čl. 19 a svoboda sdružovací v čl. 20 LZPS.

Výkon práva shromažďovacího je dalším z prostředků k šíření pravicově extremistické ideologie – extremisté nezdávka pořádají různé mítinky, koncerty či setkání na veřejně přístupných místech. Právo shromažďovací je u nás postaveno na ohlašovací principu a nesmí být podmíněno předchozím souhlasem správního orgánu nebo orgánu veřejné moci, to ovšem neznamená, že by shromažďování nebylo blíže upraveno zákonem a každý by se mohl v rámci práva shromažďovacího chovat tak, jak sám uzná za vhodné. Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno nejen Listinou, ale nadto ještě speciálním předpisem, tj. zákonem č. 84/1990 Sb., o právu

shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o právu shromažďovacím blíže stanoví podmínky pro výkon shromažďovacího práva a umožňuje i omezení tohoto práva, především pak v podobě zákazu ohlášeného shromáždění (Černý a Lehká, 2017, s. 146–180). Důvody zákazu shromáždění konkrétně upravuje ustanovení § 10 shromažďovacího zákona, který umožňuje, aby bylo zakázáno oznámení shromáždění, *jestliže by účel shromáždění směřoval k výzvě:*

- a) *popírat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů;*
- b) *dopouštět se násilí nebo hrubé neslušnosti;*
- c) *jinak porušovat ústavu a zákony.*

Antisemitismus a návaznost na myšlenky nacionálního socialismu mohou být důvodem k zákazu shromáždění dle výše uvedených důvodů, upravených ustanovením § 10 shromažďovacího zákona. Pokud se shromáždění konalo navzdory zákazu, může eventuálně dojít i k rozpuštění shromáždění dle § 12 téhož zákona. Popírání osobních nebo politických práv bychom mohli považovat za charakteristický znak pravicového extremismu, první z výše uvedených důvodů proto bývá u neonacistických shromáždění nezřídka naplněn. Shromáždění pravicových extremistů také nezřídka vyústí v ozbrojené potyčky s policií, potažmo ve výtržnosti nebo jiné trestné jednání – právě na tyto případy cílí výše uvedená ustanovení shromažďovacího zákona. Nutno zdůraznit, že Listinou garantované právo pokojně se shromažďovat nepožívá v demokratickém státě ochrany, pokud je shromáždění využito k propagaci rasistických názorů. Jak plyne z výše uvedeného, shromažďovací zákon možnost omezení práva shromažďovacího předvídá, což je první podmínkou pro realizaci omezení. Druhou podmínkou je naplnění legitimního cíle omezení, jímž je ochrana práv a svobod příslušníků etnických, náboženských či sexuálních menšin, a také lidská důstojnost, jež je v přímém konfliktu s rasistickými projevy extremistů (*Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn.: 5 As 25/2009-83*). I zde má tedy demokratický stát prostředky k potírání veřejných projevů extremismu, jistou výjimkou můžou být shromáždění, jež jsou v souladu s § 4 shromažďovacího zákona vyňata z oznamovací povinnosti. Tím jsou například shromáždění konaná v obydlí občanů, nebo shromáždění s vymezeným počtem účastníků. Obě zmíněné výjimky jsou samozřejmě využívány i extremisty, i když v takovém případě je otázkou, zda by se demokratická společnost měla proti shromažďování extremistů za zavřenými dveřmi bránit (Herczeg, 2008, s. 130–131). Na jednu stranu je zde zájem na potlačování fašistické a nacistické ideologie na všech frontách, na stranu druhou by se cíleným vyhledáváním a potíráním zastánců určité ideologie začal demokratický stát

stále více přibližovat státům totalitním, ve kterých bývají zastánci protichůdného světonázoru pronásledování i navzdory tomu, že své názory nikterak nešíří. Osobně se domnívám, že zásah by v takovém případě nebyl v demokratické společnosti nezbytný a nenaplnil by kritérium proporcionality zásahu do základního práva.

Za učebnicový by se s jistotou dal označit příklad rozpuštění prvomájového shromáždění, konaného 1.5.2007 účastníky organizace Národní odpor v centru Brna. Účastníci prvomájového shromáždění byli na základě pokynů jim poskytnutých na internetových stránkách Národního odporu vybaveni vlajkami v barvách *schwarz-weiss-rot*. Organizace Národní odpor byla ovšem Ministerstvem vnitra ČR vedena jako neonacistická organizace – nošením transparentů, vlajek a jiných propagačních předmětů, a to vše s názvem této organizace, se účastníci shromáždění dopouštěli trestných činů souvisejících s podporou a propagací hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. Vzhledem k tomu, že shromáždění směřovalo k propagaci hnutí zastávajícího totalitní ideologii, bylo rozpuštěno ve smyslu § 12 odst. 5 shromažďovacího zákona. Svolavatel shromáždění se dovolával soudní ochrany a namítal, že nedošlo k naplnění důvodů ve smyslu ustanovení § 10 odst. 1 shromažďovacího zákona, neboť žádný z účastníků nečinil žádné „výzvy k popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení“. Svolavatel dále argumentoval, že účastníci se v první řadě nemohli hlásit k organizaci směřující k potlačení práv a svobod člověka, protože Národní odpor není organizací, „neboť prý nemá stanovy, hierarchii, orgány ani pevnou členskou základnu“ (Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn.: 5 As 25/2009-83). Soudy se s argumentací svolavatele neztotožnily a shledaly rozpuštění shromáždění za oprávněné a v souladu se zákonem. Národní odpor dle jejich právního názoru přímo navazoval na myšlenky hitlerovského Německa, ať už symbolikou (např. barvy *schwarz-weiss-rot*), či otevřeným antisemitismem. Ve spisovém materiálu byl též informační materiál popisující Národní odpor jako neregistrovanou neonacistickou organizaci bez pevné členské základny, tj. fungující na principu tzv. *leaderless resistance*. Z materiálu nadto vyplývalo, že „Národní odpor je součástí mezinárodního neonacistického hnutí, které je založeno na myšlence nadřazenosti bílé rasy a otevřeně se (prostřednictvím webových stránek *www.odpor.org*, organizováním veřejných vystoupení, pořádáním koncertů neonacistických kapel) hlásí k ideologii nacionálního socialismu.“. Požadavek přiměřenosti se soudu zdál být naplněn, jedinou alternativou k sankcionování trestných činů souvisejících s propagací totalitního hnutí by totiž byl zákrok vůči jednotlivým účastníkům, který však s ohledem na počet účastníků a značnou zaneprázdněnost policie v daný moment nepřicházel v potaz (*tamtéž*).

Právo svobodně se sdružovat, jež je zaručeno čl. 20 Listiny, lze stejně jako právo na svobodu projevu nebo právo shromažďovací omezit pouze na základě zákona – tím je v kontextu pravicového extremismu v první řadě trestní zákoník, v němž jsou obsaženy skutkové podstaty mířící přímo na problematiku extremismu. V druhé řadě jím je zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, v platném a účinném znění. Mezi další zákony omezující právo svobodně se sdružovat patří občanský zákoník, ve kterém je upravena registrace, pozastavení a rozpuštění politické strany, omezení bychom ale mohli najít i v dalších předpisech, například omezení týkající se osob ve výkonu trestu dle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. I v tomto případě je možné, aby bránila se demokracie omezila toto základní právo za účelem ochrany lidské důstojnosti a svobod jiných. Zneužití sdružovacího práva je přímo omezeno ustanovením § 145 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku, podle kterého je zakázáno založit „*právní osobu, jejímž účelem je zejména popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení*“. Dalším zakázaným účelem právnické osoby je rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti, na ten občanský zákoník pamatuje v ustanovení § 145 odst. 1 písm. b). Podmínky omezení práva svobodně se sdružovat jsou shodné s podmínkami pro omezení shromažďovacího práva uvedených výše, tj. musí být naplněn požadavek proporcionality a musí odpovídat naléhavé společenské potřebě – musí být nezbytný. Pakliže činnost extremistických subjektů bezprostředně ohrožuje demokratické zřízení, je požadavek nezbytnosti zásahu do sdružovacího práva naplněn. V takovém případě umožňuje zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích v § 13 odst. 5 politickou stranu nebo politické hnutí rozpustit. Pro úplnost doplním, že rozpuštění může (ale nemusí) dle § 14 téhož zákona předcházet pozastavení její činnosti (Husseini et al., 2020, s. 628–659).

Zásadním případem omezení práva svobodně se sdružovat, tedy alespoň co se pravicového extremismu týče, je bezesporu rozpuštění Dělnické strany. Profesionalizace Dělnické strany, k níž docházelo v prvním desetiletí milénia, ve spojení se soustavným vyvíjením aktivit směřujících mimo rámec demokratické společnosti, naplnila požadavek bezprostřední hrozby. Hlavním důkazem nebezpečnosti Dělnické strany pro společnost byly zejména militantní, agresivní akce namířené vůči romskému etniku a usilování o změnu ústavního pořádku. Dělnická strana nabádala k násilí a usilovala o odstranění demokratických základů státu a eventuálně o úplné zničení demokracie. Veřejné projevy představitelů Dělnické strany směřovaly k vyvolávání rasové a etnické nesnášenlivosti – především vůči romské menšině, ale také vůči vietnamské a židovské menšině, nebo obecně vůči lidem odlišného původu nebo jiné sexuální orientace. Podle Nejvyššího

správního soudu politický program Dělnické strany nápadně připomínal program předválečných německých nacionálních socialistů a její symbolika přímo navazovala na symboliku NSDAP. Představitelé Dělnické strany jakoukoliv souvislost s nacionálním socialismem samozřejmě popírali, a to i přestože soud prokázal jejich spolupráci s různými neonacistickými hnutími, které se podařilo pod praporem Dělnické strany sjednotit. Soud prokázal, že se účastníci akcí pořádaných Dělnickou stranou nebojí v rámci tzv. *boje se Systémem* prosazovat své názory násilnou cestou. V rozporu s § 5 odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, v platném a účinném znění, se Dělnická strana také snažila potlačovat společenské problémy za pomoci nasazení organizovaných a mnohdy ozbrojených stoupenců, připomínající tak nacistické útočné oddíly známé jako SA (zkr. z něm. *Sturmabteilung*) (*Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn.: Pst 1/2009-348*).

Rataj et al. (2020, s. 242–247) uvádí, že se Dělnická strana v roce 2007 přeorientovala na model německého nacionálního socialismu prosazovaného v minulosti NSDAP, „*jejíž ideologii bílého evropanství, politickou taktiku i velkoněmeckou historickou mytologii okopírovala*“. Německý nacionální socialismus se pro Dělnickou stranu stal vzorem, nacistická protičeská politika přitom byla jejími protagonisty zcela ignorována – „*český národ vnímala jako součást evropského pokrevního a civilizačního pouta v podobě bílé rasové pospolitosti*“ (tamtéž, s. 250). Dělnická strana usilovala o moc v rámci čtyř-pilířové konstrukce boje, tj. boje o hlavy, boje o parlament, boje o organizovanou vůli a boje o ulici. V rámci tzv. boje o organizovanou vůli usilovala o sjednocení krajně pravicové scény, bojem o ulici se pak snažila především prostřednictvím demonstrací dostat do kontaktu s občany. Do širšího povědomí se však dostala zejména díky pochodňovým pochodům po vzoru třetí říše a častými provokacemi s cílem vyvolat pouliční konflikty. Boj o hlavy spočíval v úsilí o získání schopných a vlivných osobností, především pak z řad neonacistů, s jejichž pomocí by se nakonec uskutečnil boj o parlament, jehož podstatou nebylo nic jiného než získání co možná nejvyššího počtu volebních hlasů (Rataj et al., 2020, s. 237–244). Dělnická strana zastávala silně etnocentrický, xenofobní přístup vůči cizincům, a to proto, aby se Česká republika nestala „*žumpou Evropy a zemí plnou imigrantů, přistěhovalců ze států bývalého Sovětského svazu, Balkánu, Asie, Dálného východu apod.*“. Požadovala postavit „*pohlavní deviace*“ (tj. homosexualitu) mimo zákon, jakož i zavést trest smrti pro zvlášť závažné trestné činy. Dále požadovala zamezení rozšiřování pornografie, zákaz prostituce, zavedení tvrdých trestů pro drogové dealery, ale třeba i obnovení zemských hranic Moravy a Slezska. V úvodních bodech programu Dělnické strany samozřejmě nechyběl ani požadavek na vystoupení ČR z EU a OSN. Dělnická strana krom výše uvedeného ve svém programu požadovala, aby se změnila Ústava ČR a bylo do ní „*zavedeno určování národnosti obyvatel republiky a jejího*

potvrzení do rodných a křestních listů, rovněž i občanského průkazu“. Mezi další požadavky patřilo dále zavedení školství vychovávajícího k vlastenectví, zrušení senátu anebo třeba zavedení imperativního mandátu pro poslance. Dělnická strana prosazovala přímou volbu prezidenta, starostů měst a obcí a zavedení ústavního zákona o referendu, který by umožnil konání referenda jak na místní, tak na celostátní úrovni (Dělnická strana, 2008).

Nejvyšší správní soud shledal Dělnickou stranu za subjekt představující bezprostřední ohrožení demokracie, v rámci které pouze získá politickou moc a následně *„obrátil kormidlo státoprávního uspořádání směrem z demokratických vod“.* Zásah do sdružovacího práva shledal soud za proporcionalní, neboť trestání jednotlivých fyzických osob se nejevilo jako dostatečně efektivní prostředek k potlačování trestné činnosti účastníků na akcích Dělnické strany, a také proto, protože Dělnická strana byla po odkrytí jejího skutečného ideologického charakteru označena za stranu vyznávající totalitní ideologii nezpůsobitou s idejemi demokracie (*Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn.: Pst I/2009-348*). Soud, snažící se dokázat návaznost ideového směřování Dělnické strany na německý nacionální socialismus, dovodil následující:

„Program Dělnické strany, její skutečný program získávající obrysy teprve ve světle projevů a článků jejích představitelů, její ideové směřování, její opora v myšlenkách, hodnotách i symbolice německého nacionálního socialismu, její nezanedbatelná personální provázanost s krajně pravicovými a neonacistickými uskupeními, a koneckonců i její více či méně zastíraná a zastřená účast na veřejných shromážděních krajně pravicových extremistů a podpora akcím pogromistického charakteru, při nichž došlo k ozbrojeným násilným střetům s Policií ČR a jinými pořádkovými silami, nenechávají pochyb o tom, že DS zakládá svoji existenci na vzbuzování nenávisti k různým etnickým a sociálním skupinám, líčeným jako nepřátelé a na vytváření obrazu světa jako bojiště.“

(Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn.: Pst I/2009-348)

Nejvyšší správní soud si ve výše uvedené věci byl vědom toho, že sympatizanti Dělnické strany s rozpuštěním strany o své názory nepřijdou, přijdou však o důležitý prostředek k veřejnému hlásání světonázoru nekompatibilního s idejemi demokracie. Soud si byl tedy vědom toho, že pravděpodobně dojde k *reinkarnaci* politické strany zastávající stejné extremistické ideje. Možná proto soud dospěl k závěru, že je potřebné pojmenovat a vymezit hodnoty zastávané Dělnickou stranou, soud pak přímo označil ideologii nacionálního socialismu za zlo nekompatibilní se systémem právních hodnot České republiky. Rozhodnutí o rozpuštění Dělnické strany má pak

přinejmenším důležité účinky *pro futuro*, tj. pro případ, kdy se objeví reinkarnovaná strana (*tamtéž*).

Úvaha soudu se ukázala být správná, rozpuštěním Dělnické strany se její členská základna přesunula pod korouhev Dělnické strany sociální spravedlnosti, jejíž program, včetně ideového směřování, je více než podobný programu Dělnické strany. DSSS, poučená z osudu Dělnické strany, přestala užívat symboliku své předchůdkyně, jakož i pozměněné propagandistické plakáty třetí říše – jako například plakát *s Židem jakožto strůjcem nenáviděné (l)židokracie*. Dělnická strana sociální spravedlnosti opustila symboliku třetí říše, veřejně odmítla totalitní ideologie a přihlásila se k českému a moravskému tradicionalismu a patriationalismu. Umírněnější způsob propagace DSSS se promítl i v odmítnutí spolupráce s neonacistickým politickým undergroundem, ve svých ideových základech ale DSSS i nadále představuje kontinuitu myšlenek NSDAP. Nezměnila se ani nulová tolerance vůči základním myšlenkám demokracie a liberalismu – český polistopadový režim je stále označován za zločinný a na jeho troskách by měla být vybudována *skutečná demokracie*. Demokracie, ve které by nejprve došlo ke zjednodušení státního aparátu, následně k čistce nespolupracujících úředníků a k omezení migrace, ale nakonec i k revizi snad všech mezinárodních smluv. Byly by odstraněny všechny vazby na západní Evropu, což se týká zejména spolupráce ČR s Evropskou unií a OSN. Na veřejných vystoupeních bývají ovšem řečníci DSSS opatrnější (Rataj et al., 2020, s. 260–263).

Umírněný přístup zakrývající historickou návaznost na německý nacionalismus není, jak se zdá, vlastní všem krajně pravicovým společenstvím navazujícím na Dělnickou stranu. Mládežnická organizace Dělnická mládež ve skrývání návaznosti na nacismus tak úspěšná není, ba dokonce se o to ani nesnaží. Ještě minulý rok, konkrétně 12. června 2020, lákala Dělnická mládež na svých facebookových stránkách do svých řad za pomoci kopie plakátu třetí říše, doplněné sloganem: „*U nás je svět ještě v pořádku. Přijď mezi nás!*“ (Jandourek, 2020). Z plakátu pouze zmizely hákové kříže, ty nahradilo logo Dělnické mládeže. Nordický mladík, který na originálním německém plakátu bojuje za Vůdce a lid, převlékl hnědou košili s kravatou za černé tričko a z vlajky, na níž hrdě vlál hákový kříž, zbyla pouze hůl. Rataj et al. (2020, s. 247) uvádí, že „*Dělnická mládež podlehla kultu germánské mytologie a historického nacismu*“, což potvrdila již na ustavujícím sjezdu v roce 2009, kde přijala program, jímž se přihlásila k národnímu socialismu. Vystává tak otázka, zda opravdu autoři uvedeného sloganu považují svět, kde jsou na piedestal postaveny ideály nacionálního socialismu, za svět, který je ještě v pořádku. Nebo lépe řečeno, zda jsou autoři sloganu seznámeni s činy těch, k jejichž odkazu se hlásí, či zda se jedná o pouhý projev ignorantství. Domnívám se, že první polovina této diplomové práce je dostatečným důkazem toho, že nacistický svět je ledasčím, ale v pořádku určitě není.

11 Závěr

Oproti bouřlivým 90. létům a prvnímu desetiletí nového milénia se pravicově extremistická scéna značně změnila, především už není tak jednoduché zjevnou návaznost na nacionální socialismus zpozorovat. Moderní ultrapravice upustila od pangermanistického konceptu, a dokonce i od konceptu, kdy je český národ považován za národ vazalský obdobně tak, jako tomu bylo za protektorátu. Antisemitismus nemá v Česku v současnosti živnou půdu, neboť verbální útoky směřované vůči židovskému etniku vyvolávají v současné společnosti zpravidla jen negativní ohlasy a pro současné extremisty přináší nechtěnou pozornost orgánů veřejné moci. Současná ultrapravice je proto opatrná a snaží se vyvarovat projevům otevřeného antisemitismu, jistou výjimkou je předseda Národní demokracie, Adam B. Bartoš, který byl v minulosti za své antisemitistické projevy nejednou trestán. A i přestože se antisemitismus objevuje v současné době často i u levicových subjektů, nesouhlasících s militantní politikou státu Izrael, antisemitismus (jakož i rasismus) u krajní pravice přetrvává, a i nadále se projevuje v podobě dávné „pravdy“ o sionistickém spiknutí. Anticikanismus, který si v Česku asi většina z nás vybaví jako charakteristický rys pravicových extremistů, již také nepředstavuje hlavní mobilizační téma pro získání politických bodů. Hlavním mobilizačním tématem se postupně stal odpor vůči migrantům, kteří představují skutečné ohrožení bílých evropských národů. Na současné společenské problémy jsou pak roubovány staré „pravdy“, tedy zejména již zmíněná „pravda“ o židovském spiknutí. Židé údajně stojí za nadnárodními korporacemi a za mezinárodními orgány, výsledek je ale stále stejný – kontrolují celosvětové dění. A stejně jako před 80 lety, i dnes se tyto Židé snaží o rozvrácení bílé Evropy, a to díky mocné zbrani jménem multikulturalismus. Jednoho dne pak Evropu zaplaví hordy islamistů a způsobí tím zánik kultury a demontáž civilizovaného západu, tedy alespoň dle názoru pravicových extremistů.

Ani protiislámská a protiimigrační politika ale nepřinesla kýžené ovoce, neboť s podobnými tématy je již několik let úspěšnější např. hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD). Rataj et al. (2020, s. 273) uvádí, že dřívější hlavní mobilizační téma, tedy řešení cikánské otázky, bylo vlastní pouze krajní pravici a ta se nemusela o své případné voliče s nikým dělit. Zjednodušeně řečeno, otázky tradičně spadající do programu pravicových extremistů dokázala lépe využít současná populistická hnutí. Krajně pravicové strany a hnutí rovněž přišly o možnost se prohlašovat za jediné subjekty bojující se současným nefungujícím a zkorumpovaným demokratickým systémem. V očích průměrného českého voliče je totiž některé ze současných populistických hnutí přijatelnější než tradiční protidemokratické a rasistické extremistické strany s vazbami na neonacisty. Není proto divu, že se mnohé evropské krajně pravicové strany ve snaze

o účast v politickém boji proměnily v radikální populistické strany, jež jsou v demokratických státech tolerovány (tamtéž).

Návaznost na hitlerovský nacionální socialismus současná ultrapravice popírá a veřejně se distancuje od jakékoliv souvislosti s totalitním hnutím. Tváří se přitom, že navazují na tradiční český a moravský nacionalismus, ovšem po rozklíčování veřejných projevů vyplývají napovrch myšlenky typické pro hitlerovský nacionální socialismus. O glorifikaci třetí říše, včetně jejích čelních představitelů, se v minulosti pokoušelo hned několik krajně pravicových stran a hnutí. V České republice se ale již jedná spíše o vzácné případy, česká společnost totiž vůči neonacismu zastává silně negativní postoj a již od konce prvního desetiletí nového milénia se setkáváme se značným odporem veřejnosti vůči neonacismu. Ve srovnání s některými jinými evropskými státy byla v minulosti česká společnost vůči aktivitám neonacismu poměrně pasivní, to se ovšem změnilo (Bastl et al., 2011, s. 180). Je nutné si uvědomit, že extremistické strany a spolky neexistují jen v České republice, například Ľudová strana Naše Slovensko svými aktivitami a cíli přímo navazuje na ideje nacionálního socialismu a fašismu. Ľudová strana Naše Slovensko, ale dále například i Národně demokratická strana Německa, se nikterak netají touhou nahradit demokratické zřízení zřízením totalitním. Za neumírněné ultrapravicové společenství lze u nás označit Dělnickou mládež, jehož představitelé umírněný postoj současné ultrapravice kritizují. Dělnická mládež i nadále navazuje na germanofilní ideu bílého evropanství a svými aktivitami se nejspíše snaží navázat na již neexistující Dělnickou stranu (Rataj et al., 2020, s. 265–287).

Idea bílého evropanství se také, byť jen minimálně, změnila. Od rasismu založeného na biologické nerovnosti různých ras tak, jak jej chápal hitlerovský nacismus, současná krajní pravice opustila a nahradila jej rasismem kulturním. Základní kámen však zůstává zachován, bílý člověk jakožto nositel kultury bude v budoucnosti bojovat o přežití vůči většinové společnosti necivilizovaných barbarů z Afriky a z východu. Současná ultrapravice ale nevytváří hierarchii mezi rasovými subtypy bílého člověka a už vůbec neoznačuje evropské národy za národy, jejichž většinová populace náleží k podřadné rase. Současné pojetí bílé Evropy pracuje s rovnocennými bílými evropskými národy – ty se musí společně semknout ve společném boji proti společnému nepříteli. Dochází tak k internacionalizaci ultrapravice a ke zdůrazňování celoárijského boje za bílou Evropu (Bastl et al., 2011, s. 186–187).

Víra v nefungující demokratický systém, ovládaný cizími mocnostmi a tajnými spolky, se od předválečného pojetí taktéž příliš neliší. Rovněž i antidemokratismus, antiliberalismus, exkluzivní nacionalismus a obecný odpor vůči levicovým politickým směrům je u současné extrémní pravice zřejmý. Vliv nepočtené ultrapravice na veřejné dění je ale v současné době marginální a pokusy

o její oživení ze strany Dělnické mládeže se setkaly spíše s posměchem (MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, Odbor bezpečnostní politiky, 2020).

I přes malý počet následovníků je krajní pravice vnímána jako podstatná společenská hrozba, se kterou musí demokratický právní stát bojovat. Domnívám se, že současná umírněná podoba ultrapravicových subjektů je způsobena právě důkladným a úspěšným potíráním extremismu orgány veřejné moci ve spojení s neschopností roztříštěnou ultrapravicovou scénou sjednotit. Cílem mé diplomové práce bylo porovnat situaci, kdy pravicový extremismus dosáhl svého cíle a po dosažení neomezené moci zneužil práva k naprostému vyloučení části obyvatelstva z občanského a politického života se situací, kdy se demokratický právní stát nenávisným ideologiím zla brání. Jsem přesvědčen, že tato diplomová práce věrně vykresluje obraz toho, jak daleko mohou extremisté zajít v případě, kdy jim ze strany demokratického státu nejsou kladeny žádné překážky. Je nutné si připomínat, že navzdory tomu, co ultrapravicoví extremisté prohlašují, ultimátním cílem jejich ideologie bylo a stále je svržení demokratického státu a nastolení totalitního státního zřízení.

Myslím si proto, že při ohlédnutí se na zlo, které ultrapravicová ideologie způsobila, je nutné, aby se demokratický stát pronikání pravicově extremistických společenství do politiky aktivně bránil. Stejný závěr již několikrát přijaly české soudy, včetně Ústavního soudu, který v rozhodnutí judikoval, že *„je povinností demokratického státu bránit sebe sama před útoky těch, kteří popírají a zpochybňují základní demokratické hodnoty“* (Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 11. 2011 sp. zn.: IV. ÚS 2011/10). Represivní politika boje s extremismem je v České republice dle mého názoru více než úspěšná, domnívám se však, že úspěšné potlačování extremismu je pouze jednou stranou mince. Druhou stranou mince, která je podle mě neméně důležitá, je šíření osvěty týkající se nejen existence lidských práv, ale i historických faktů a souvislostí, což je důležité zejména u mladé generace, jež je extremistickými myšlenkami ohrožena nejvíce. To vše kvůli tomu, aby se zamezilo opakování historie.

12 Seznam použitých zdrojů

12.1 Seznam použité literatury

ANON, 2014. *Norimberské zákony*. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press. ISBN 978-80-87525-29-6.

ARAVA-NOVOTNÁ, Lena, 2010. *Nová doba, stará zloba: soudobý antisemitismus v historickém kontextu*. V Plzni: Západočeská univerzita. ISBN 978-80-7043-937-1.

ARENDR, Hannah, 2013. *Původ totalitarismu I-III*. Praha: OIKOYMENH. ISBN 978-80-7298-483-1.

ARENDR, Hannah, 1995. *Eichmann v Jeruzalémě: zpráva o banalitě zla*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-0549-4.

BARTOŠ, Adam B, 2014. *Zpověď: jsem antisemita?* Praha: A. Benjamin Bartoš. ISBN 978-80-905861-0-9.

BASTL, Martin, MAREŠ, Miroslav, SMOLÍK, Josef a VEJVODOVÁ, Petra, 2011. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3797-3.

ČELOVSKÝ, Boris, 1995. *So oder so: řešení české otázky podle německých dokumentů 1933–1945*. 1. vyd. Ostrava: Sfinga. ISBN 978-80-7188-014-1.

ČERNÝ, Petr a LEHKÁ, Markéta, 2017. *Zákon o právu shromažďovacím: komentář*. ISBN 978-80-7400-631-9.

DAEHLER, Jupp, 2018. *Der Untermensch / The Underman in German and English*. Ostara Publications. ISBN 978-1-64467-406-2.

GOBINEAU, Arthur de, 1942. *O nerovnosti lidských plemen – díl první*. Praha: Orbis.

FREDRICKSON, George M, 2002. *Racism: a short history*. Princeton, N.J: Princeton University Press. ISBN 978-0-691-00899-8.

FREI, Norbert, 2015. *Stát pod taktovkou vůdce nacistické panství v letech 1933-1945*. ISBN 978-80-242-4644-4.

GELLNER, Ernest A, 2003. *Nacionalismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-023-2.

GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 978-80-7203-124-5.

GRUNER, Wolf, 2019. *Pronásledování Židů v Protektorátu Čechy a Morava: místní iniciativy, centrální rozhodnutí, reakce Židů 1939-1945*. Praha: Academia. Edice 1938-1953, svazek 22., 1. vyd. ISBN 978-80-200-3005-4.

GÜNTHER, Hans F. K, 1927. *The racial elements of European history*. Methuen & Co. Ltd.

HEGEL, Georg W. F, 1992. *Základy filosofie práva*. ISBN 978-80-200-0296-9.

HERDER, Johann G, 2006. *Uměním k lidskosti: úvahy o jazyce a literatuře*. Praha: OIKOYMENH. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 978-80-7298-147-2.

HERZL, Theodor, 2009. *Židovský stát: pokus o moderní řešení židovské otázky*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1712-3.

HITLER, Adolf, 2016. *Mein Kampf*. NAŠE VOJSKO, s.r.o. ISBN 978-80-206-1595-4.

HOLLÄNDER, Pavel, 2006. *Filosofie práva*. Aleš Čeněk. ISBN 978-80-86898-96-4.

HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kolektiv., 2020. *Listina základních práv a svobod: komentář*. ISBN 978-80-7400-812-2.

CHARVÁT, Jan, 2007. *Současný politický extremismus a radikalismus*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-098-6.

CHMELÍK, Jan, 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-265-7.

KMEC, Jiří, 2012. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-365-3.

KOSEK, Jan, 2011. *Právo (n)a předsudek: historické, filozofické, sociálně psychologické, kulturní a právní souvislosti stereotypů a předsudků*. 1. vyd. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-7363-312-7.

KOSEK, Jan, 2017. *Soud nikdy nespí: stísněná tvořivost Mitteleuropy Franze Kafky*. ISBN 978-80-7363-890-0.

KRÁL, Václav, 1961. *Chtěli nás vyhubit., dokument 7, s.73-74*. NAŠE VOJSKO.

KUPKA, Petr, LARYŠ, Martin a SMOLÍK, Josef, 2009. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. Ediční řada Monografie., ISBN 978-80-210-4845-4.

LAQUEUR, Walter, 2007. *Měníci se tvář antisemitismu: od starověku do dnešních dnů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny., ISBN 978-80-7106-927-0.

MAREŠ, Miroslav, 2003. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR.*, 1.vyd. Brno: Barrister & Principal: Centrum strategických studií., ISBN 978-80-86598-45-1.

PETRŮV, Helena, 2011., *Zákonné bezpráví: Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. 1.vyd. Praha: Auditorium. Edice 20. století. ISBN 978-80-87284-19-3.

RÁDL, Emanuel, 2020. *Dějiny filosofie II*. 1. elektronické vyd., Praha: Městská knihovna v Praze. Velká řada. ISBN 978-80-274-0690-6.

RÁDL, Emanuel, HERMANN, Tomáš, MARKOŠ, Anton a NEUBAUER, Zdeněk, 2006., *Dějiny biologických teorií novověku*. 1.vyd. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1363-7.

RATAJ, Jan, DLOUHÝ, Miloš a HÁKA, Antonín, 2020. *Proti systému!* Praha: Auditorium. ISBN 978-080-87284-84-1.

RENAN, Ernest, 2004. *Co je to národ?* In: Pohledy na národ a nacionalismus. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-86429-20-5.

ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEK, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena a VANDCUHOVÁ, Marie, 2012. *Trestní zákoník*. 2.vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-428-5.

TAZBIR, Janusz, 1996. *Protokoly sionských mudrců: pravda nebo podvrh?* Olomouc: Votobia. ISBN 978-80-7198-034-6.

12.2 Seznam použitých internetových zdrojů

AUBRECHT, Martin, 2019. *DM uklízela pramen Svěťice*. [online]. 26 duben 2019 [vid. 21. duben 2021]. Dostupné z: <http://www.delnickamladez.cz/dm-uklizela-pramen-svetice>

BIS, 2019. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2018*. [online]. 20 listopad 2019. [vid. 31. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2018-vz-cz.pdf>

BIS, 2019. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2019*. [online]. 10 listopad 2020. [vid. 31. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2019-vz-cz.pdf>

BLAŽEK, Tomáš, 2019. *Vražda Anežky Hružové před 120 lety rozpoutala protizidovskou kampaň*. iDNES.cz [online]. 29 březen 2019. [vid. 24. únor 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jihlava/zpravy/vrazda-anezka-hruzova-vyroci-hilsneriada-zid-polnavysocina-historie.A190329_467046_jihlava-zpravy_mv

ČESKÁ TELEVIZE, 2015. *Podmínky i zproštění obžaloby. V Brně skončil proces s příznivci krajní pravice.* [online]. 19 březen 2015. [vid. 23. duben 2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1513190-podminky-i-zprosteni-obzaloby-v-brne-skoncil-proces-s-priznivci-krajni-pravice>

DĚLNICKÁ STRANA, *Programové požadavky Dělnické strany,* 2008. [online]. [vid. 21 duben 2021]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20081222204150/http://www.delnickastrana.cz/>

FARBER, Steven A., 2008. *U.S. Scientists' Role in the Eugenics Movement (1907–1939): A Contemporary Biologist's Perspective.* Zebrafish. prosinec 2008. 5(4). Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2757926/>

GENERACE IDENTITY, 2014. *Za co bojujeme.* Generace Identity [online]. 14 květen 2014. [vid. 22. březen 2021]. Dostupné z: <https://generace-identity.cz/za-co-bojujeme/>

GENERACE IDENTITY, 2018. *Identitární hnutí a ochrana životního prostředí.* Generace Identity [online]. 21 září 2018. [vid. 22. duben 2021]. Dostupné z: <https://generace-identity.cz/identitarni-hnuti-a-ochrana-zivotniho-prostredi/>

GERMAN HISTORY IN DOCUMENTS AND IMAGES (GHDI), 2009. *Law for the Prevention of Offspring with Hereditary Diseases (July 14, 1933).* [online]. 22 březen 2009. [vid. 21. červen 2021]. Dostupné z: <https://ghdi.ghi-dc.org/pdf/eng/English30.pdf>

GOODCHILD, Peter, 2019. *Globalismus znamená likvidaci západní civilizace.* Dělský potápěč [online]. 7 březen 2019. [vid. 21. duben 2021]. Dostupné z: <https://deliandiver.org/2019/03/globalismus-znamená-likvidaci-zapadni-civilizace.html>

GRAHAM, 2018. *Johann Gottfried Herder o hudbě a nacionalismu.* Dělský potápěč [online]. 18 prosinec 2018. [vid. 25. únor 2021]. Dostupné z: <https://deliandiver.org/2018/12/johann-gottfried-herder-hudba-nacionalismus.html>

HOLOCAUST.CZ, 2011. *Označování židovských obchodů.* [online]. 25 září 2011.

[vid. 15. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/zide-v-ceskych-zemich-a-konecne-reseni-zidovske-otazky/ghetto-bez-zdi/protizidovske-zakony-a-narizeni/protizidovska-narizeni-tykajici-se-oznacovani/oznacovani-zidovskych-obchodu/>

HOLOCAUST.CZ, 2011. *Vylučování Židů z veřejného života a zaměstnání*. [online]. 2 září 2011. [vid. 15. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/zide-v-ceskych-zemich-a-konecne-reseni-zidovske-otazky/ghetto-bez-zdi/protizidovske-zakony-a-narizeni/protizidovska-narizeni-tykajici-se-postaveni-zidu-ve-verejnem-zivote-a-zamestnani/>

HOLOCAUST.CZ, 2016. *Policejní nařízení o označování Židů ze dne 1. září 1941*. [online]. 08 2016. [vid. 18. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/zide-v-ceskych-zemich-a-konecne-reseni-zidovske-otazky/ghetto-bez-zdi/protizidovske-zakony-a-narizeni/policejni-narizeni-o-oznacovani-zidu-ze-dne-1-zari-1941/>

HOLOCAUST.CZ, 2019. *Norimberské zákony (1935)*. [online]. 19 srpen 2019. [vid. 3. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/holocaust/historicky-kontext/nacisticka-ideologie/norimberske-zakony-1935/>

HOLOCAUST.CZ, 2020. *Protižidovská politika po zřízení Protektorátu Čechy a Morava*. [online]. 2 březen 2020. [vid. 14. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/soa/zide-v-ceskych-zemich-a-konecne-reseni-zidovske-otazky/protizidovska-politika-po-zrizeni-protektoratu-cechy-a-morava/>

IDNES.CZ a ČTK, 2020. *Kotleba dostal 4 roky a 4 měsíce, soud v částce 1488 viděl nacistickou symboliku*. iDNES.cz [online]. 12 říjen 2020. [vid. 24. březen 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/slovensko-soud-kotleba-kotlebovci-lidova-strana-nase-slovensko.A201012_194903_zahranicni_klf

JANDOUREK, Jan, 2020. *Dělnická mládež je tak vlastenecká, že k náboru použila plakát s náckem*. www.forum24.cz [online]. 22 červen 2020. [vid. 17. duben 2021]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/delnicka-mladez-je-tak-vlastenecka-ze-k-naboru-pouzila-plakat-s-mladym-nacistou/>

JEWISH VIRTUAL LIBRARY, 2008. *Paul IV*. [online]. 2008. [vid. 22. únor 2021]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/paul-iv-x00b0>

KAELBER, Lutz, 2012. *Eugenics: Compulsory Sterilization in 50 American States*. [online]. 2012. [vid. 21. únor 2021]. Dostupné z: <https://www.uvm.edu/~lkaelber/eugenics/>

KONEČNÝ, Miroslav, 2015. *Konečný (DSSS): Národ jako rodina*. [online]. 5 únor 2015. [vid. 23. březen 2021]. Dostupné z: http://www.dsss.cz/konecny-_dsss__-narod-jako-rodina

KUBIŠTOVÁ, Dominika, 2020. *Jedovatá houba a Hitlerovy spisy. Policie zasahuje proti nakladatelství, které vydává neonacistické knihy*. iROZHLAS [online]. 9 červen 2020. [vid. 2. duben 2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ncoz-jedovata-houba-hitlerovy-spisy-nakladatelstvi-guidemedia-neonacisticka_2006091621_dok

KULKA, Tomáš, 2011. *Theodor Herzl pragmatický vizionář*. [online]. 7 srpen 2011. [vid. 2. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/zdroje/clanky-z-ros-chodese/ros-chodes-2004/srpen-8/theodor-herzl-pragmaticky-vizionar/>

LANDESARCHIV BADEN-WÜRTTEMBERG. *Zwangssterilisation Erbkranker: Das Reichsgesetzblatt: „Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses“ vom 14. Juli 1933*. [online]. [vid. 21. červen 2021]. Dostupné z: https://www.landesarchiv-bw.de/stal/grafeneck/grafeneck02_1.htm

LUDVÍKOVÁ, Miroslava, 2014. | *Protokoly sionských mudrců*. [online]. 16 leden 2014. Moderní-Dějiny.cz [vid. 22. únor 2021]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/protokoly-sionskych-mudrcu/>

MEŠŤAN, Pavol, 2017. *Antisemitismus – Sociologická encyklopedie*. [online]. 11 prosinec 2017. [vid. 22. únor 2021]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Antisemitismus>

MF DNES, 2008. *Neonacisté hajlovali nad hrobem zavražděné Anežky Hružové*. iDNES.cz [online]. 11 leden 2008. [vid. 24. únor 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/neonaciste-hajlovali-nad-hrobem-zavrazdene-anezky-hruzove.A080111_083922_domaci_mr

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, Odbor bezpečnostní politiky, 2010. *Co je extremismus – Ministerstvo vnitra České republiky*. [online]. 25 listopad 2010. [vid. 17. únor 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, Odbor bezpečnostní politiky, 2020. *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2019*. [online]. 2020. [vid. 23. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

MYERS, Denys, 2017. *Documents on German Foreign Policy, 1918-1945. Series D (1937-1945)* [online]. 28 březen 2017. [vid. 23. duben 2021] American Journal of International Law. Dostupné z: www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/abs/documents-on-german-foreign-policy-19181945-series-d-19371945-vol-xiii-the-war-years-june-23december-11-1941-dept-of-state-pub-no-7682-washington-d-c-u-s-government-printing-office-london-h-m-stationery-office-1964-pp-lxxx-1035-400/DFCD8FB46405D2223CEC7FE536B21919

NÁRODNÍ SJEDNOCENÍ, 2018. *Pouť k Anežce Hrušové*. www.narodnisjednoceni.cz [online]. 7 duben 2018. [vid. 24. únor 2021]. Dostupné z: <http://www.narodnisjednoceni.cz/20180407.htm>

NEDVĚD, Tomáš, 2011. *Svobodní zednáři, židozednáři*. [online]. 26 září 2011. [vid. 21. duben 2021]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/antisemitismus-po-druhe-svetove-valce/teze-moderniho-antisemitismu-v-soucasnosti/svobodni-zednari-zidozednari/>

PILOUS, František, 2013. *Německá rasová nauka (5.)*. NÁŠ SMĚR [online]. 24 únor 2013. [vid. 12. březen 2021]. Dostupné z: <http://nassmer.blogspot.com/2013/02/nemecka-rasova-nauka-5.html>

ŠÍMÍČEK, Petr, 2009. *Program NSDAP (24.2.1920)*. [online]. 23 srpen 2009. Moderní-Dějiny.cz [vid. 3. březen 2021]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/program-nsdap-24-2-1920/>

ŠIMÍČEK, Petr, 2013. *Nacistická antisemitská čítanka Der Giftpilz*. [online]. 1 květen 2013. Moderní-Dějiny.cz [vid. 2. duben 2021]. Dostupné z: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/nacisticka-antisemitska-citanka-der-giftpilz/>

TAUCHEN, Jaromír a ŠKODOVÁ, Lenka, 2008. *Nucené sterilizace ve Třetí říši - zločin na základě zákona (Compulsory vasectomy in the nazi third empire - felony based on law)*. In: Europeanization of the national law, the Lisbon treaty and some other legal issues. Conference proceedings from the COFOLA 2008 conference.. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4629-0. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/history/tauchen_jaromir_skodova_lenka.pdf

TEJKAL, Jiří, 2011. *Obviňování Židů z ovlivňování politiky*. [online]. 26 září 2011. [vid. 21. duben 2021]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/antisemitismus-2/antisemitismus-po-druhe-svetove-valce/obvinovani-zidu-z-ovlivnovani-a-manipulace/obvinovani-zidu-z-ovlivnovani-politiky/>

TŘEČEK, Čeněk, 2014. *Pravicoví radikálové jsou méně aktivní než dřív, začali cílit na muslimy*. iDNES.cz [online]. 11 listopad 2014. [vid. 18. únor 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/zrpava-o-extremismu-ministerstva-vnitra.A141111_155519_krimi_cen

VIRGINIA HOLOCAUST MUSEUM, 2016. *Law for the Prevention of Offspring with Hereditary Diseases*. [online]. 1 červenec 2016. [vid. 10. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.vaholocaust.org/law-for-the-prevention-of-offspring-with-hereditary-diseases/>

VÝBORNÝ, Štěpán, 2012. Koncept bránící se demokracie v judikatuře Ústavního soudu ČR. [online]. 2012 č. 2., s. 157-163. [vid. 10. duben 2021] *Časopis pro právní vědu a praxi*. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5901/5008>

YAD VASHEM, 2016. *Law for the Restoration of the Professional Civil Service, April 7, 1933*. [online]. 2016. [vid. 7. březen 2021]. Dostupné z: <https://www.yadvashem.org/docs/restoration-of-professional-civil-service.html>

ZOUFALÁ, Marcela, 2013. *Současný antisemitismus v České republice a ve světě: vybrané příčiny, trendy, souvislosti*. [online]. 2013. s. 121–130. [vid. 23. březen 2021] Dostupné z: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-682e088a-f1a3-4f98-8687-22b339d319cd>

12.3 Seznam použitých právních předpisů

Druhé prováděcí nařízení k zákonu ke změně příjmení a rodných jmen ze dne 17. srpna 1938 (RGBl. 1938 I S. 1044), NZN 1940, s. 165

Nařízení RP08/39 o právních předpisech Říše pro území Protektorátu Čechy a Morava ze dne 3. dubna 1939

Nařízení říšského protektora č. RP14/39 ze dne 21. června 1939

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

Vládní nařízení č. 123/1939 Sb. o vyloučení některých osob z výkonu veřejných funkcí v soudnictví ze dne 21. dubna 1939

Vládní nařízení č. 136/1939 Sb. o právním postavení židů ve veřejném životě ze dne 4.7.1939

Výnos č. 75/1939 Sb. o zřízení Protektorátu Čechy a Morava ze dne 16. března 1939

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, v platném a účinném znění

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, v platném a účinném znění

Zákon na obnovení úřednictva z povolání jako stavu (Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums) (RGBl 1933 I, S. 175–177)

Zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu (zákon o zdravém manželství) [Gesetz zum Schutze der Erbgesundheit des deutschen Volkes (Ehegesundheitsgesetz) (RGBl. 1935 I S. 1246), včetně navazujících podzákonných právních předpisů

Zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu (Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses) (RGBl 1933 I, S. 529)

Zákon o ochraně německé krve a německé cti [Gesetz zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehre (RGBl. 1935 I S. 1146)], včetně navazujících podzákonných právních předpisů

Zákon o říšské vlajce [Reichsflaggengesetz (RGBl. 1935 I S. 1145)], včetně navazujících podzákonných právních předpisů

Zákon o říšském občanství [Reichsbürgergesetz (RGBl. 1935 I S. 1146)], včetně navazujících podzákonných právních předpisů

12.4 Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11.12.2018, sp. zn.: IV. ÚS 1070/18

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 11. 2011 sp. zn.: IV. ÚS 2011/10

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 11. 2011 sp. zn.: IV. ÚS 2011/10

Nález Ústavního soudu ČSFR ze dne 4. 9. 1992, sp. zn.: Pl. ÚS 5/92

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2002 sp. zn.: 11 Zp 31/2001

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn.: Pst 1/2009-348

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn.: 5 As 25/2009-83

U.S. SUPREME COURT, *BUCK v. BELL, Superintendent of State Colony Epileptics and Feeble Minded.*, ze dne 2. května 1927. Legal Information Institute [online]. [vid. 21. únor 2021]. Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/supremecourt/text/274/200>

12.5 Seznam ostatních zdrojů

KLÍMA, 1942. *Názory o rozdílech v nadání žáků v dějinách pedagogiky. Úchylná mládež.* 4 říjen 1942. Vol. XVIII., no. 4., p. 56. Moravská zemská knihovna v Brně

PROVAZNÍK, Jan, 2020. „Pravé“ verbální trestné činy z nenávisti. Časopis pro právní vědu a praxi. 2020. No. 4/2020, p. 657–694.

ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ, 2015. *Úřední záznam o odložení podnětu ze dne 9.1.2015, č.j.: UOOU-04475/14-26.* 9 leden 2015. Dostupné z: https://www.uoou.cz/assets/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=21624

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY, 2009. *Dohoda ústavních činitelů, parlamentních politických stran a občanů o společném postupu proti nárůstu extremismu a rasismu.* www.vlada.cz [online]. 10 červen 2009. [vid. 23. duben 2021]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ratifikace-dohody-politiku-proti-extremismu-a-rasismu-59022/>

Pravicový extremismus a jeho důsledky v rovině právní za nacismu a dnes

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vlivem pravicového extremismu na právní řád a komparací důsledků, které měly a mají aktivity pravicových extremistů na právo. V práci jsou popsány základní principy pravicového extremismu, jakož i základní teze, na nichž pravicově extremistické ideologie staví. Diplomová práce „Pravicový extremismus a jeho důsledky v rovině právní za nacismu a dnes“ je rozčleněna na deset kapitol a závěr a pojednává o projevech kmenového nacionalismu v právním řádu nacistického Německa a popisuje zavádění nacistické legislativy na území Protektorátu Čechy a Morava. Pozornost je v rámci vývoje kmenového nacionalismu věnována i vývoji myšlenek národního partikularismu a představám o národní výjimečnosti. Představa o národní výjimečnosti ale staví na protichůdný pól téže osy nevýjimečné „jiné“ a následně vede k jejich diskriminaci a pronásledování. Právo je pak dokonalým nástrojem k diskriminaci a pronásledování těchto „jiných“. Ústřední pozornost je tak věnována rasovému zákonodárství, jehož základními kameny se staly eugenické závěry tehdejších „vědců“. V diplomové práci jsou proto podrobně rozebrány Norimberské zákony, ale i další zákonné a podzákonné právní předpisy, jejichž cílem bylo vytvořit dokonalý homogenní národ po rasové stránce a vyloučit ze společnosti ty osoby, které nejsou považovány za součást národa. To vše diplomová práce staví do kontrastu se současnou českou legislativou a postojem českých soudů vůči též politickým cílům. Bylo by totiž naivní se domnívat, že krajně pravicové myšlenky po druhé světové válce jednou provždy opustí světlo světa, právě naopak, i v současné době se objevují jedinci zastávající stejné politické názory, které v minulosti zastávali nacisté. Ideologické závěry propagované třetí říší jsou znovu prezentovány – doba se sice změnila, postuláty pravicových extremistů však i nadále z větší části přetrvávají, pouze v mírně pozměněné podobě. Je tak otázkou, jak se dokáže moderní zákonodárství vyrovnat s novou podobou starých „pravd“ a vyrovnat se tak s historickým dědictvím, kterým bylo nacistické zákonodárství. S dědictvím, které bylo na našem území aplikováno převážně jen z vůle okupační moci, a které nikdy nebylo českému národu vlastní.

Klíčová slova: pravicový extremismus, eugenika, antisemitismus

Right-wing extremism and its legal consequences under Nazism and today

Abstract

The diploma thesis deals with the influence of right-wing extremism on the legal order and compares the consequences that activities of right-wing extremists had and have on the law. The basic principles of right-wing extremism, as well as the basic theses on which right-wing extremist ideologies are based, are described in the diploma thesis. The diploma thesis "Right-wing extremism and its legal consequences under Nazism and today" is divided into ten chapters and a conclusion and discusses the manifestations of tribal nationalism in the legal order of Nazi Germany and describes the implementation of Nazi legislation in the Protectorate of Bohemia and Moravia. The attention is also paid to the development of national particularism, its ideas and to the idea of national exceptionality. However, the idea of national exceptionality puts the unexceptional "others" on the opposite pole of the same axis and subsequently leads to their discrimination and persecution. The law then becomes the perfect tool to discriminate against and persecute these "others". Main attention is thus paid to racial legislation of the Nazi Germany, which were based on conclusions of eugenics "scientists" of the time. The diploma thesis therefore in detail discusses the Nuremberg Laws, as well as other subsequent by-laws, which aimed to create a perfectly homogeneous nation in terms of race, hence aimed to exclude from society those who are not considered by these laws and by-laws as part of the nation. The diploma thesis contrasts all aforementioned with the current Czech legislation and with the attitude of Czech courts towards the very same political goals. It would be naive to think that after the World War II would far-right ideas disappear once and for all – quite the contrary, even today there are individuals having the same political views as the Nazis had in the past. The ideological conclusions promoted by the Third Reich are presented even today – although the time has changed, the postulates of right-wing extremists still persist, only in a slightly different form. How modern legislation can cope with the new form of old "truths" and thus cope with the historical heritage of Nazi legislation, is still the question. With a heritage that was applied on our territory mainly by the will of the occupying power and which was never inherent to the Czech nation.

Keywords: right-wing extremism, eugenics, antisemitism